

บทบาทผู้นำท้องถิ่นในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ: ศึกษากรณี ตลาดน้ำบางน้ำผึ้ง
อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ

จรรุวรรณ อ่องเอี่ยม

วิทยานิพนธ์เสนอต่อมหาวิทยาลัยรามคำแหง
เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาดำเนินการตามหลักสูตรปริญญา
ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (รัฐศาสตร์)
ปีการศึกษา 2550
ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยรามคำแหง

THE ADMINISTRATION OF ECO-TOURISM IN THE PATTERN OF
THE TOURISM AUTHORITY OF THAILAND BY LOCAL
ADMINISTRATION ORGANIZATIONS: A CASE STUDY
OF TAMBON ADMINISTRATION ORGANIZATION IN
PHRA PRADAENG, SAMUTPRAKAN

CHARUWAN ONG-IEM

A THESIS PRESENTED TO RAMKHAMHAENG UNIVERSITY
IN PARTIAL FULFILLMENT OF THE REQUIREMENTS
FOR THE DEGREE OF MASTER OF ARTS
(POLITICAL SCIENCE)

2007

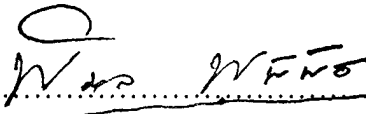
COPYRIGHTED BY RAMKHAMHAENG UNIVERSITY

ชื่อเรื่องวิทยานิพนธ์   บทบาทผู้นำท้องถิ่นในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ:
ศึกษกรณี ตลาดน้ำบางน้ำผึ้ง อำเภอพระประแดง
จังหวัดสมุทรปราการ
ชื่อผู้เขียน   นางสาวจรรุวรรณ อ่องเอี่ยม
คณะ   รัฐศาสตร์

คณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

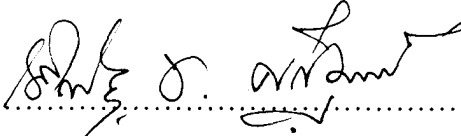
ศาสตราจารย์ ดร. จิร โชค วีระสย   ประธานกรรมการ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์เชิญ ชวิณณ์ ศรีสุวรรณ
รองศาสตราจารย์ ดร. ดำรงค์ศักดิ์ จันทโททัย

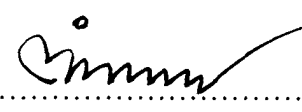
มหาวิทยาลัยรามคำแหงอนุมัติให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาโทมหาบัณฑิต

..... คณะบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์พิมล พุพิพิช)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(ศาสตราจารย์ ดร. จิร โชค วีระสย)

..... กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์เชิญ ชวิณณ์ ศรีสุวรรณ)

..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร. ดำรงค์ศักดิ์ จันทโททัย)

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี ด้วยความกรุณาเป็นอย่างยิ่งจาก ศาสตราจารย์ ดร. จิร โชค วีระสย ประธานกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ รวมทั้งผู้ช่วยศาสตราจารย์ เชิญ ชวินธุ์ ศรีสุวรรณ และรองศาสตราจารย์ ดร. คำรงค์ดี จันโททัย คณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ทุกท่านที่กรุณาได้สละเวลา ถ่ายทอดความรู้แนะนำให้ข้อคิดเห็นอันเป็นประโยชน์ต่อการทำวิทยานิพนธ์ของผู้วิจัย จนสำเร็จลุล่วงได้สมบูรณ์ ผู้ศึกษาขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูง ในความกรุณาของทุกท่านไว้ ณ ที่นี้

ขอขอบพระคุณ ผู้นำองค์การบริหารส่วนตำบลบางน้ำผึ้ง และผู้จัดการตลาดน้ำบางน้ำผึ้ง ที่ให้โอกาสและให้ความสะดวกในการเก็บข้อมูล และใส่ใจผู้วิจัยเป็นอย่างดี

ขอขอบคุณเพื่อน ๆ พี่ ๆ ทุกคน ที่คอยให้คำแนะนำ ให้กำลังใจตลอดเวลาที่ทำวิทยานิพนธ์ และขอขอบคุณทุกคนในครอบครัวที่คอยสนับสนุนในการศึกษา และการทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้จนเสร็จสมบูรณ์

จารุวรรณ อ่องเอี่ยม

บทคัดย่อ

ชื่อเรื่องวิทยานิพนธ์ บทบาทผู้นำท้องถิ่นในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ:

ศึกษากรณี ตลาคมน้ำบางน้ำผึ้ง อำเภอพระประแดง

จังหวัดสมุทรปราการ

ชื่อผู้เขียน นางสาวจรรุวรรณ อ่องเอี่ยม

ชื่อปริญญา ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชา รัฐศาสตร์

ปีการศึกษา 2550

คณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

1. ศาสตราจารย์ ดร. จิรโชค วีระสย ประธานกรรมการ
2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์เชิญ ชวิณณ์ ศรีสุวรรณ
3. รองศาสตราจารย์ ดร. ดำรงค์ศักดิ์ จันโททัย

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มุ่งศึกษาพัฒนาการของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของตลาคมน้ำบางน้ำผึ้ง บทบาทของผู้นำท้องถิ่นในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างผู้นำท้องถิ่นกับประชาชนในท้องถิ่น ในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่ตลาคมน้ำบางน้ำผึ้ง อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ ผลการวิจัยพบว่า

ตลาคมน้ำบางน้ำผึ้งเกิดจากแนวคิดของผู้นำท้องถิ่น โดยได้มีการโน้มน้าวให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนเพื่อรองรับการท่องเที่ยว รวมทั้งมีการจัดให้ชุมชนเข้าร่วมการประชุม พูดคุยถึงปัญหาต่าง ๆ ที่มีผลกระทบต่อชุมชน

นอกจากนี้ ชุมชนยังต้องอาศัยบทบาทของผู้นำท้องถิ่นในการลงทุน และการพัฒนากับการท่องเที่ยว ปัจจุบันถือว่าเป็นสิ่งสำคัญที่จะพัฒนาควบคู่ไปกับระบบพัฒนาทางการท่องเที่ยว ซึ่งผู้นำท้องถิ่น ได้ใช้วิธีการสอบถามถึงความต้องการของชุมชน และปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นภายในชุมชน แก่ผู้นำ และสมาชิกในชุมชนเดียวกันรับทราบถึงปัญหาและหาแนวทางแก้ไขร่วมกัน

ABSTRACT

Thesis Title	The Administration of Eco-Tourism in the Pattern of the Tourism Authority of Thailand by Local Administration Organizations: A Case Study of Tambon Administration Organization in Phra Pradaeng, Samutprakan
Student's Name	Miss. Charuwan Ong-Iem
Degree Sought	Master of Arts
Major	Political Science
Academic year	2007

Advisory Committee

1. Prof. Dr. Jirachoke Virasaya Chairperson
2. Asst. Prof. Chern Schwinn Srisuwan
3. Assoc. Dr. Damrongsak Janthothai

This thesis studies the development of eco-tourism aspects of the Bang Nampueng floating market, the roles of the local leaders in the development of eco-tourism, and the relationship between the local leaders and the local people in the eco-tourism of the Bang Nampueng floating market, Phra Pradaeng, Samutprakan.

The findings are as follows:

The idea of the Bang Nampueng floating market was originally

conceived by a local leader who desired local people to participate in community development through the development of tourism. Moreover, community meetings were concurrently organized in order to foster discussions regarding problems affecting the community.

In addition, the community depends on the role of local leaders for investment purposes in addition to developing tourism. At present, it is important to stimulate investment along with developing tourism in this community. Local leaders have sought to determine community needs and to ascertain precisely what are community problems by consulting with all the members of the community in order to satisfy these needs and to develop solutions to community problems.

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	(4)
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	(5)
กิตติกรรมประกาศ.....	(7)
สารบัญตาราง	(10)
บทที่	
1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	5
ขอบเขตของการวิจัย.....	5
นิยามศัพท์เฉพาะ	5
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	6
2 แนวความคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง.....	7
แนวความคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	7
แนวความคิดเศรษฐกิจพอเพียง	12
แนวความคิดผู้นำและผู้นำท้องถิ่น	14
แนวความคิดเกี่ยวกับบทบาท	15
แนวความคิดเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชน	17
3 ระเบียบวิธีวิจัย.....	31
เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล.....	32
วิธีการเก็บข้อมูล	32
การวิเคราะห์ข้อมูล	33
4 ข้อมูลพื้นฐานของตำบลบางน้ำผึ้ง	34
สภาพทั่วไปของตำบลบางน้ำผึ้ง	34

บทที่	หน้า
5 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	45
ข้อมูลพื้นฐานทั่วไปของกลุ่มประชาชน.....	45
คุณลักษณะที่สำคัญของผู้นำท้องถิ่นในความคิดของประชาชน.....	50
ความเชื่อถือของประชาชนที่มีต่อผู้นำท้องถิ่น.....	53
บทบาทของผู้นำต่อการพิจารณาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่ มีผลกระทบต่อชุมชน.....	58
ความคิดเห็นของชุมชนต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ.....	75
6 สรุปและข้อเสนอแนะ.....	84
สรุป.....	84
ข้อเสนอแนะ.....	86
ภาคผนวก	
แบบสอบถาม.....	88
บรรณานุกรม.....	97
ประวัติผู้เขียน.....	100

สารบัญตาราง

ตาราง	หน้า
1 เพศของประชากรในชุมชน	46
2 อายุของประชากรในชุมชน	46
3 สถานภาพของประชากรในชุมชน	47
4 ระดับการศึกษาของประชากรในชุมชน	47
5 อาชีพของประชาชน	48
6 รายได้ปัจจุบันของประชากรในชุมชน	48
7 พื้นเพดั้งเดิมของประชากรในชุมชน	49
8 ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ของประชากรในชุมชน	49
9 ความเป็นสมาชิกขององค์กรในชุมชน	50
10 ความเชื่อถือของประชาชนในท้องถิ่นต่อผู้นำท้องถิ่นที่มาจากการ- แต่งตั้ง (ปลัด อบต.)	50
11 ความเชื่อถือของประชาชนในท้องถิ่นต่อผู้นำท้องถิ่นที่มาจากการ- เลือกตั้ง (นายก อบต.)	51
12 ความเชื่อถือของประชาชนในท้องถิ่นต่อ กำนัน	51
13 ความเชื่อถือของประชาชนในท้องถิ่นต่อ ผู้ใหญ่บ้าน	52
14 ความเชื่อถือของประชาชนในท้องถิ่นต่อ พระ	52
15 ความเชื่อถือของประชาชนในท้องถิ่นต่อ ครู	53
16 ความเห็นของชุมชนที่มีต่อผู้นำท้องถิ่นในเรื่องการมีแนวความคิดที่จะ พัฒนาและมุ่งมั่นในการที่จะปรับปรุงสภาพชีวิตในชุมชนให้ดีขึ้น	53
17 ความเห็นของชุมชนต่อผู้นำท้องถิ่น ในเรื่องการมีความคิดริเริ่ม สร้างสรรค์	54
18 ความเห็นของชุมชนต่อผู้นำท้องถิ่น ในเรื่องการเป็นผู้แนะนำแนวทาง ในการแก้ปัญหา หรือความต้องการในชุมชน	54

19	ความเห็นของชุมชนต่อผู้นำท้องถิ่น ในเรื่องการเป็นผู้เสี้ยมสละ เพื่อประโยชน์ของชุมชน	55
20	ความเห็นของชุมชนต่อผู้นำท้องถิ่น ในเรื่องการสื่อสารกับสมาชิกในชุมชน	55
21	ความเห็นของชุมชนต่อผู้นำท้องถิ่น ในเรื่องการประสานงานกับหน่วยงานต่าง ๆ.....	56
22	ความเห็นของชุมชนต่อผู้นำท้องถิ่น ในเรื่องความสนใจในเรื่องของท้องถิ่นและของชุมชน.....	56
23	ความเห็นของชุมชนต่อผู้นำท้องถิ่น ในเรื่องความเข้าใจการเปลี่ยนแปลงของสังคมโดยรวม ที่มีผลต่อท้องถิ่น	57
24	ความเห็นของชุมชนต่อผู้นำท้องถิ่น ในเรื่องความซื่อตรงต่อหน้าที่สุภาพเรียบร้อย และอยู่ในศีลธรรมอันดี	57
25	ความเห็นของชุมชนต่อผู้นำท้องถิ่น ในเรื่องการชี้แจงกับชุมชนท้องถิ่น ถึงความจำเป็นที่ต้องมีการพัฒนาการท่องเที่ยวในชุมชน.....	58
26	ความเห็นของชุมชนต่อผู้นำท้องถิ่น ในเรื่องการชี้แจงถึงจุดหมายของการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในชุมชนอย่างชัดเจน.....	58
27	ความเห็นของชุมชนต่อผู้นำท้องถิ่น ในการอธิบายให้ชุมชนเข้าใจถึงบทบาทของชุมชนว่ามีอะไรบ้าง เช่น การช่วยดูแลรักษาแหล่งท่องเที่ยวในชุมชน.....	59
28	ความเห็นของชุมชนต่อผู้นำท้องถิ่น ในการชี้แจงให้เห็นถึงผลประโยชน์ที่ชุมชนได้รับจากการท่องเที่ยว	59
29	ความเห็นของชุมชนต่อผู้นำท้องถิ่น ในเรื่องของการโน้มน้าว ชักจูงให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนเพื่อรองรับการท่องเที่ยว เช่น จัดตั้งคณะกรรมการชุมชน เพื่อให้ร่วมในการวางแผนร่วมตัดสินใจ และร่วมดำเนินการ	60

ตาราง	หน้า
30 ความเห็นของชุมชนต่อผู้นำท้องถิ่น ในเรื่องของการชี้แจงให้เห็นถึงผลกระทบจากการท่องเที่ยวหากชุมชนไม่มีความเข้าใจเรื่องการท่องเที่ยวอย่างชัดเจน.....	60
31 ความเห็นของชุมชนต่อผู้นำท้องถิ่น ในการนำทรัพยากรทางวัฒนธรรม ประเพณีของท้องถิ่นมาใช้เป็นทรัพยากรทางการท่องเที่ยว และอนุรักษ์พื้นที่มรดกทางวัฒนธรรม	61
32 ความเห็นของชุมชนต่อผู้นำท้องถิ่น ในเรื่องของการจัดทำแผนงาน หรือโครงการเพื่อสนับสนุนการท่องเที่ยวเชิงนิเวศให้กับชุมชน.....	62
33 ความเห็นของชุมชนต่อผู้นำท้องถิ่น ในเรื่องของการปลูกฝังค่านิยมที่ถูกต้องในเรื่องของการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้กับเยาวชนในชุมชน.....	62
34 ความเห็นของชุมชนต่อผู้นำท้องถิ่น ในเรื่องของการจัดให้ชุมชนเข้าร่วมการประชุมพูดคุยถึงปัญหาของสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้น.....	63
35 ความเห็นของชุมชนต่อผู้นำท้องถิ่น ในเรื่องของการส่งเสริมการประกอบอาชีพด้านการผลิตสินค้าที่ระลึก และการบริการด้านการท่องเที่ยวเพื่อสร้างรายได้และส่งเสริมให้ชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนได้ดีขึ้น.....	63
36 ความเห็นของชุมชนต่อผู้นำท้องถิ่น ในเรื่องการพัฒนาปรับปรุงแหล่งท่องเที่ยวทั้งทางธรรมชาติ ให้มีความพร้อมในการบริการนักท่องเที่ยว....	64
37 ความเห็นของชุมชนต่อผลกระทบจากการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ต่อเศรษฐกิจของชุมชน ในเรื่องของการท่องเที่ยวทำให้ชุมชนมีรายได้เพิ่มขึ้น.....	65
38 ความเห็นของชุมชนต่อผลกระทบจากการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ต่อเศรษฐกิจของชุมชน ในเรื่องของการท่องเที่ยวกระตุ้นให้เกิดการผลิตและนำเอาทรัพยากรของชุมชนท้องถิ่นมาใช้ให้เกิดประโยชน์	65

39	ความเห็นของชุมชนต่อผลกระทบจากการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ต่อเศรษฐกิจของชุมชน ในเรื่องของการท่องเที่ยวเป็นธุรกิจที่มีรายได้สม่ำเสมอตลอดปี.....	66
40	ความเห็นของชุมชนต่อผลกระทบจากการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ต่อเศรษฐกิจของชุมชน ในเรื่องของการท่องเที่ยวทำให้แรงงานของชุมชนท้องถิ่นอื่นเข้ามาทำงานในแหล่งท่องเที่ยว	67
41	ความเห็นของชุมชนต่อผลกระทบจากการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ต่อเศรษฐกิจของชุมชน ในเรื่องของการท่องเที่ยวทำให้ชุมชนท้องถิ่นได้รับส่วนแบ่งผลประโยชน์น้อยกว่าพวกที่เข้ามาลงทุนจากต่างถิ่น	67
42	ความเห็นของชุมชนต่อผลกระทบจากการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ต่อสังคมของชุมชน ในเรื่องของการท่องเที่ยวทำให้นักท่องเที่ยวกับประชาชนท้องถิ่นไปมาหาสู่กัน ก่อให้เกิดสัมพันธภาพที่ดี.....	68
43	ความเห็นของชุมชนต่อผลกระทบจากการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ต่อสังคมของชุมชน ในเรื่องของการท่องเที่ยวสร้างความสามัคคี ร่วมมือร่วมใจเพื่อพัฒนาและอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยว	69
44	ความเห็นของชุมชนต่อผลกระทบจากการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ต่อสังคมของชุมชน ในเรื่องของการท่องเที่ยวก่อให้เกิดประโยชน์ในการใช้วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นเป็นสิ่งดึงดูดใจนักท่องเที่ยว	69
45	ความเห็นของชุมชนต่อผลกระทบจากการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ต่อสังคมของชุมชน ในเรื่องของการท่องเที่ยวก่อให้เกิดประโยชน์ในสร้างความเข้าใจแก่นักท่องเที่ยวเกี่ยวกับวัฒนธรรมของชุมชน	70
46	ความเห็นของชุมชนต่อผลกระทบจากการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ต่อสังคมของชุมชน ในเรื่องของการท่องเที่ยวก่อให้เกิดประโยชน์ในการช่วยฟื้นฟูสืบทอดวัฒนธรรมของชุมชนท้องถิ่น	70

ตาราง	หน้า
47 ความเห็นของชุมชนต่อผลกระทบจากการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ต่อ วัฒนธรรมของชุมชน ในเรื่องของการท่องเที่ยวทำให้เกิดความรัก หวง แหน และความภาคภูมิใจในวัฒนธรรมแก่ชุมชนท้องถิ่น	71
48 ความเห็นของชุมชนต่อผลกระทบจากการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ต่อ วัฒนธรรมของชุมชน ในเรื่องของการท่องเที่ยวทำให้เกิดการส่งเสริม การผลิตและจำหน่ายงานศิลปวัฒนธรรม	71
49 ความเห็นของชุมชนต่อผลกระทบจากการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ต่อ สิ่งแวดล้อมของชุมชน ในเรื่องของการท่องเที่ยวก่อให้เกิดประโยชน์ ในการสร้างความตระหนักถึงคุณค่าสิ่งแวดล้อมของชุมชน	72
50 ความเห็นของชุมชนต่อผลกระทบจากการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ต่อ สิ่งแวดล้อมของชุมชน ในเรื่องของการท่องเที่ยวทำให้ชุมชนท้องถิ่น เห็นคุณค่าของสิ่งแวดล้อมที่เป็นทรัพยากรการท่องเที่ยว	73
51 ความเห็นของชุมชนต่อผลกระทบจากการท่องเที่ยวเชิงนิเวศต่อ สิ่งแวดล้อมของชุมชน ในเรื่องของการท่องเที่ยวทำให้ชุมชนท้องถิ่น ช่วยกันฟื้นฟูและส่งเสริมคุณค่าของสิ่งแวดล้อมให้ดีขึ้น	73
52 ความเห็นของชุมชนต่อผลกระทบจากการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ต่อ สิ่งแวดล้อมของชุมชน ในเรื่องของการท่องเที่ยวก่อให้เกิดประโยชน์ ในการพัฒนาและปรับปรุงสิ่งแวดล้อม	74
53 ความเห็นของชุมชนต่อผลกระทบจากการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ต่อ สิ่งแวดล้อมของชุมชน ในเรื่องของการท่องเที่ยวทำให้ชุมชนหา แนวทางในการรักษาสิ่งแวดล้อมของชุมชนให้ดีขึ้น	74
54 ความต้องการของชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	75
55 ความร่วมมือของชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ.....	75
56 ความคิดเห็นของชุมชนเกี่ยวกับการท่องเที่ยวที่มีแต่ได้เพราะไม่ต้อง ลงทุน.....	76

ตาราง	หน้า
57 ความต้องการของชุมชนต่อผู้นำ เรื่องการหันไปพัฒนาเรื่องอื่นมากกว่า การท่องเที่ยว	76
58 ความคิดเห็นของชุมชนต่อผู้นำ เรื่อง การสอบถามถึงความต้องการของ ชุมชน	77
59 ความคิดเห็นของชุมชนต่อการพูดคุยกับผู้นำท้องถิ่น เรื่องปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นภายในชุมชน.....	77
60 สมาชิกในชุมชนเดียวกับท่านได้ให้ความสนใจเรื่องการท่องเที่ยว.....	78

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและสภาพปัญหา

ทัศนคติและค่านิยมของผู้บริโภคในโลกยุคไร้พรมแดนสมัยคริสต์ศตวรรษที่ 21 นี้ คำนึงถึงมาตรฐานและคุณภาพสินค้าที่ได้ประโยชน์อย่างคุ้มค่า และผลิตภัณฑ์ที่รักษาสมดุลของสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรม เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

การพัฒนาอย่างยั่งยืนถือเป็นแผนแม่บทหนึ่งของโลก คือ แผนปฏิบัติการ 21 หรือ Agenda 21 เป็นการดำเนินงานที่จะทำให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน ทั้งในด้านสังคม เศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อม โดยคำนึงถึงความสมดุลอย่างยั่งยืนระหว่างการบริโภค ประชากร และความสามารถในการรองรับของโลกต่อการดำรงสิ่งมีชีวิต (earth's life supporting capacity) รวมถึงการพัฒนาเทคโนโลยีและเทคนิคต่าง ๆ ที่จะตอบสนองความต้องการของมนุษย์ ขณะเดียวกันนั้นมีการจัดการทรัพยากรธรรมชาติอย่าง ระมัดระวัง (แผนปฏิบัติการ 21 นี้ เป็นพันธกรณีที่ รัฐบาลจาก 179 ประเทศ ลงนามใน การยอมรับจากการประชุมสหประชาชาติว่าด้วยสิ่งแวดล้อมและการพัฒนา Earth Summit ที่เมืองริโอ เดอ จาเนโร ประเทศบราซิล เมื่อเดือนมิถุนายน พ.ศ. 2535) (องค์การสหประชาชาติ, 2550)

ดังนั้น การพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืนจึงเป็นภารกิจสำคัญของทุกรัฐบาล โดยเฉพาะ ในช่วงเวลา 2-3 ทศวรรษที่ผ่านมา รัฐบาลมีความสนใจและเห็นความสำคัญของกิจกรรมที่ เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว ทั้งจากพลเมืองภายในประเทศเองและนักท่องเที่ยวที่มาจาก ต่างประเทศ ซึ่งมีข้อมูลจากการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยแสดงให้เห็นว่า ในช่วงไม่กี่ปีที่ผ่านมา มีเงินหมุนเวียนเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเป็นจำนวนมหาศาลหลายแสนล้านบาท

การพัฒนาด้านการท่องเที่ยวที่เป็น ไปอย่างรวดเร็วในอดีตที่ผ่านมาได้ก่อให้เกิด ปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ตามมาอย่างมาก อาทิ การทำลายป่าไม้ การเพิ่มมากขึ้น

ของขยะมูลฝอย การรบกวนสัตว์ป่าและพืชพรรณในธรรมชาติ การรุกรานพื้นที่สาธารณะ เป็นต้น ทั้งนี้ก็เนื่องมาจากการเร่งเพิ่มปริมาณของจำนวนนักท่องเที่ยว โดยมีได้คำนึงถึงความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยวของทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่

จากสภาพปัญหาความเสื่อมโทรมของแหล่งท่องเที่ยวที่นับวันจะทวีความรุนแรงมากขึ้นเรื่อย ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งผลกระทบที่เกิดขึ้นกับระบบนิเวศหรือสภาพแวดล้อม ทำให้มีการเรียกร้องจากนักวิชาการ ผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยวและอื่น ๆ รวมถึงนักท่องเที่ยว และองค์การพัฒนาเอกชน (Non-governmental Organization--NGOs) ให้มีการจัดการท่องเที่ยวทางเลือกใหม่ (alternative tourism) อันเป็นการพัฒนาการท่องเที่ยวและอนุรักษ์สภาพแวดล้อมควบคู่กันไป หรือที่เรียกว่า “การท่องเที่ยวแบบยั่งยืน” (sustainable tourism) ไปพร้อมกัน โดยมีหลักการกว้าง ๆ คือ เป็นการท่องเที่ยวในแหล่งธรรมชาติและวัฒนธรรม โดยนักท่องเที่ยวจะต้องได้รับความรู้ ความเพลิดเพลิน จากการท่องเที่ยวอย่างแท้จริงและไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสภาพแวดล้อม ทั้งทางวัฒนธรรมและทางธรรมชาติ รวมทั้งท้องถิ่นควรจะต้องมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวแบบนี้ด้วย (สุนันทา พูนน้อย, 2543, หน้า 2)

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ หมายถึง การท่องเที่ยวในรูปแบบที่มีจุดประสงค์หลักอยู่ที่การดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม และการใช้ทรัพยากรทางด้านต่าง ๆ ในท้องถิ่นให้มีคุณค่าและมีประสิทธิภาพที่สุด โดยเน้นการปลูกฝังจิตสำนึก ร่วมกับการพัฒนาชุมชนเป็นสำคัญ ดังนั้น จึงอาจกล่าวได้ว่า การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นส่วนหนึ่งของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ และมีทิศทางที่จะพัฒนาไปสู่การท่องเที่ยวแบบยั่งยืนต่อไป โดยทั่วไปองค์ประกอบหลักของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ คือ ต้องเป็นกิจกรรมที่ไม่ทำลายระบบนิเวศ และทรัพยากร อีกทั้งต้องก่อให้เกิดการเรียนรู้เพื่อกระตุ้น หรือปลูกฝังจิตสำนึกในการอนุรักษ์ อนึ่ง การอนุรักษ์เชิงนิเวศเกี่ยวกับการวางแผนและมีกระบวนการจัดการใช้พื้นที่ และทรัพยากรท้องถิ่นอย่างมีคุณค่าเหมาะสม ทั้งนี้ วัตถุประสงค์สำคัญของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมฉบับที่ 8 ที่เน้นเป้าหมายหลักในการพัฒนาคนและการกระตุ้นให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาและจัดการท้องถิ่น ได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนารูปแบบของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ให้มีประสิทธิภาพพร้อมที่จะรองรับการพัฒนาอย่างยั่งยืน องค์การบริหารส่วนท้องถิ่นย่อมมี

บทบาทสำคัญในด้านต่าง ๆ เช่น ในการประสาน กระตุ้นและริเริ่ม เพื่อก่อให้เกิดความร่วมมือและส่งเสริมให้มีการพัฒนาศักยภาพคนของแต่ละท้องถิ่น ให้มีความรู้ความเข้าใจในการจัดการชุมชนได้เอง แต่เท่าที่ผ่านมานั้นการนำเอารูปแบบไปปฏิบัติยังมีได้ปรากฏออกมาในลักษณะที่เป็นตัวแบบ เป็นมาตรฐานและรูปธรรมเท่าที่ควร

อย่างไรก็ตาม มีองค์กรหน่วยงานท้องถิ่นบางแห่ง ที่ให้ความสำคัญในเรื่องการใช้ทรัพยากรด้านต่าง ๆ ในท้องถิ่นให้มีคุณค่า โดยเน้นให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนา และจัดการท้องถิ่นในรูปแบบของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ให้มีประสิทธิภาพพร้อมที่จะรองรับการพัฒนาอย่างยั่งยืน ดังเช่น การดำเนินการขององค์การบริหารส่วนตำบลบางน้ำผึ้ง ในเขตอำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ

พระประแดง เมืองนี้ผู้คนส่วนใหญ่จะรู้จักกันดีว่าเป็นเมืองอุตสาหกรรม จังหวัดสมุทรปราการยังมีสถานที่ท่องเที่ยวมากมายทางด้านโบราณสถาน ประเพณีวัฒนธรรม และยังมีสถานที่พักผ่อนหย่อนใจทางธรรมชาติอีกมากมาย เช่น พิพิธภัณฑ์ช้างเอราวัณ พิพิธภัณฑ์ทหารเรือ เมืองโบราณ ฟาร์มจระเข้ และสวนสัตว์สมุทรปราการ ป้อมพระจุลจอมเกล้า พระสมุทรเจดีย์ สวนสาธารณะและสวนพฤกษชาติศรีนครเขื่อนขันธ์ ตลาดน้ำบางน้ำผึ้ง ฯลฯ ซึ่งสถานที่ท่องเที่ยวเหล่านี้เป็นที่สนใจของนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ

ตลาดน้ำบางน้ำผึ้งมีแนวคิดมาจากตลาดน้ำซึ่งเป็นวิถีชาวบ้านเมื่อประมาณ 40 กว่าปี ที่ผ่านมา โดยในสมัยก่อนการคมนาคมจะใช้การสัญจรทางน้ำเป็นเส้นทางสำคัญ เนื่องจากสภาพพื้นที่เป็นที่ราบลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยา มีลำคลองอยู่ทั่วไปและจะเชื่อมต่อกับแม่น้ำเจ้าพระยา ในอดีตชาวบ้านส่วนใหญ่มีอาชีพทำสวนผลไม้ โดยจะนำผลผลิตใส่เรือมาจำหน่ายบริเวณปากคลองทำให้เกิดเป็นตลาดน้ำขึ้นมา ต่อมาเมื่อการคมนาคมเปลี่ยนไป เส้นทางการเดินทางบกมีความสำคัญและสะดวกกว่าในอดีต จึงทำให้การสัญจรทางน้ำลดความสำคัญลงตามลำดับ วิถีชุมชนริมน้ำและตลาดน้ำจึงเกิดการเปลี่ยนแปลง

ต่อมาเมื่อเกิดน้ำท่วม ซึ่งมีสาเหตุเกิดจากน้ำเหนือไหลบ่าและน้ำทะเลหนุน ทำให้น้ำท่วมพื้นที่ที่เพาะปลูกของชาวบ้านเสียหายเป็นจำนวนมาก พื้นที่สวนส่วนใหญ่จึงถูกปล่อยให้ รกร้างว่างเปล่าและบางส่วนมีการขายให้นายทุนที่เข้ามากว้านซื้อ หน่วย-

ราชการจึงยื่นมือเข้ามาช่วยเหลือ โดยการสร้างเขื่อนล้อมรอบชุมชนกระเพาะหมู ทำให้น้ำไม่ท่วมเหมือนเมื่อก่อนชาวบ้านบางส่วนจึงกลับมาประกอบอาชีพเพาะปลูกเหมือนเดิม พื้นที่ที่กว้างว่างเปล่าได้รับการฟื้นฟูให้กลับมาใช้ประโยชน์อีกครั้งหนึ่ง และคงความอุดมสมบูรณ์ตามรูปแบบสวนเกษตรแบบดั้งเดิม ซึ่งปัจจุบันมีอยู่ผืนเดียวและเป็นผืนสุดท้ายที่อยู่ใกล้กรุงเทพมหานครมากที่สุด คณะรัฐมนตรีจึงได้มีมติให้อนุรักษ์พื้นที่สีเขียวของทั้ง 6 ตำบล ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2520 บริเวณนี้จึงเป็นแหล่งผลิตอากาศบริสุทธิ์ให้กับประชาชนในเขตจังหวัดสมุทรปราการและกรุงเทพมหานคร ช่วยกรองฝุ่นละอองและมลพิษทางอากาศที่เกิดจากโรงงานอุตสาหกรรมที่มีอยู่มากมาย

นอกจากประโยชน์ทางด้านสิ่งแวดล้อมเพื่อคงสภาพของพื้นที่สีเขียวไว้อย่างยั่งยืน ชุมชนและหน่วยงานราชการท้องถิ่น โดยความร่วมมือจากองค์กรวิชาการอิสระหลายหน่วยงาน จึงมีโครงการพัฒนาพื้นที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวแบบผสมผสานเชิงอนุรักษ์ระหว่างสวนเกษตรซึ่งเป็นอาชีพหลักของคนในพื้นที่ และการศึกษาวิถีชีวิตชุมชนไทย เพื่อให้พื้นที่บริเวณนี้เป็นสถานที่พักผ่อนให้ความรู้ ความเพลิดเพลิน

ตลาดน้ำบางน้ำผึ้งเกิดจากแนวความคิดขององค์การบริหารส่วนตำบลบางน้ำผึ้งและประชาชนในพื้นที่ ซึ่งมีความเห็นพ้องต้องกันถึงความต้องการทำตลาดน้ำขึ้นมา ทั้งนี้ในเบื้องต้นต้องการจัดทำศูนย์จำหน่ายผลิตผลทางการเกษตรเท่านั้น และเมื่อนำเอาแนวความคิดดังกล่าวเข้าสู่ที่ประชุมประชาคมตำบล ก็ได้รับการตอบรับและขยายกรอบการดำเนินงานให้กว้างขวางขึ้น ในลักษณะศูนย์จำหน่ายสินค้าของชุมชน องค์การบริหารส่วนตำบลบางน้ำผึ้งจึงได้รับเอาแนวทางดังกล่าวมาดำเนินการ โดยการประสานกับกลุ่มองค์กร กลุ่มอาชีพ หน่วยงานราชการในพื้นที่ รวมทั้ง ขอรับการสนับสนุนงบประมาณจากองค์การบริหารส่วนจังหวัดสมุทรปราการ

จากมูลเหตุข้างต้น ทำให้ผู้วิจัยสนใจศึกษารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ทั้งในส่วนขององค์การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยและแนวคิดของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในรูปแบบสากล รวมทั้งการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ที่นำไปใช้โดยองค์การบริหารส่วนตำบลบางน้ำผึ้ง ในเขตอำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องอื่น ๆ (stakeholder) เช่น ผู้ประกอบการ และผู้นำชุมชนในด้านต่าง ๆ ได้แก่ ด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ว่าสามารถนำไปปฏิบัติให้เป็นรูปธรรมได้หรือไม่

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาพัฒนาการของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ของตลาดบางน้ำผึ้ง
2. เพื่อศึกษาบทบาทของผู้นำท้องถิ่นในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างผู้นำท้องถิ่นกับประชาชนในท้องถิ่นในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยเรื่องผู้นำท้องถิ่นกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ศึกษาเฉพาะกรณีตลาดน้ำบางน้ำผึ้ง โดยมีขอบเขตการศึกษาวิจัยพื้นที่ตลาดน้ำบางน้ำผึ้งในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลบางน้ำผึ้ง อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ

นิยามศัพท์เฉพาะ

บทบาท หมายถึง การส่งเสริมให้เกิดความรู้ ความเข้าใจในคุณค่าและความสำคัญของการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติตามรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ผู้นำท้องถิ่น หมายถึง บุคคลที่ถูกกำหนดให้เป็นผู้นำแบบเป็นทางการ โดยการแต่งตั้ง หรือ โดยการเลือกตั้งจากประชาชน ได้แก่ นายอำเภอ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ครู ปลัด อบต. นายกเทศมนตรี ส่วนผู้นำแบบไม่เป็นทางการคือบุคคลที่คนในท้องถิ่นให้การยอมรับ และมีอิทธิพลต่อความรู้สึกของคนในท้องถิ่น เช่น พระ ผู้ประกอบการ

การพัฒนา หมายถึง การส่งเสริมให้เกิดความรู้ ความเข้าใจในการอนุรักษ์ทรัพยากรตามรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างถูกต้อง เต็มตามศักยภาพของบุคคลและชุมชน เพื่อนำมาซึ่งประโยชน์สูงสุดต่อท้องถิ่น

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ หมายถึง การท่องเที่ยวที่มีจุดประสงค์หลักอยู่ที่การดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม และใช้ทรัพยากรทางด้านต่าง ๆ ในท้องถิ่นให้มีคุณค่าและมีประสิทธิผลที่สุด โดยเน้นการปลูกฝังจิตสำนึก ร่วมกับการพัฒนาชุมชนเป็นสำคัญ

ทรัพยากรการท่องเที่ยว หมายถึง สิ่งดึงดูดใจที่ก่อให้เกิดการเดินทางท่องเที่ยว เพื่อความเพลิดเพลินสนุกสนาน และเพิ่มพูนความรู้ ตลอดจนทัศนคติที่กว้างขวาง และเป็นทรัพยากรที่พึงสงวนรักษาไว้

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบพัฒนาการของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของตลาดน้ำบางน้ำผึ้ง
2. ทำให้ทราบบทบาทของผู้นำท้องถิ่นในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
3. ทำให้ทราบความสัมพันธ์ระหว่างผู้นำท้องถิ่นกับประชาชนในท้องถิ่นในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

บทที่ 2

แนวความคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยครั้งนี้ ได้รวบรวมแนวความคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมานำเสนอเป็นลำดับ ดังนี้

1. แนวความคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
2. แนวความคิดเศรษฐกิจพอเพียง
3. แนวความคิดผู้นำและผู้นำท้องถิ่น
4. แนวความคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับบทบาท
5. แนวความคิดการพัฒนาชุมชน

แนวความคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (ecotourism) หมายถึง การท่องเที่ยวในแหล่งธรรมชาติที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นและแหล่งวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศ โดยมีกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของผู้ที่เกี่ยวข้องภายใต้การจัดการสิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยวอย่างมีส่วนร่วมของท้องถิ่น เพื่อมุ่งเน้นให้เกิดจิตสำนึกต่อการรักษาระบบนิเวศอย่างยั่งยืน และการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน หมายถึง การบริหารจัดการทรัพยากรทางการท่องเที่ยว เพื่อตอบสนองความจำเป็นทางเศรษฐกิจและสังคมโดยการใช้ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมอันมีคุณค่าอย่างรอบคอบและชาญฉลาด ทำให้เกิดประโยชน์สูงสุดในระยะยาวนานที่สุด เกิดปัญหาผลกระทบน้อยที่สุด ขณะเดียวกันคุณภาพของทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมจะต้องดีขึ้นแม้ว่ามีนักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นก็ตาม (ราไพพรรณ แก้วสุริยะ, 2544, หน้า 1)

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (ecotourism) เป็นรูปแบบหนึ่งของการท่องเที่ยวที่มุ่งให้เกิดการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยวและของทรัพยากรต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งระบบนิเวศของแหล่งท่องเที่ยว การท่องเที่ยวเชิงนิเวศจึงเป็นส่วนหนึ่งของการ

ท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ (conservation tourism) ซึ่งเป็นการท่องเที่ยวที่พัฒนาไปสู่การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (sustainable tourism)

ประเทศไทย มีทรัพยากรการท่องเที่ยวที่เกี่ยวกับวิถีชีวิตของประชาชนเป็นหลัก ได้แก่ ทรัพยากรธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ โบราณคดี ขนบธรรมเนียม ประเพณี และวัฒนธรรม เราสามารถแยกการท่องเที่ยวได้ 4 ประเภท คือ (สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย, 2540, หน้า 6)

1. การท่องเที่ยวในแหล่งธรรมชาติ เป็นการท่องเที่ยวเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ ความสนุกสนาน ความชื่นชมในแหล่งธรรมชาติเป็นหลัก จัดเป็นการท่องเที่ยวธรรมชาติ (natural tourism)

2. การท่องเที่ยวที่มุ่งเน้นเสนอลักษณะทางวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ โบราณคดี และสถานที่ต่าง ๆ ที่มนุษย์สร้างขึ้นและเกี่ยวเนื่องกับความเป็นอยู่ของสังคม เป็นการท่องเที่ยวในเชิงการให้ความรู้และความภาคภูมิใจ เป็นการท่องเที่ยววัฒนธรรม (cultural tourism)

3. การท่องเที่ยวที่สนองความต้องการของนักท่องเที่ยวและความพึงพอใจในการพักผ่อนสนุกสนานรื่นเริงบันเทิงใจ ที่มุ่งเน้นการได้รับบริการที่เหมาะสม เป็นการท่องเที่ยวแบบบันเทิงและกีฬา (sports and entertainment tourism)

4. การเดินทางที่มีวัตถุประสงค์ เพื่อการประชุมสัมมนา การติดต่อทางธุรกิจ ซึ่งอาจมีหรือไม่มีการศึกษาดูงาน และการทัศนศึกษารวมอยู่ด้วยก็ได้ ถูกจัดให้เป็นการท่องเที่ยวประเภทหนึ่งเรียกว่า การท่องเที่ยวเพื่อการประชุมและสัมมนา (business and convention tourism)

การท่องเที่ยวทั้ง 4 ประเภทนี้ เราสามารถแบ่งระดับกิจกรรมของการท่องเที่ยวได้ 4 รูปแบบ ที่ต้องการการจัดการแตกต่างกันคือ (สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย, 2540, หน้า 7)

1. การท่องเที่ยวที่มุ่งเน้นการอนุรักษ์รักษาทรัพยากรให้คงไว้นานที่สุด ครอบคลุมทรัพยากรทุกประเภท เช่น ธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ โบราณคดี วัฒนธรรม รวมทั้งวิถีชีวิตของมนุษย์ การท่องเที่ยวเหล่านี้ จัดเป็นการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ (conservation tourism) ซึ่งครอบคลุม การท่องเที่ยวทางธรรมชาติ (natural tourism),

การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม (cultural tourism) และ การท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ (historical tourism) ทั้งหมด

2. การท่องเที่ยวที่มุ่งเน้นการศึกษาในแหล่งธรรมชาติ เพื่อการรักษาระบบนิเวศ โดยคำนึงถึงการมีส่วนร่วมของท้องถิ่นมากเป็นพิเศษ ทั้งนี้ เป็นส่วนหนึ่งหรือบางส่วนของ การท่องเที่ยวในแหล่งธรรมชาติ แหล่งวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ที่ให้ความสำคัญต่อระบบนิเวศของพื้นที่นั้น ๆ จัดเป็น การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (ecotourism)

3. การท่องเที่ยวที่มุ่งเน้นการนันทนาการ การพักผ่อนหย่อนใจ การทัศนศึกษา การประชุมสัมมนา การติดต่อทางธุรกิจ ที่ให้ความสำคัญในการตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวเป็นหลัก เป็นการท่องเที่ยวนันทนาการ ประชุมและสัมมนา (recreation and convention tourism)

4. การท่องเที่ยวที่ขัดต่อศีลธรรม จริยธรรม และขนบธรรมเนียมประเพณี ซึ่งยังคงมีแอบแฝงอยู่ในทุกส่วนหรือมีการพัฒนาอย่างถูกกฎหมายในบางพื้นที่ เช่น การท่องเที่ยวทางเพศ (sex tour) คาสีโน (casino) และเกมกีฬาบางประเภท เป็นการท่องเที่ยวที่ขัดต่อศีลธรรม (immorality tourism)

สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย (2540, หน้า 2) ซึ่งจัดทำโครงการการดำเนินการเพื่อกำหนดนโยบายการท่องเที่ยวเพื่อรักษาระบบนิเวศเสนอต่อการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ได้สรุปคำจำกัดความของแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (ecotourism) คือ การท่องเที่ยวในแหล่งธรรมชาติที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น และแหล่งวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศ โดยมีกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของผู้ที่เกี่ยวข้อง ภายใต้การจัดการสิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยวอย่างมีส่วนร่วมของท้องถิ่น เพื่อมุ่งเน้นให้เกิดจิตสำนึกต่อการรักษาระบบนิเวศอย่างยั่งยืน

Buckley (อ้างถึงใน มิสรา สามารถ, 2543, หน้า 24) ให้คำนิยามเรื่องแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ คือการท่องเที่ยวที่ถูกจัดการดูแลอย่างยั่งยืนอยู่บนพื้นฐานของธรรมชาติ มีการศึกษาเรียนรู้ด้านวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมเอื้อประโยชน์ต่อการอนุรักษ์ และสร้างความพึงพอใจแก่นักท่องเที่ยว

Boer (อ้างถึงใน มิสรา สามารถ, 2543, หน้า 24) ให้คำนิยามเรื่องแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ คือการท่องเที่ยวบนพื้นฐานของธรรมชาติที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาเรียนรู้และ

เรียนรู้และแจกแจงตีความของสิ่งแวดล้อมในธรรมชาติและได้ถูกวางแผนเพื่อให้เกิดความยั่งยืนทางนิเวศวิทยา

สมาคมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ กำหนดความหมายของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในช่วงแรกว่า เป็นการเดินทางไปเยือนแหล่งธรรมชาติโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเรียนรู้ถึงวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ธรรมชาติ ด้วยความระมัดระวังไม่ให้เกิดการเปลี่ยนแปลงหรือทำลายคุณค่าของระบบนิเวศ และในขณะเดียวกันก็ช่วยสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจที่ส่งผลให้การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติที่เกิดประโยชน์ต่อประชาชนในท้องถิ่น

จากนิยามความหมายข้างต้น จึงพอจะสรุปสาระสำคัญของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้ดังนี้ (มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, คณะวนศาสตร์, ศูนย์วิจัยป่าไม้, 2538, หน้า 3)

1. แหล่งท่องเที่ยวที่จะส่งเสริมและพัฒนาเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ควรเป็นพื้นที่ธรรมชาติที่มีการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และสภาพแวดล้อมและอาจรวมไปถึงแหล่งประวัติศาสตร์ โบราณคดี และวัฒนธรรมที่ปรากฏในพื้นที่ธรรมชาตินั้นด้วย
2. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นการท่องเที่ยวที่ทุกฝ่ายมีความรับผิดชอบต่อสภาพแวดล้อมธรรมชาติและระบบนิเวศ โดยเป็นการท่องเที่ยวที่ไม่ทำลายหรือทำให้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเสื่อมโทรม
3. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเน้นให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัส หรือมีประสบการณ์กับสภาพแวดล้อมธรรมชาติโดยตรง และเปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้ศึกษาเรียนรู้สภาพแวดล้อมธรรมชาติ ซึ่งนอกจากจะได้รับความพึงพอใจแล้ว ยังเป็นการเสริมสร้างจรรยาบรรณด้านสิ่งแวดล้อมเชิงบวกด้วย
4. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศจะต้องเป็นการท่องเที่ยวที่ให้ประโยชน์กลับคืนสู่ธรรมชาติและ การอนุรักษ์ธรรมชาติในขณะเดียวกันจะเอื้อประโยชน์ต่อชุมชนท้องถิ่นทั้งทางตรงและทางอ้อม
5. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศจะมุ่งเน้นที่คุณค่าของธรรมชาติหรือลักษณะเด่นที่เป็นเอกลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยวเป็นสิ่งดึงดูดนักท่องเที่ยว ไม่ใช่เน้นที่การเสริมแต่งหรือการพัฒนาอำนวยความสะดวกต่าง ๆ

ดังนั้น จึงอาจกล่าวได้ว่า การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เป็นการท่องเที่ยวซึ่งให้ความสำคัญกับการศึกษา ชื่นชม และการทำความเข้าใจธรรมชาติสิ่งแวดล้อมที่รวมถึง

วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณี โดยมุ่งเน้นความรับผิดชอบต่อการอนุรักษ์สภาพเดิมของธรรมชาติสิ่งแวดล้อม และเปิดโอกาสให้คนในท้องถิ่นได้มีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวให้กับท้องถิ่นของตน เพื่อก่อให้เกิดการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน

นอกจากนี้ สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย (2540, หน้า 2) ได้ข้อสรุปเกี่ยวกับลักษณะและความเหมาะสมของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศสำหรับประเทศไทย ซึ่งเน้นการท่องเที่ยวที่มีความรับผิดชอบต่อ (responsible) ในแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติเป็นหลัก มีการจัดการรักษาสิ่งแวดล้อม (environmental management) และการให้การศึกษา (education) แก่ผู้เกี่ยวข้อง โดยครอบคลุมลักษณะพื้นฐานขององค์ประกอบหลัก 4 ประการ ดังต่อไปนี้ คือ

1. องค์ประกอบด้านพื้นที่ เป็นการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับธรรมชาติเป็นหลัก มีแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติที่มีเอกลักษณ์เฉพาะท้องถิ่น ทั้งนี้ รวมถึงแหล่งวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศ ในพื้นที่ของแหล่งนั้น องค์ประกอบด้านพื้นที่จึงเป็นการท่องเที่ยวที่มีพื้นฐานอยู่กับธรรมชาติ (nature-based tourism)

2. องค์ประกอบด้านการจัดการ เป็นการท่องเที่ยวที่มีความรับผิดชอบต่อ ไม่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสังคม มีการจัดการที่ยั่งยืนครอบคลุมการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างมีขอบเขต จึงเป็นการท่องเที่ยวที่มีการจัดการอย่างยั่งยืน (sustainable managed tourism)

3. องค์ประกอบด้านกิจกรรมและกระบวนการ เป็นการท่องเที่ยวที่เอื้อต่อกระบวนการเรียนรู้ (learning process) โดยมีการให้การศึกษา (education) เกี่ยวกับสภาพแวดล้อมและระบบนิเวศของแหล่งท่องเที่ยว เป็นการเพิ่มพูนความรู้ (knowledge) ประสบการณ์ (experience) ความประทับใจ (impression) เพื่อสร้างความตระหนักและปลูกจิตสำนึกที่ถูกต้องทั้งต่อนักท่องเที่ยว ประชาชนในท้องถิ่น และผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้อง จึงเป็นการท่องเที่ยวสิ่งแวดล้อม (environmental education-based tourism)

4. องค์ประกอบด้านการมีส่วนร่วม เป็นการท่องเที่ยวที่คำนึงถึงการมีส่วนร่วมของชุมชนและประชาชนในท้องถิ่น ตลอดจนกระบวนการ เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์ต่อท้องถิ่นซึ่งหมายความรวมถึง การกระจายรายได้ การยกระดับคุณภาพชีวิต และการ

ได้รับผลตอบแทน เพื่อกลับมาบำรุงรักษาและจัดการแหล่งท่องเที่ยวด้วย โดยในที่สุดแล้วท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการควบคุมการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างมีคุณภาพ ท้องถิ่นในที่นี้เริ่มตั้งแต่ประชาชนระดับรากหญ้า (grassroots) จนถึงการปกครองท้องถิ่น และอาจรวมถึงการมีส่วนร่วมของผู้ที่เกี่ยวข้องด้วย จึงเป็นการท่องเที่ยวอย่างมีส่วนร่วมของชุมชน (community participatebased tourism)

กล่าวได้ว่า การท่องเที่ยวเชิงนิเวศนั้น มีองค์ประกอบสำคัญพื้นฐานแตกต่างกันไป จากรูปแบบการท่องเที่ยวแบบเดิมในลักษณะ mass tourism ซึ่งเน้นความสำคัญที่ตัวเลขของรายได้ อันจะบ่งบอกถึงความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ ในขณะที่การท่องเที่ยวเชิงนิเวศให้ความสำคัญกับการพัฒนาคน ซึ่งไม่ใช่เฉพาะคนในฐานะผู้เป็นนักท่องเที่ยวเท่านั้น แต่หมายรวมถึงทุกคนที่เกี่ยวข้องทั้งผู้ประกอบการ หน่วยงาน องค์กร และประชาชนผู้เป็นเจ้าของท้องถิ่น รวมทั้งเน้นการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวร่วมกันของทุกหน่วยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งตลาดน้ำบางน้ำผึ้งเองก็มีลักษณะการท่องเที่ยวในรูปแบบนี้ด้วยเหมือนกัน

แนวความคิดเศรษฐกิจพอเพียง

ตามแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ท่านทรงมุ่งเน้นให้ประชาชน พออยู่ พอกิน โดยตั้งอยู่บนพื้นฐานของหลักการ ทฤษฎีใหม่ 3 ชั้น คือ (มูลนิธิชัยพัฒนา, 2550)

1. ทฤษฎีชั้นที่หนึ่ง มีความพอเพียง เลี้ยงตัวเองได้บนพื้นฐานของความประหยัด ใช้จ่าย
2. ทฤษฎีชั้นที่สอง รวมพลังกันในรูปกลุ่ม เพื่อทำการผลิต การตลาด การจัดการ ตลอดจน สวัสดิการ การศึกษา การพัฒนาสังคม ฯลฯ
3. ทฤษฎีชั้นที่สาม สร้างเครือข่ายกลุ่มอาชีพและขยายกิจกรรมทางเศรษฐกิจให้หลากหลาย โดยประสานความร่วมมือกับภาครัฐกิจ ภาคองค์กรพัฒนาเอกชน และภาคราชการ ในด้านเงินทุน การตลาด การผลิต การจัดการ และข้อมูลข่าวสาร

กล่าวได้ว่าทฤษฎีขั้นที่หนึ่ง จะเป็นในลักษณะของการผลิตแบบเศรษฐกิจพอเพียง คือเกษตรกรสามารถเลี้ยงตัวเองได้ โดยเน้นไปที่การผลิตพืชผลให้เพียงพอกับความต้องการบริโภคในครัวเรือนเป็นอันดับแรก เมื่อเหลือจากการบริโภคแล้วค่อยผลิตเพื่อการค้า ผลผลิตส่วนเกินที่ออกสู่ตลาดเราจะเรียกว่ากำไรของเกษตรกร เมื่อเป็นเช่นนั้นเกษตรกร ก็จะกลายเป็นผู้กำหนด แทนที่จะเป็นตลาดกำหนดเช่นในปัจจุบัน และที่สำคัญทฤษฎี ขั้นที่หนึ่งคือการลดค่าใช้จ่ายโดยการสร้างผลผลิตในที่ดินของตนเอง เช่น ข้าว ปลา ไข่ พืชผัก ผลไม้ โดยทฤษฎีนี้เราสามารถเรียกได้ว่า ทฤษฎีตนเป็นที่พึ่งแห่งตนเอง

ในส่วนของทฤษฎีขั้นที่สอง จะให้ความสำคัญกับการรวมกลุ่มของชาวบ้าน โดยกลุ่มชาวบ้านจะเป็นผู้ดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจ โดยจะครอบคลุมเกษตรแบบผสมผสาน หัตถกรรม การแปรรูปอาหาร การทำธุรกิจค้าขาย การท่องเที่ยวระดับชุมชน ฯลฯ เมื่อกลุ่มชาวบ้านได้รับการพัฒนาให้เข้มแข็ง มีเครือข่ายกว้างขวาง เกษตรกรในชุมชนก็จะได้รับการดูแลให้มีรายได้เพิ่ม เมื่อเป็นเช่นนั้น เศรษฐกิจของประเทศก็จะสามารถก้าวหน้าได้อย่างมั่นคงและยั่งยืน พร้อมกับการกระจายรายได้ที่ดีขึ้น

ทฤษฎีขั้นที่สาม เมื่อประชาชนสามารถพึ่งตนเองได้และมีรายได้ที่ดีขึ้น ทฤษฎีขั้นที่สามนี้ จะตั้งอยู่บนพื้นฐานของความเมตตา ความเอื้ออาทร และความสามัคคีของสมาชิกในการร่วมแรงร่วมใจเพื่อประกอบอาชีพต่าง ๆ ให้บรรลุผลสำเร็จ ประโยชน์ที่เกิดขึ้นจึงไม่ได้หมายถึงรายได้แต่เพียงอย่างเดียว แต่ยังรวมไปถึงการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของชุมชนบนพื้นฐานของภูมิปัญญาท้องถิ่น รวมทั้งการรักษาไว้ซึ่งขนบธรรมเนียมที่ดีของไทยให้คงอยู่ตลอดไป

กล่าวโดยสรุป แนวคิดแบบเศรษฐกิจพอเพียงสามารถให้เป็นต้นแบบของการพึ่งตนเอง รวมทั้งมีความเอื้ออารีต่อคนในสังคม แม้เราจะเห็นว่าส่วนใหญ่จะมุ่งเน้นไปที่กลุ่มเกษตรกร แต่ก็ไม่ได้หมายความว่าทุกคนจะต้องกลับไปสู่ภาคเกษตรทั้งหมด ซึ่งเป็นไปไม่ได้ตามหลักความจริง แต่ประชาชนสามารถนำมาเป็นหลักการใช้ชีวิตในปัจจุบันได้ คือการอยู่พอดี กินพอดีไม่ใช้จ่ายเกินตัว ไม่ยึดวัตถุเป็นที่ตั้ง แต่เราควรยึดสายกลาง กินอยู่พอดี มีสติปัญญาในการดำรงชีวิต

แนวความคิดผู้นำและผู้นำท้องถิ่น

ผู้นำ (leader) เป็นปัจจัยที่สำคัญยิ่งประการหนึ่งต่อความสำเร็จขององค์กร ทั้งนี้ เพราะผู้นำมีภาระหน้าที่ และความรับผิดชอบโดยตรงที่จะต้องวางแผนสั่งการดูแล และควบคุมให้บุคลากรขององค์กรปฏิบัติงานต่าง ๆ ให้ประสบความสำเร็จตามเป้าหมาย และวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้กับปัญหาที่เป็นที่สนใจของนักวิชาการและบุคคลทั่วไปอยู่ ตรงที่ว่า ผู้นำทำอะไรหรือมีวิธีการอย่างไร จึงทำให้ผู้ใต้บังคับบัญชาหรือผู้ตามเกิดความผูกพันกับงานแล้วทุ่มเทความสามารถ และพยายามที่จะทำให้งานสำเร็จด้วยความเต็มใจ ในขณะที่ผู้นำบางคนอย่างไร นอกจากผู้ใต้บังคับบัญชาจะไม่เต็มใจในการปฏิบัติงานให้สำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพแล้ว ยังเกลียดชังและพร้อมที่จะร่วมกันขับไล่ ผู้นำให้ไปจากองค์กร

ความหมายของผู้นำท้องถิ่นและสถานะผู้นำ

เพื่อให้เข้าใจผู้นำและภาวะผู้นำได้ชัดเจนขึ้น ผู้วิจัยจึงได้นำความหมายที่นักวิชาการต่าง ๆ ให้ความหมายเพิ่มเติมดังนี้

พจนัน บุญยรัตพันธุ์ (2517, หน้า 129) ให้อธิบายเกี่ยวกับคุณลักษณะของผู้นำ ชุมชนว่า เป็นบุคคลที่ประชาชนในชุมชนยกย่องและนับถือ เป็นผู้ที่สามารถจะชักจูง ก่อให้เกิดแรงศรัทธาในกลุ่ม รวมถึงเป็นผู้เสียสละเพื่อประโยชน์ของส่วนรวม พร้อมทั้ง จะให้ความช่วยเหลือในการให้คำปรึกษาแก่ผู้อื่น มีความคิดริเริ่มที่ดี ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น มีการศึกษา มีความคิดเป็นประชาธิปไตย นอกจากคุณลักษณะเฉพาะตัว ที่กล่าวมาแล้วนั้น อาจจะเป็นผู้ที่มีฐานะทางสังคมด้านอื่น ๆ ประกอบด้วย เช่น เป็นผู้มั่งคั่ง เป็นผู้มีตำแหน่งทางการเมือง ตำแหน่งทางศาสนาสืบต่อกันมา เป็นต้น

กิติ ตยัคคานนท์ (2543, หน้า 21) ผู้นำ คือ บุคคลได้รับการแต่งตั้งหรือยกย่องให้เป็นหัวหน้าและตัดสินใจ เนื่องจากมีความสามารถและนำผู้ใต้บังคับบัญชาได้ โดยมี ศิลป์ที่สามารถมีอิทธิพลเหนือคนอื่น และได้รับความไว้วางใจ รวมทั้งการเคารพนับถือ ความร่วมมือ ความมั่นใจจากผู้ใต้บังคับบัญชา

จิรพรรณ กาญจนะจิตรา (2545, หน้า 47) ได้อธิบายภาวะความเป็นผู้นำไว้ว่า เป็นกระบวนการที่มีอิทธิพลต่อกิจกรรมของกลุ่มที่รวมตัวกันขึ้น เพื่อนำกลุ่ม ไปสู่ วัตถุประสงค์ และเป้าหมายที่วางไว้โดยสามารถจูงใจสมาชิกในกลุ่ม ให้มีความเห็นด้วย และลงมือทำงานอย่างหนึ่ง จนนำกลุ่มไปสู่เป้าหมายปลายทางได้เป็นผลสำเร็จในที่สุด ทั้งนี้ โดยอาศัยบุคลิกภาพดีเด่น มีความรู้ความสามารถพิเศษในกลุ่ม

อีกนัยหนึ่ง ผู้นำ คือ ผู้ที่มีศิลปะที่สามารถมีอิทธิพลเหนือคนอื่นและนำบุคคล เหล่านั้นไป โดยได้รับความไว้วางใจและเชื่อใจอย่างเต็มที่ อีกทั้งยังได้รับความเคารพ นับถือ ความร่วมมือ และความมั่นใจจากผู้ได้บังคับบัญชาเหล่านั้นอย่างจริงจัง

โดยสรุปคือ ผู้นำท้องถิ่น คือ ผู้ที่บุคคลในชุมชนให้ความนับถือยกย่อง เป็นผู้ที่ สามารถชักชวน โน้มน้าว ให้คนในชุมชนร่วมมือเพื่อพัฒนาชุมชนของตนเองด้วยความ สมารถใจ โดยก่อให้เกิดผลประโยชน์สูงสุดแก่ชุมชน

แนวความคิดเกี่ยวกับบทบาท

ความหมายของบทบาท

มีนักวิชาการหลายท่าน ได้ให้ความหมายของบทบาทไว้มากมายดังนี้

สุชา จันทรเอม และสุรางค์ จันทรเอม (2520, หน้า 46) ให้ความหมายของ บทบาทว่า บทบาทมีความหมายใกล้เคียงกับสถานภาพมาก บทบาทเป็นสิ่งที่บุคคลใน สถานภาพต่าง ๆ พึงกระทำ นั่นคือ เมื่อสังคมกำหนดสิทธิและหน้าที่ให้สถานภาพใด อย่างไม่แล้วบุคคลในสถานภาพนั้น ๆ จะต้องประพฤติปฏิบัติตามหน้าที่ที่กำหนด

กมลรัตน์ หล้าสุวรรณ (2527, หน้า 50) ได้อธิบายว่า บทบาทหมายถึง การ ประพฤติของบุคคลตามตำแหน่งและสถานภาพในสังคมนั้น ๆ

Levinson (อ้างถึงใน จิรพรรณ กาญจนะจิตรา, 2545, หน้า 48) ได้กล่าวถึง ความหมายของบทบาทไว้ 3 ประการ ซึ่งพอสรุปได้เป็นข้อ ๆ ดังนี้

1. บทบาท หมายถึง ปทัสถาน ความมุ่งหวัง ข้อห้าม ความรับผิดชอบและอื่น ๆ ที่มีลักษณะในทำนองเดียวกัน ซึ่งผูกพันอยู่กับตำแหน่งทางสังคมที่กำหนดไว้บทบาทตามความหมายนี้ คำนึงถึงตัวบุคคลน้อยที่สุด แต่มุ่งไปถึงการชี้บ่งหน้าที่อันควรกระทำ

2. บทบาท หมายถึง ความเป็นไปของบุคคลผู้ดำรงตำแหน่งที่คิดและกระทำเมื่อดำรงตำแหน่งนั้น ๆ

3. บทบาท หมายถึง การกระทำของบุคคลแต่ละคนที่กระทำโดยให้สัมพันธ์กับโครงสร้างทางสังคม หรืออาจกล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ แนวทางอันบุคคลพึงกระทำเมื่อตนดำรงตำแหน่งนั้น ๆ นั้นเอง

สงวนศรี วิรัชชัย (2527, หน้า 23-24) กล่าวว่า ถ้าจะพิจารณาลักษณะของบทบาทตามที่ปรากฏอยู่ในสังคมให้ลึกซึ้งแล้ว จะพบว่า มีบทบาทอยู่หลายลักษณะ ดังนี้

1. บทบาทตามที่กำหนด (prescribed roles) หมายถึง บทบาทที่สังคม กลุ่มหรือองค์กรกำหนดไว้ว่า เป็นรูปแบบของพฤติกรรมประจำตำแหน่งต่าง ๆ ที่มีอยู่ในสังคม กลุ่มหรือองค์กรนั้น ๆ เช่น ข้อกำหนดที่ว่า พ่อ-แม่ ต้องอบรมเลี้ยงดูลูก ๆ ข้าราชการต้องปฏิบัติตามคำสั่งของผู้บังคับบัญชา เป็นต้น

2. บทบาทที่ผู้อื่นคาดหวัง (expected roles) หมายถึง บทบาทหรือรูปแบบของพฤติกรรมที่คนอื่น (ผู้เกี่ยวข้อง) คาดหวังว่าผู้อยู่ในตำแหน่งจะถือปฏิบัติ บทบาทที่ผู้รับการคาดหวัง อาจจะไม่ตรงกับบทบาทที่กำหนดก็ได้ เพราะบางคนอาจมีการคาดหวังมากหรือน้อยกว่าข้อกำหนดที่ตนได้รับทราบ

3. บทบาทตามอุดมคติของผู้อยู่ในตำแหน่ง (subjected roles) หมายถึง รูปแบบของพฤติกรรมที่บุคคลผู้อยู่ในตำแหน่งคิด และเชื่อว่าเป็นบทบาทของตำแหน่งที่ตนดำรงอยู่ เช่น ผู้บังคับบัญชาคิดว่า ตนมีหน้าที่ควบคุมการปฏิบัติงานของผู้อยู่ใต้บังคับบัญชาแต่ไม่ต้องใส่ใจปัญหาของผู้อยู่ใต้บังคับบัญชา ดังนั้น บทบาทของผู้อยู่ในตำแหน่ง อาจจะไม่สอดคล้องกับบทบาทที่กำหนด และอาจจะตรงหรือไม่ตรงกับบทบาทที่ผู้รับคาดหวัง

4. บทบาทที่ปฏิบัติจริง (enacted roles) หมายถึง พฤติกรรมที่ผู้อยู่ในตำแหน่งได้ปฏิบัติหรือแสดงออกมาให้เห็น ซึ่งมักจะเป็นพฤติกรรมที่สอดคล้องกับบทบาทตาม

ความคิดของผู้อยู่ในตำแหน่ง แต่ก็อาจมีกรณีที่บุคคลแสดงพฤติกรรมตามการคาดหวังของผู้อื่น ทั้ง ๆ ที่บทบาทนี้ไม่ตรงกับบทบาทตามความคิดของตนก็ได้

5. บทบาทที่ผู้อื่นรับรู้ (perceived roles) หมายถึง รูปแบบพฤติกรรมที่ผู้อื่นได้ทราบเกี่ยวกับการปฏิบัติบทบาทของผู้อยู่ในตำแหน่ง ซึ่งโดยธรรมชาติการรับรู้ของคนเราจะมีการเลือกรับรู้ และมีการรับรู้ที่ผิดพลาดไปจากความเป็นจริงได้ โดยอิทธิพลจากประสบการณ์และสถานการณ์หลายอย่าง ดังนั้น เมื่อผู้อยู่ในตำแหน่งปฏิบัติบทบาทโดยแสดงพฤติกรรมอย่างหนึ่ง ผู้ที่ได้พบเห็นอาจรับรู้พฤติกรรมหรือบทบาทนั้นในทางที่แตกต่างกันไป และอาจแตกต่างไปจากบทบาทตามความคิดของผู้อยู่ในตำแหน่งด้วย

Berlo (1960, p. 153) ได้ให้แนวความคิดเกี่ยวกับลักษณะของบทบาท ไว้ดังนี้

1. บทบาทที่กำหนดไว้ เป็นบทบาทที่กำหนดไว้เป็นระเบียบอย่างชัดเจนว่าบุคคลที่อยู่ในบทบาทนั้นจะต้องทำอะไรบ้าง
2. บทบาทที่กระทำจริง เป็นบทบาทที่แต่ละบุคคลใดกระทำจริงเมื่ออยู่ในบทบาทนั้น ๆ
3. บทบาทที่ถูกคาดหวัง (role expectations) เป็นบทบาทที่ถูกคาดหวังโดยผู้อื่นว่าบุคคลที่อยู่ในบทบาทนั้น ๆ ควรจะกระทำอะไร

แนวความคิดเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชน

แนวคิดของการพัฒนาชุมชน

แนวความคิดของการพัฒนาชุมชนเกิดขึ้นด้วยข้อเท็จจริงที่ว่าประชาชนเป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะในชนบทของประเทศกำลังพัฒนาทั้งหลาย ยังยากจนข้นแค้น มีความด้อยทั้งในทางสุขภาพ ร่างกายและฐานะทางสังคม ภาระหน้าที่ของงานพัฒนาชุมชน คือการขจัดปัดเป่าปัญหาต่าง ๆ ของประชาชน หรืออีกนัยหนึ่ง ปรับปรุงชุมชนชนบทได้มีความผาสุกดังที่ชาวเมืองกำลังได้รับอยู่ในเวลานี้บ้าง ดังนั้น การพัฒนาชุมชนต้องการที่จะเปลี่ยนแปลงหรือสร้างสรรค์ความเจริญให้แก่ชุมชน โดยมีแนวความคิดพื้นฐานของการพัฒนาชุมชน ดังนี้ (จิรพรรณ กาญจนะจิตรา, 2545, หน้า 15-19)

1. ความร่วมมือระหว่างรัฐและชุมชน (partnership)

แนวความคิดนี้เกิดจากความเชื่อที่ว่า การพัฒนาที่ได้ผลดีที่สุดและถาวรที่สุดนั้นควรจะเกิดจากพลังและขีดความสามารถของชุมชนที่ได้ผนึกกำลังกันขึ้นมา ผสมผสานกับการสนับสนุนจากพลังของการปกครองแห่งรัฐ การที่จะให้ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเป็นผู้ดำเนินการฝ่ายเดียวนั้น นอกจากจะทำได้ยากที่จะประสบความสำเร็จและผลงานไม่มั่นคงถาวรแล้ว ยังอาจนำไปสู่การขยายช่องว่างและความขัดแย้งระหว่างพลังทั้งสองฝ่าย สังคมใดที่ปล่อยให้ชุมชนพัฒนาไปตามธรรมชาติด้วยความสามารถของชุมชนเอง สังคมนั้นก็มีแต่จะถอยหลัง และนอกจากนี้ ยังเผยให้เห็นถึงความไร้สมรรถภาพของรัฐบาลด้วยในทางกลับกัน ถ้าหากสังคมใดรัฐเป็นผู้ทำให้ประชาชนฝ่ายเดียว การพัฒนาจะเป็นไปอย่างเชื่องช้า และยังเป็นการเสริมสร้างทรศนะแบบคอยให้ผู้อื่นมาช่วยเหลือตลอดเวลาในหมู่ประชาชน ผลที่ตามมาคือจะมีการพัฒนาแต่ทางด้านรูปธรรม แต่ทางด้านตัวคนหรือนามธรรมนั้นจะไม่ได้ได้รับการพัฒนาเลย

ความร่วมมือระหว่างชุมชนและรัฐเป็นปัจจัยพื้นฐานของการพัฒนาชุมชนนี้ จึงประกอบด้วยสาระสำคัญ 2 ประการ คือ การมีส่วนร่วมของชุมชน (local participation) การมีส่วนร่วมของชุมชน หมายถึง การที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและสาเหตุแห่งปัญหา การวางแผนการดำเนินกิจกรรมมีส่วนร่วมในการลงทุนและปฏิบัติงาน รวมทั้งการมีส่วนร่วมในการติดตามและการประเมินผลและการสนับสนุนของรัฐ โดยรัฐจะเป็นผู้ให้การสนับสนุนทางด้านวิชาการและวัสดุอุปกรณ์ ความร่วมมือระหว่างรัฐและชุมชนก่อให้เกิดประโยชน์ในแง่ที่ว่า สามารถสนองปัญหาและความต้องการที่เกิดขึ้น ทำให้ประชาชนเกิดความรัก และห่วงใยในกิจกรรมช่วยประสานช่องว่างระหว่างรัฐกับประชาชน และนอกจากนี้ ยังก่อให้เกิดพลังกลุ่มอีกด้วย

2. การพึ่งพาตนเอง (self help) แนวความคิดเกี่ยวกับการพึ่งตนเองนี้ได้เป็นความเชื่อที่เป็นแนวทางสำหรับการปฏิบัติงานของนักพัฒนาตลอดมาว่า วิธีการที่จะช่วยเหลือคนอื่นนั้น วิธีที่ดีที่สุดก็คือ การช่วยให้ประชาชนมีขีดความสามารถที่จะช่วยตัวเองต่อไปได้ โดยไม่ต้องคอยพึ่งให้คนอื่นมาช่วยอยู่ตลอดเวลา ซึ่งย่อมความหมายว่า รัฐบาลยังต้องคำจุนช่วยเหลือประชาชนแบบเลี้ยงเด็กไม่รู้จักโตแล้ว การช่วยเหลือก็ปราศจากประสิทธิภาพ แนวความคิดการช่วยเหลือตนเองนี้ถือเป็นหลักการ

สากล ไม่เพียงแต่ในงานพัฒนาชุมชน แต่ยังรวมถึงงานสังคมสงเคราะห์อื่น ๆ หรือ แม้กระทั่งคำสั่งสอนตามหลักพระพุทธศาสนาที่กล่าวไว้ว่า “ตนเป็นที่พึ่งแห่งตน” ในระดับชุมชนหรือสังคมก็เช่นเดียวกันที่จะต้องยึดหลักการช่วยตนเองเสียก่อนแล้วถึงจะให้ผู้อื่นมาช่วยได้

การพึ่งตนเอง หมายถึง ประชาชนสามารถเข้าร่วมปฏิบัติงานที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชน สามารถเข้าแก้ไขข้อขัดข้องส่วนรวมของชุมชน ฉะนั้น จึงเป็นการระดมสรรพกำลังทั้งปวงของชุมชนไม่ว่าจะเป็นกำลังคนหรือทรัพยากรธรรมชาติเข้าสู่การปฏิบัติงาน อย่างไรก็ตาม สรรพกำลังดังกล่าวนี้อาจมีข้อจำกัดอยู่บางประการ ด้านคุณวุฒิ ประสบการณ์ ความสามารถ และกำลังงบประมาณ เป็นต้น ความช่วยเหลือจากภายนอกจึงยังมีความจำเป็นที่จะเข้ามาแก้สถานการณ์ในระยะนี้ โดยมีวัตถุประสงค์ว่าจะช่วยเหลือให้ประชาชนสามารถช่วยตัวเองไปตลอดรอดฝั่ง

3. ความคิดริเริ่มของชุมชน (local initiative) การที่ประชาชนจะสามารถพึ่งตัวเองได้ ประชาชนก็จะต้องได้รับการนำความคิดที่ถูกต้องจนมีทรรศนะและศรัทธาต่อการพัฒนาไปในแง่บวก จนถึงขนาดที่สามารถแสดงความคิดริเริ่มทำงานตามโครงการพัฒนาโดยมีต้องรอให้ทางรัฐเป็นผู้เข้ามาชักชวนหรือกระตุ้นเตือนอยู่ตลอดเวลา ความคิดริเริ่มที่มาจากภายนอก มักจะไม่ค่อยตรงกับความต้องการและปัญหาของชุมชน และมักจะไม่ค่อยได้รับการยอมรับจากประชาชนด้วย อย่างไรก็ตาม ถ้าหากชุมชนยังลังเลและไม่เต็มใจที่ออกความคิดริเริ่ม ก็เป็นเรื่องจำเป็นที่ทางฝ่ายรัฐจะต้องเข้าไปนำความคิดและกระตุ้นเตือนให้ชุมชนเกิดความเคลื่อนไหว ทั้งนี้ โดยใช้วิธีการรวมกลุ่มและการให้การศึกษาแก่ชุมชนเป็นแนวทางในการกระตุ้นให้ชุมชนเกิดความคิดริเริ่ม

ความคิดริเริ่มของชุมชน นอกจากจะมีขึ้นได้ด้วยแรงคล้อยและความสนับสนุนจากภายนอกแล้ว ก็ยังมีโอกาสเกิดขึ้นได้ ถ้าหากชุมชนนั้นตระหนักถึงปัญหาและความต้องการที่เดือดร้อนอยู่จริง ภารกิจขั้นแรกของนักพัฒนาจึงอยู่ที่การช่วยเหลือโดยวิธีให้การศึกษาแก่ประชาชนเพื่อที่เขาจะได้ทราบถึงความต้องการที่แท้จริงว่ามีอะไรบ้าง และจัดลำดับปัญหาและความต้องการตามความจำเป็นมากน้อยเพียงใด แต่ในการให้การศึกษาดังกล่าว นักพัฒนาจะเริ่มค้นในเรื่องที่ถูกต้องของขบวนการพัฒนาชุมชนก็คือ เริ่มจากสภาพความเป็นอยู่หรือความต้องการในขณะนั้นของชุมชน อย่างไรก็ตาม

เนื่องจากงานพัฒนาชุมชนเป็นการร่วมมือกันระหว่างรัฐและชุมชน จึงมีความจำเป็นที่จะต้องคำนึงถึงนโยบาย และวัตถุประสงค์แห่งรัฐในการสนับสนุนความต้องการของชุมชน ดังนั้น การผสมผสานระหว่างความต้องการของชุมชนและความต้องการของรัฐเป็นสิ่งหลีกเลี่ยงไม่ได้

4. ความต้องการของชุมชน (self-needs) ปัญหาและความต้องการของชุมชนนั้นเป็นผลผลิตของวัฒนธรรม โครงสร้างทางสังคมและเศรษฐกิจและสภาพสิ่งแวดล้อมของชุมชนเอง ในขณะที่วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมของชุมชนกำลังมีปัญหาเปลี่ยนแปลง ความต้องการที่แท้จริงของชุมชนก็มีแนวโน้มที่จะแตกต่างจากเดิมไปในชุมชนแบบดั้งเดิมที่ไม่มีการติดต่อกับภายนอกมากนัก ความต้องการของชุมชนมักจะปรากฏออกมาในรูปของการเน้นหนักในเรื่องการบริโภค (consumption oriented) แต่ในชุมชนที่ทันสมัยและมีการติดต่อกับสังคมภายนอกตลอดเวลา ความต้องการของชุมชนจะมีลักษณะเด่นในเรื่องการพัฒนา (development oriented) อย่างไรก็ตาม ถึงแม้ว่าการพัฒนาชุมชนจะยึดถือแนวความคิด ความต้องการของชุมชนเป็นแนวทางในการดำเนินงาน แต่ก็มีข้อแม้ว่าความต้องการของชุมชนนั้นจะต้องสอดคล้องกับเงื่อนไขบางประการนั่นคือ แนวความคิดนี้จะต้องมีความยืดหยุ่น และเคลื่อนไหวปรับตัวให้เข้าสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนไปด้วย

5. ความสมดุลในการพัฒนา (balanced development) ดังได้กล่าวมาข้างต้นแล้วว่าในการพัฒนาความต้องการของชุมชนนั้นจะต้องระลึกถึงขีดความสามารถของรัฐในการสนองตอบ รวมทั้งนโยบายและวัตถุประสงค์แห่งรัฐด้วย เพราะเป็นธรรมดาอยู่เองที่ความต้องการของประชาชนนั้นมีอยู่มากมาย เกินขอบเขตความสามารถของรัฐที่จะจัดหาทรัพยากรมาสนองตอบได้หมด จึงมีแนวความคิดที่สำคัญยิ่งกว่าความต้องการของประชาชนนั้น จะต้องได้รับการนำทรัพยากรไปในทิศทางที่ความต้องการนั้นจะต้องได้รับการบำบัดด้วยพลังความสามารถของชุมชนเอง บวกกับขีดความสามารถของรัฐ

อีกทฤษฎีหนึ่งเกี่ยวกับแนวความคิดของการพัฒนาที่สมดุลกันก็คือจุดเน้นของงานพัฒนาชุมชนอยู่ที่ว่า การพัฒนาทั้งด้านรูปธรรมและนามธรรมจะต้องได้สัดส่วนกันถึงแม้การพัฒนาชุมชนมุ่งพัฒนาตัวคนให้มีทรัพยากร ศรัทธา และขีดความสามารถจนช่วยตัวเองได้ แต่การพัฒนาคนกับสิ่งแวดล้อมเป็นของคู่กัน และมี

ความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิดถ้าหากมุ่งพัฒนาด้านใดด้านหนึ่งโดยเฉพาะ ก็จะทำให้เกิดผลการพัฒนาชนิดผิดรูปผิดร่าง เช่นเจริญแต่ด้านวัตถุ แต่จิตใจไม่เจริญ ก็จะนำไปสู่สังคมพิการในที่สุด ตัวอย่างเช่นว่า ชุมชนเจริญขึ้นมาจนมีแหล่งโสเภณี เกิดโจรกรรม มีในทึกลับ และมีแต่ความวุ่นวายทางวัตถุ ไม่มีการศึกษา ขาดศีลธรรมอันดีงาม เป็นต้น ดังนั้น งานพัฒนาชุมชนจึงมุ่งพัฒนาทั้งด้านรูปธรรม และนามธรรมควบคู่กันไปในอัตราที่ได้สัดส่วน

6. การศึกษาภาคชีวิต (long-life education) หมายความว่า การพัฒนาชุมชนเป็นกระบวนการให้การศึกษาแก่ประชาชนทุกเพศทุกวัยอย่างต่อเนื่อง ตลอดชีวิตที่ดำรงอยู่ โดยมีจุดมุ่งหมายที่จะปรับปรุงคุณภาพของมนุษย์ในฐานะที่เป็นสมาชิกของชุมชน เสริมสร้างความรู้ และทักษะในฐานะที่เป็นชาวนา เป็นช่างฝีมือ เป็นหัวหน้าครอบครัว มุ่งที่จะให้ประชาชนที่รับผิดชอบ ดำรงตนอยู่ในสังคมประชาธิปไตยอันก้าวหน้า สังคมซึ่งส่งเสริมการเปลี่ยนแปลงทัศนคติให้เป็นผู้มีจิตใจรักความก้าวหน้ามีความปรารถนาที่จะดำรงชีวิตอยู่ในระดับและรูปแบบที่ดีกว่า ทางที่จะทำเช่นนั้นได้ ก็โดยการร่วมมือกับประชาชน ส่งเสริมความสนใจในกลุ่มของตน และความสนใจชุมชนที่ตนอาศัยอยู่นั้น

7. การพัฒนาชุมชนเป็นการพัฒนาแบบเบ็ดเสร็จ (wholistic program) หมายความว่า ปัญหาของชุมชนหรือของประเทศไทยไม่อาจแก้ไขได้ด้วยวิธีใดวิธีหนึ่ง หรือโดยหน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่ง โดยเฉพาะเท่านั้น แต่จะต้องเป็นการประสานการปฏิบัติของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและมีการประสานงานของวิธีการหลายวิธีการและหลายด้าน หากเราศึกษาปัญหาของชุมชนอย่างละเอียด จะพบว่าปัญหาของชุมชนนั้น มีต้นตอเกิดจากแหล่งต่าง ๆ หรือมีสาเหตุหลายประการ ฉะนั้น จึงต้องดำเนินการด้วยวิธีต่าง ๆ ด้านต่าง ๆ พร้อมกันไป เช่น การยกระดับการครองชีพของชาวนา จะต้องมีการพัฒนาทางด้านทักษะ การพัฒนาอุตสาหกรรมขนาดย่อม การวางแผนครอบครัว และอื่น ๆ เป็นต้น การกำหนดวิธีการแก้ปัญหาของชุมชนจึงต้องหยิบยกปัญหาของชุมชนนั้นมาพิจารณาอย่างละเอียดและต้องระลึกว่าปัญหาหนึ่งจะเกี่ยวพันหรือกระทบกระเทือน ไปอีกปัญหาหนึ่งหรือหลายปัญหาอยู่เสมอ ฉะนั้น โครงการที่จะต่อสู้กับปัญหาจึงถูกกำหนดให้สามารถเผชิญหน้ากับปัญหาต่าง ๆ ได้ หลายปัญหาหรือปัญหาหนึ่งอาจจะต้องมีโครงการเข้าต่อสู้หลายโครงการ

8. การพัฒนาชุมชนเป็นการดำเนินงานที่เริ่มจากท้องถิ่นชนบท โดยมีวัตถุประสงค์ที่สอดคล้องกับนโยบายพัฒนาประเทศ (the mainstream of national development) วัตถุประสงค์สอดคล้องกับนโยบายพัฒนาประเทศมิได้หมายความว่านโยบายชาติเป็นผู้กำหนดท้องถิ่น แต่มีความหมายว่ากิจกรรมในท้องถิ่นจะได้รับการสนับสนุนให้เป็นกำลังสำคัญในการสนับสนุนค้ำจุน นโยบายการสนับสนุนที่ได้รับนี้ก็คือการสนับสนุนจากรัฐบาลในด้านวัสดุ กำลังคน ฉะนั้น การดำเนินงานของท้องถิ่นใดเป็นไปโดยเอกเทศ ปราศจากเป้าหมายที่สอดคล้องกับนโยบายชาติย่อมจะไม่ได้รับการสนับสนุนจากรัฐเท่าที่ควร

ปรัชญาของการพัฒนาชุมชน

การดำเนินงานพัฒนาชุมชนนั้น ถือว่าพลังสำคัญที่จะบันดาลให้งานบรรลุผลสำเร็จสมความมุ่งหมายนั้นมาจากประชาชน โดยเชื่อว่าประชาชนทุกคนไม่ว่าจะยากดีมีจน ตำด้อย หรือด้อยการศึกษาเพียงใด ก็ยังมีพลังและความปรารถนาที่จะปรับปรุงวิธีการดำรงชีวิต ของตนให้มีมาตรฐานสูงขึ้น การกระตุ้นเตือนพลังดังกล่าวจะเป็นผลให้มีการขุดค้น และนำเอาทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ในชุมชนชนบทไปใช้ให้เกิดประโยชน์เพื่อการพัฒนาในด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ซึ่งเป็นการสร้างสรรค์ความเจริญให้แก่ชุมชนในทุกด้านพร้อมๆ กัน ปรัชญาของการพัฒนาชุมชนจึงยึดถือว่าถ้าเราช่วยให้ประชาชนได้บรรลุถึงความปรารถนาหรือความสุขในชีวิตได้มากเท่าใด ก็ยังเป็นสิ่งที่ดีงามเท่านั้น และช่วยเหลือในลักษณะนี้ถือว่าเป็นหน้าที่ของเพื่อนมนุษย์ในสังคมด้วยกัน ซึ่ง จิตจางงศ์ กิติกิริติ และชัยวัฒน์ สิทธิภารดร (2533, หน้า 54) ได้กล่าวถึงหลักปรัชญาของงานพัฒนาชุมชนไว้ว่า

1. บุคคลแต่ละคนย่อมมีความสำคัญ และมีความเป็นเอกลักษณ์ที่ไม่เหมือนกันจึงมีสิทธิอันพึงได้รับการปฏิบัติด้วยความยุติธรรม และอย่างบุคคลที่มีเกียรติในฐานะที่เป็นเพื่อนมนุษย์ผู้หนึ่ง
2. บุคคลแต่ละคนย่อมมีสิทธิ และสามารถที่กำหนดวิธีการดำรงชีวิตของคนไปในทิศทางที่ตนต้องการ

3. บุคคลแต่ละคนถ้าหากมีโอกาสแล้วย่อมมีความสามารถที่จะเรียนรู้เปลี่ยนแปลงทัศนะ ประพฤติปฏิบัติและพัฒนาขีดความสามารถให้มีความรับผิดชอบต่อสังคมสูงขึ้นได้

4. มนุษย์ทุกคนมีพลังในเรื่องความคิดริเริ่มความเป็นผู้นำและความคิดใหม่ ๆ ซึ่งซ่อนเร้นอยู่และพลังความสามารถเหล่านี้สามารถเจริญเติบโตและนำออกมาใช้ได้ ถ้าพลังที่ซ่อนเร้นนี้ได้รับการพัฒนา

5. การพัฒนาพลังและขีดความสามารถของชุมชนในทุกด้านเป็นสิ่งที่พึงปรารถนาและมีความสำคัญยิ่งต่อชีวิตและของบุคคล ชุมชนและรัฐ

กล่าวโดยสรุป จะเห็นได้ว่าปรัชญาของการพัฒนาชุมชนนั้น ตั้งอยู่บนรากฐานอันมั่นคงแห่งความศรัทธาในตัวคน ว่าเป็นทรัพยากรที่มีความหมาย และสำคัญที่สุด มนุษย์ทุกคนมีความสามารถ ที่จะพัฒนาตัวเองให้ดีขึ้นถ้ามีโอกาส การพัฒนาทั้งหลายจะปราศจากผลทั้งสิ้น ถ้าหากมองข้ามในเรื่องการพัฒนาบุคคลแต่ละคนให้มีทัศนะที่ถูกทาง และมีขีดความสามารถสูงขึ้นอีกประการหนึ่ง การพัฒนาชุมชนก็คือ ความศรัทธาในเรื่องความยุติธรรมของสังคม การมุ่งขจัดความขัดแย้งและความเหลื่อมล้ำต่ำสูงที่เห็นได้ชัดในหมู่มวลชนนั้น เป็นเรื่องที่อารยะสังคมพึงยึดมั่น ประการสุดท้ายความไม่รู้ความคือดิ่งและการใช้กำลังบังคับเป็นอุปสรรคที่สำคัญยิ่งต่อความสำเร็จของการพัฒนาและความเจริญรุดหน้า จะเกิดขึ้นได้ก็ด้วยวิธีการให้การศึกษาเท่านั้น การให้การศึกษาและให้โอกาสจะช่วยดึงพลังซ่อนเร้นในตัวคน ออกมาใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวมและการพัฒนาจะมีประสิทธิภาพได้ ก็จะต้องยึดหลักการรวมกลุ่มและการทำงานกับกลุ่ม เพราะมนุษย์เป็นสัตว์สังคม การอยู่รวมกันเป็นกลุ่มและทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มจะช่วยให้ชุมชนพัฒนาไปได้อย่างรวดเร็ว

ความหมายของการพัฒนาชุมชน

เมื่อกล่าวถึง การพัฒนาชุมชน จากการให้ความหมายหรือนิยามของการพัฒนาชุมชนในแต่ละประเทศย่อมมีความแตกต่างกันไปตามทัศนะ ความเชื่อในทฤษฎีและแนวความคิด ซึ่งจะสะท้อนให้เห็นถึงทิศทางในการพัฒนาชุมชนในประเทศนั้นๆ แต่เมื่อกล่าวถึงคำว่า พัฒนา มีความหมายไม่แตกต่างกันมากนัก กล่าวคือ คำว่า พัฒนามี

ความหมายไปในทาง การเปลี่ยนแปลง แต่เป็นการเปลี่ยนแปลงที่มีการกำหนดทิศทาง หรือการเปลี่ยนแปลงที่ได้วางแผนเอาไว้ล่วงหน้าแล้ว หรือการเปลี่ยนแปลงที่ได้วางแผนเอาไว้ นี้ ย่อมเป็นไปในลักษณะที่พึงปรารถนาของสมาชิกของสังคมนั้น (สัญญาวิวัฒน์, 2523, หน้า 5)

ทวี ทิมขำ (2528, หน้า 9) ได้กล่าวถึงปรัชญาอันเป็นมูลฐานของการพัฒนาชุมชนไว้ว่า บุคคลแต่ละคน มีความเป็นเอกลักษณ์ที่ไม่เหมือนกัน จึงมีสิทธิอันพึงได้รับการปฏิบัติด้วยความยุติธรรมอย่างบุคคลผู้มีเกียรติในฐานะเพื่อนมนุษย์ผู้หนึ่งและสามารถกำหนดวิถีการดำรงชีวิตของตนไปในทิศทางที่ตนต้องการได้ มนุษย์ทุกคนมีพลังในเรื่องความคิดริเริ่ม ความเป็นผู้นำซึ่งซ่อนเร้นอยู่ และพลังความสามารถเหล่านี้สามารถเติบโตและนำออกมาใช้ได้เมื่อได้รับการพัฒนา การพัฒนาพลังความสามารถของประชาชนในชุมชนทุก ๆ ด้าน เป็นสิ่งที่พึงปรารถนาของชุมชนเอง และเป็นการนำมาซึ่งความเจริญของชุมชนและรัฐ ที่สามารถสรุปได้ดังนี้ คือ

1. พัฒนาชุมชนทุก ๆ ด้าน ไปพร้อมกัน
2. ยึดประชาชนเป็นหลักในการพัฒนา
3. การดำเนินงานต้องค่อยเป็นค่อยไป
4. ต้องคำนึงถึงวัฒนธรรมของชุมชนเป็นหลัก
5. ต้องพยายามใช้ทรัพยากรในชุมชนเป็นหลัก
6. ต้องยึดประชาธิปไตยในการดำเนินงาน
7. ต้องใช้หลักการประสานงาน
8. เริ่มต้นกับกลุ่มผู้นำก่อน
9. การดำเนินงานต้องสอดคล้องกับนโยบายของชาติ
10. ปลุกฝังความเชื่อมั่นในตนเองให้กับประชาชน

กรมการพัฒนาชุมชน (2530, หน้า 25-26) กล่าวถึงการพัฒนาชุมชนว่า คือการทำงานกับประชาชน มิใช่ทำให้ประชาชน เพราะฉะนั้นกิจกรรมใด ๆ ที่จะดำเนินงานในชุมชนนั้น จะต้องเป็นกิจกรรมที่มาจากกรณีริเริ่มของประชาชน ประชาชนเป็นเจ้าของบทบาทของผู้ปฏิบัติ งานพัฒนาเป็นผู้กระตุ้นชี้แนะให้ประชาชนเกิดความคิดริเริ่มในการแก้ไขปัญหาหรือหาทางสนองความต้องการของตนและร่วมกันทำงานตามที่คิดขึ้นมา

วิรัช วิรัชนิภาวรรณ (2532, หน้า 8) ได้กล่าวว่า การพัฒนาชุมชน หมายถึง การพัฒนาให้ประชาชนในชุมชนมีสภาพเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และวัฒนธรรม มิใช่เป็นกระบวนการพัฒนาที่พัฒนาทางด้านวัตถุแต่เพียงอย่างเดียว การพัฒนาทางด้านจิตใจก็มีความสำคัญอย่างยิ่งด้วย นอกจากนี้กระบวนการพัฒนาชุมชน ยังมุ่งส่งเสริมการศึกษาให้ประชาชน โดยเน้นการเปลี่ยนแปลงทัศนคติและแนวความคิดของประชาชนให้เอื้ออำนวยต่อการพัฒนาอีกด้วย

Reeder (อ้างถึงใน จีรพรรณ กาญจนะจิตรา, 2545, หน้า 6) นักสังคมวิทยาได้ให้ความหมายของการพัฒนาไว้ว่า การพัฒนา หมายถึง การเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น ซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงในสิ่งต่าง ๆ ดังนี้

1. ความแตกต่าง เช่น ปริมาณและคุณภาพของบริการข้อมูลและข่าวสาร ฐานะทางสังคม บทบาทและอาชีพ
2. การใช้ประโยชน์จากบริการที่มีอยู่ เช่น ครอบครัวจัดหาเครื่องอำนวยความสะดวกและบริการต่าง ๆ มาใช้ได้เนื่องจากครอบครัวมีรายได้สูงขึ้น การกระจายรายได้ของครอบครัว ครอบครัวมีสิ่งของเครื่องใช้ และครอบครัวสามารถใช้บริการต่าง ๆ เพิ่มขึ้น
3. เทคโนโลยีและความมีประสิทธิภาพ เช่น การใช้เทคโนโลยีระดับสูง และการแพร่กระจายเทคโนโลยีออกสู่สังคมอย่างกว้างขวางมากยิ่งขึ้น
4. ความเชื่อและความไม่เชื่อ เช่น เป้าประสงค์ ความเชื่อพื้นฐาน ค่านิยม โอกาส และการสนับสนุน
5. ทัศนคติ เช่น ระดับความพอใจ ความเป็นเอกภาพ ขวัญและความพึงพอใจ
6. พฤติกรรม เช่น การช่วยตัวเอง ความมีประสิทธิภาพ ทรัพยากรมนุษย์ และสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ
7. ทรัพยากรและสิ่งอำนวยความสะดวก เช่น ทรัพยากรทางกายภาพ ทรัพยากรมนุษย์ และสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ
8. โครงสร้าง เช่น แบบแผนการดำเนินชีวิต และแบบแผนขององค์กร
9. ผลต่อเนื่องและแบบแผนรวม เช่น คุณภาพชีวิตและคุณภาพของสิ่งที่มีมนุษย์ผลิตขึ้น

อมร รักษาสัตย์ และยุวัฒน์ วุฒิเมธี (2524, หน้า 32) ซึ่งเป็นนักบริหารได้ให้
 ทรรศนะเกี่ยวกับความหมายของการพัฒนาเอาไว้ว่า ความหมายของการพัฒนานั้น
 สามารถแยกพิจารณาออกได้สองความหมาย คือ ความหมายอย่างแคบ กับความหมาย
 อย่างกว้าง

ความหมายอย่างแคบ หมายถึง “การเปลี่ยนแปลงในตัวระบบกระทำการ (changes
 in the system which performs) เท่านั้น การเปลี่ยนแปลงตามความหมายนี้เป็นการเปลี่ยน-
 แปลงคุณภาพ (qualitative changes) ตัวอย่างเช่น ระบบคมนาคมที่เปลี่ยนจากรถที่ใช้กำลัง
 ม้ามาเป็นการใช้กำลังเครื่องยนต์ เราเรียกว่าเป็นการพัฒนาในการขนส่งทางบก แต่การ-
 เปลี่ยนแปลงในลักษณะเช่นนี้จะไม่รวมถึงการเจริญเติบโต (growth) หมายถึง การเพิ่มใน
 ด้านระดับของการกระทำการ (changes in performance level) ซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลง
 ทางด้านปริมาณ (quantitative changes) เช่น ทางที่มีรถมากขึ้น การขนส่งก็เจริญเติบโต
 ขึ้น และนอกจากนี้ยังไม่รวมถึงการเปลี่ยนแปลง (transformation) ในสภาพแวดล้อม
 (environmental changes) เช่น การที่รถยนต์มีจำนวนเท่าเดิม แต่การเปลี่ยนแปลงสภาพ
 ถนนให้ดีขึ้น มีจำนวนหลายสายขึ้น สามารถวิ่งไปจุดต่าง ๆ ได้มากขึ้น เพราะลักษณะเช่นนี้
 เป็นการเปลี่ยนแปลงในสภาพแวดล้อมของการขนส่งทางบกไม่ใช่การพัฒนาในการขนส่ง
 ทางบก

ส่วนความหมายอย่างกว้าง หมายถึง “กระบวนการของการเปลี่ยนแปลง”
 ซึ่งเป็นความหมายที่รวมเอาการเปลี่ยนแปลงในด้านคุณภาพ การเปลี่ยนแปลงในด้าน
 ปริมาณ และการเปลี่ยนแปลงในสิ่งแวดล้อมเข้าด้วยกัน ทั้งนี้เพราะในบางกรณี เช่น การ-
 เพิ่มขึ้นของรายได้ประชาชาตินั้นจะถือว่าเป็นการเปลี่ยนแปลงในด้านปริมาณอย่างเดียว
 ก็อาจไม่ถูกต้องนัก เพราะสาเหตุที่ทำให้รายได้เพิ่มขึ้นนั้นอาจจะเป็นเพราะมีการ
 เปลี่ยนแปลงในด้านคุณภาพและการเปลี่ยนแปลงในสิ่งแวดล้อมเกิดขึ้นในสังคมนั้นก็
 ได้”

Sander (อ้างถึงใน จีรพรรณ กาญจนะจิตร, 2545, หน้า 7) นักสังคมวิทยา
 อีกท่านหนึ่งมอง “การพัฒนา” ในด้านการพัฒนาชุมชน อันเป็นการมองในแง่
 ยุทธศาสตร์ (strategy) ของการดำเนินงาน คือ มองการพัฒนาไปในรูปของกรรมวิธี
 วิธีการ โครงการ และขบวนการของการเปลี่ยนแปลง ซึ่งอธิบายได้ ดังนี้

1. การเปลี่ยนแปลงในรูปของกรรมวิธี (process) นั้นเป็นการมองการพัฒนาหรือการเปลี่ยนแปลงที่เป็นไปอย่างมีระบบ และมีขั้นตอน โดยเฉพาะ และยังเป็นไปในรูปของการต่อเนื่องกันอีกด้วย
  2. การเปลี่ยนแปลงในรูปของวิธีการ (method) นั้น เป็นการมองการพัฒนาหรือการพัฒนาในลักษณะที่เป็นเครื่องมือหรืออุปกรณ์ที่จะนำไปสู่จุดมุ่งหมายปลายทางอย่างใดอย่างหนึ่งโดยเฉพาะ
  3. การเปลี่ยนแปลงในลักษณะที่เป็นโครงการหรือแผนงาน (program) เป็นการมองการพัฒนาในลักษณะที่ว่า การดำเนินงานตามโครงการหรือแผนจะต้องเป็นไปอย่างมีระบบ มีขั้นตอน มีวิธีการทำงานที่กำหนดขึ้นมาอย่างแน่นอน โดยร่างเป็นโครงการหรือแผนงานขึ้นตามหลักการพัฒนา
  4. การเปลี่ยนแปลงในลักษณะที่เป็นขบวนการ (movement) เป็นการมองการพัฒนาออกไปในรูปของการรณรงค์ หรือการต่อสู้ของมวลชน เพื่อปฏิรูปสภาพความเป็นอยู่ให้ดีขึ้น ซึ่งผู้เข้าร่วมในขบวนการมีความเชื่อและศรัทธาอย่างแน่วแน่ว่าเป็นการกระทำที่ถูกต้อง
- เพราะฉะนั้นจะเห็นว่า “การพัฒนา” ในวงวิชาการนั้นจะมองการพัฒนาแตกต่างกันออกไปหลายมิติ (dimension)

ลักษณะการพัฒนาชุมชน 4 มิติ

ในปัจจุบันเมื่อเรากล่าวถึงการพัฒนาชุมชน ก็มักจะมองการพัฒนาชุมชนออกไป 4 ลักษณะด้วยกัน คือ การพัฒนาชุมชนเป็น (1) กรรมวิธี (a process) (2) วิธีการ (a method) (3) โครงการหรือแผนงาน (a program) (4) ขบวนการของการเปลี่ยนแปลง (a movement) โดยมีรายละเอียดดังนี้ (จิรพรรณ กาญจนะจิตรา, 2545, หน้า 19 - 21)

1. การพัฒนาชุมชนเป็นกรรมวิธี หมายถึงการพัฒนาหรือการเปลี่ยนแปลงอย่างมีระบบ และมีขั้นตอน โดยเฉพาะ การเปลี่ยนแปลงนี้เป็นการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น โดยยึดมาตรการอย่างใดอย่างหนึ่งโดยเฉพาะเป็นหลักเกณฑ์ ตัวอย่างเช่น ขั้นตอนของกรรมวิธีพัฒนาชุมชนนั้น เริ่มต้นจากการศึกษาและสำรวจสภาพชุมชนที่นักพัฒนาจะออกไปทำงานด้วย ขั้นที่สองก็ได้แก่การพิจารณาขีดความสามารถของชุมชนที่มีอยู่ใน

ขั้นที่สาม นักพัฒนาจะต้องช่วยชุมชนให้สามารถจัดลำดับความสำคัญของปัญหาความต้องการ ขั้นที่สี่เป็นการวางแผนการพัฒนาโดยยึดหลักข้อเท็จจริงที่ได้ศึกษามา ขั้นต่อไปก็จะเป็นการดำเนินการตามแผน และขั้นสุดท้ายจะเป็นการประเมินผลกิจกรรมที่ได้กระทำไป รวมถึงการพิจารณาวางแผนโครงการหรือกิจกรรมพัฒนาขั้นต่อไป

กรรมวิธีพัฒนาชุมชนเล็งเห็นความสำคัญที่จะต้องมีการเปลี่ยนแปลงสภาพความเป็นอยู่ และความสามารถของบุคคลจากสถานการณ์หนึ่งไปสู่สถานการณ์หนึ่ง เช่น สถานการณ์เดิมที่มีบุคคลเพียงคนเดียว หรือสองคน เป็นผู้ตัดสินใจ ตกลงใจ กระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งเพื่อประชาชนทั้งหมด ครั้นแล้วเปลี่ยนมาเป็นสถานการณ์ที่มีบุคคลหลายคน เป็นผู้ตัดสินใจตกลงใจดำเนินการเพื่อประโยชน์ของเขากันเอง จากสภาพที่มีการร่วมมือเพียงเล็กน้อยไปสู่สภาพที่มีการร่วมมือกันอย่างพร้อมเพรียงหรืออีกตัวอย่างหนึ่ง คือ จากสภาพการณ์ซึ่งมีการระดมพลังกำลังทรัพยากรและผู้เชี่ยวชาญทั้งหมดจากภายนอกท้องถิ่น เปลี่ยนเป็นประชาชนในท้องถิ่นดำเนินการเอง โดยใช้ทรัพยากรและกำลังคนจากท้องถิ่นนั้น ดังนั้น กรรมวิธีพัฒนาชุมชนจึงเป็นความมุ่งมั่นอย่างมีแบบแผน และมีระบบที่จะช่วยให้บรรลุถึงทฤษฎีและศรัทธา และขีดความสามารถที่จำเป็น เพื่อที่จะได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ของชุมชนให้มากที่สุด ทั้งนี้ ตามแนวทางการปกครองแบบประชาธิปไตยและตามความจำเป็นก่อนหลัง ซึ่งบุคคลได้เป็นผู้กำหนดขึ้น หลังจากที่เขาได้มีขีดความสามารถเพิ่มขึ้นในแนวความคิดนี้จึงย้ำเรื่องการพัฒนาตัวบุคคลทั้งด้านสังคมและจิตใจ

2. การพัฒนาชุมชนเป็นวิธีการ ที่จะนำไปสู่จุดหมายปลายทาง (means to an end) อย่างใดอย่างหนึ่ง โดยเฉพาะตามที่ผู้นำวิธีการพัฒนาชุมชนมาใช้เป็นผู้กำหนดขึ้น วิธีการอย่างอื่น เช่น การให้รางวัลหรือโดยการศึกษา อาจจะเป็นเพียงวิธีการที่จะช่วยวิธีการพัฒนาชุมชนให้ดำเนินไปตามกรรมวิธีเป็นขั้น ๆ ซึ่งทำให้ผู้มีเจตจำนงใช้วิธีการนี้ไม่ว่าจะเป็นรัฐบาลกลางหรือเอกชน หรือองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น สามารถดำเนินการต่อไปจนสำเร็จกรรมวิธีซึ่งกำหนดวัตถุประสงค์เป็นพิเศษ เช่น การพัฒนาชุมชนในประเทศไทยนั้นก็เป็นการหรือมาตรการอันหนึ่งของรัฐที่จะขจัดความขัดแย้งระหว่างประชาชนต่อประชาชนและระหว่างประชาชนต่อรัฐ และส่งเสริมการ

ครองชีพของชาวชนบท ส่งเสริมความสามารถในการทำงานร่วมกัน ฯลฯ ใน
แนวความคิดนี้จึงย้ำเรื่องจุดหมายปลายทาง

3. การพัฒนาชุมชนเป็นโครงการ การดำเนินงานนี้จึงเริ่มต้นด้วยการวางระเบียบ
แบบแผน และรายละเอียดต่าง ๆ ซึ่งระบุกิจกรรม หากมีการดำเนินงานตามระเบียบการ
หรือรายละเอียดไว้แล้วก็ถือว่า กิจกรรมต่าง ๆ นั้นได้ทำสำเร็จไปด้วย จุดเน้นของ
โครงการพัฒนาชุมชนจึงอยู่ที่การบรรลุถึงความสำเร็จตามโครงการเฉพาะกิจกรรม ซึ่ง
สามารถวัดผลและรายงานเป็นข้อมูลตัวเลขได้ มากกว่าจะเน้นในเรื่องวิธีการทำงานและ
ตัวคนเหมือนอย่างเช่นกรรมวิธีพัฒนาชุมชน

โครงการพัฒนาชุมชนจะปรากฏมาในรูปของแผนพัฒนา เช่น แผนพัฒนา 5 ปี
แผนสังคมสงเคราะห์ หรือแผนพัฒนาเฉพาะกิจกรรม เช่น โครงการอนามัย สังคม
สงเคราะห์เกษตร อุตสาหกรรมและอื่น ๆ

การพัฒนาชุมชนในฐานะที่เป็นโครงการ จึงมีองค์ประกอบที่สำคัญ 4 ประการ
คือ (1) จะต้องมีการวางแผนที่ดี (2) จะต้องมีการส่งเสริมการ
ช่วยเหลือตนเอง (3) จะต้องมีการสนับสนุนทางด้านวิชาการ วัสดุและวัสดุ (4)
จะต้องมีการประสานงานของหน่วยงานราชการต่าง ๆ ในการช่วยเหลือชุมชนใน
แนวความคิดนี้จึงย้ำเรื่องกิจกรรม

4. การพัฒนาชุมชนเป็นขบวนการ ในแนวความคิดนี้ถือว่าการพัฒนาชุมชนเป็น
เรื่องของการเปลี่ยนแปลงในทางจิตใจที่เกิดขึ้นแก่ประชาชน กล่าวคือ มีการเคลื่อนไหว
ทางจิตใจในทางนิยมชมชื่นหรือไม่เห็นด้วย บ่อยครั้งที่พูดกันว่างานพัฒนาชุมชนเป็น
ขบวนการโดยปราศจากความหมายที่แน่นอน เกี่ยวกับแนวความคิดในเรื่องขบวนการ
ขบวนการพัฒนาชุมชนนั้นเปรียบเสมือนกับการรณรงค์หรือการต่อสู้ของมวลชน
เพื่อการปฏิรูปสภาพความเป็นอยู่ที่ประชาชนมีความไม่พอใจอย่างรุนแรง และการเข้า
มาร่วมในขบวนการนั้นด้วยแรงคล้อยใจอย่างแรงกล้าที่อยากจะเห็นความเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้น
การพัฒนาชุมชนในทรรศนะนี้จึงก่อปรด้วยอุดมการณ์และปรัชญา ซึ่งผู้เข้าร่วมใน
ขบวนการมีความเชื่อและศรัทธาอย่างแน่วแน่ว่าเป็นการกระทำที่ถูกต้อง

จากแนวความคิดเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนข้างต้นที่นักวิชาการหลายท่าน ได้ให้
ความหมายไว้มากมาย ซึ่งสามารถแบ่งกลุ่มนักวิชาการได้ 4 กลุ่มใหญ่ โดยกลุ่มแรกมอง

การพัฒนาชุมชนว่าเป็นกรรมวิธี โดยเน้นในเรื่องของการเปลี่ยนแปลงชุมชน เช่นการเปลี่ยนจากสังคมเกษตรกรรมไปสู่สังคมอุตสาหกรรม กลุ่มที่สองจะมองงานพัฒนาชุมชนว่าเป็นวิธีการที่จะนำไปสู่จุดหมายปลายทางนั้นก็ต่ออาศัยกรรมวิธีด้วย โดยกลุ่มนี้จะเน้นในเรื่องวิธีการมากกว่าที่จะเน้นในเนื้อหา กลุ่มที่สามมองการพัฒนาชุมชนว่าเป็นโครงการหรือแผนงาน โดยเน้นเนื้อหาและวิธีการทำงานพัฒนาชุมชน เน้นกิจกรรมซึ่งได้กำหนดไว้ในโครงการ กลุ่มสุดท้ายมองว่างานพัฒนาชุมชนเป็นขบวนการ ซึ่งไม่เน้นในเรื่องโครงการอย่างเดียว แต่ยังเน้นการมีส่วนร่วมของคนในสังคมด้วย ซึ่งถือว่าเป็นสิ่งที่ทุกคนในสังคมจะต้องร่วมกันทำเพื่อการกินดีอยู่ดีของชุมชนดีขึ้น

บทที่ 3

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยเรื่องผู้นำท้องถิ่นกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ: ศึกษากรณีตลาดน้ำบางน้ำผึ้ง อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) ผสมกับการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ (quantitative research) เพื่อเป็นการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลเชิงคุณภาพในข้างต้น โดยแบ่งการวิธีการวิจัยออกเป็น 2 แบบ คือ

1. การวิจัยเอกสาร (documentary research) ประกอบด้วยเอกสารราชการจากการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) และองค์การบริหารส่วนตำบลบางน้ำผึ้ง ทั้งนี้ ข้อมูลที่ได้จากเอกสารราชการดังกล่าวจะเป็นเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการขององค์การบริหารส่วนตำบลบางน้ำผึ้ง ตั้งแต่ความเป็นมาของตลาดน้ำบางน้ำผึ้ง พัฒนาการของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การบริหารการจัดการขององค์การบริหารส่วนตำบลบางน้ำผึ้ง ผลกระทบ ปัญหา และอุปสรรคที่เกิดขึ้น พร้อมทั้งประเมินผลสำเร็จ

สื่อสิ่งพิมพ์และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ โดยจะทำการรวบรวมข่าวสารเกี่ยวกับตลาดน้ำบางน้ำผึ้งจากหนังสือพิมพ์ต่าง ๆ และจากอินเทอร์เน็ตอย่างต่อเนื่อง ตั้งแต่เริ่มเปิดตลาดน้ำบางน้ำผึ้ง เมื่อปี พ.ศ. 2547 จนถึงปัจจุบันรวมระยะเวลาประมาณกว่า 2 ปี โดยสื่อที่นำเสนอข่าวสารเกี่ยวกับประเด็นดังกล่าวมีหลายฉบับ เช่น นสพ. เดลินิวส์ นสพ. ไทยรัฐ เว็บไซต์ข่าวสารขององค์การบริหารส่วนตำบลบางน้ำผึ้ง เว็บไซต์ข่าวสารของตลาดน้ำบางน้ำผึ้ง เป็นต้น

เอกสารทางวิชาการที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ และการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

งานวิจัย และวิทยานิพนธ์ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

2. การวิจัยสนาม (field research) เป็นการศึกษาเกี่ยวกับบทบาทของผู้นำท้องถิ่นต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยแบ่งเป็น 2 วิธี

2.1 การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (in-depth interview) จากผู้ทรงคุณวุฒิ ทั้งจากหน่วยงานราชการและหน่วยงานเอกชนที่เกี่ยวข้องกับตลาดน้ำ บางน้ำผึ้ง ได้แก่ (1) นายสำเนา รัศมีทัต (นายก อบต. บางน้ำผึ้ง) (2) นางมันธิกา ชัยศรีเชื่อนพันธ์ (ผู้จัดการตลาดน้ำบางน้ำผึ้ง) (3) นางอาภรณ์ พานทอง (ผู้ใหญ่บ้านหมู่ 10)

2.2 การใช้แบบสอบถามความคิดเห็น โดยทำการสำรวจจากประชาชนในตลาดน้ำบางน้ำผึ้ง อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ เกี่ยวกับบทบาทผู้นำท้องถิ่นในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในด้านสังคม เศรษฐกิจ และการพัฒนา

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

1. การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก เป็นเครื่องมือที่ใช้สำหรับกลุ่มผู้นำท้องถิ่นที่ทำการศึกษา โดยเป็นการสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้างในประเด็น รายละเอียดทั่วไปเกี่ยวกับสถานภาพทางสังคม เศรษฐกิจ ความรู้ในเรื่องเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ วิสัยทัศน์ในการพัฒนาของผู้นำ บทบาท สถานภาพ และความต้องการของผู้นำท้องถิ่น

2. การใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือที่ใช้สำหรับกลุ่มประชาชนที่อยู่ในตลาดน้ำบางน้ำผึ้งและบริเวณใกล้เคียง โดยจะใช้แบบสอบถามคำถามปลายปิด โดยมีรายละเอียดเกี่ยวกับ ความรู้เกี่ยวกับชุมชน ผู้นำท้องถิ่น ความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การมีส่วนร่วมของชุมชนในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ รวมถึงปัญหา อุปสรรค และความต้องการในการแก้ไขพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

วิธีการเก็บข้อมูล

จากแหล่งข้อมูลที่ใช้ในการวิจัยที่ได้นำเสนอไปข้างต้น ทำให้ผู้ศึกษาใช้วิธีการต่อไปนี้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

1. การวิจัยเอกสาร (documentary research) เป็นการศึกษาโดยการรวบรวมข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้องกับบทบาทองค์การบริหารส่วนตำบลบางน้ำผึ้ง ได้แก่ เอกสารจาก

หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง หนังสือ งานวิจัย หรือวิทยานิพนธ์ สื่อหนังสือพิมพ์ และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ เมื่อได้ข้อมูลจากแหล่งข้อมูลข้างต้นแล้ว ผู้ศึกษาจะทำการจัดระเบียบข้อมูลที่ดีความ และทำความเข้าใจเพื่อนำไปสู่การวิเคราะห์ต่อไป

2. การวิจัยสนาม (field research) โดยใช้วิธี

2.1 การสัมภาษณ์ เป็นการสัมภาษณ์เกี่ยวกับการก่อตั้งตลาดน้ำ ตลอดจนแนวโน้มที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

2.2 การวิจัยจากการใช้แบบสอบถาม ใช้กับประชาชนในตลาดน้ำบางน้ำผึ้ง และบริเวณใกล้เคียง ในการวัดผล โดยให้ผู้ตอบแบบสอบถามทำความเข้าใจและตอบอย่างละเอียด

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์และการนำเสนอข้อมูลใช้วิธีวิเคราะห์พรรณนา (descriptive - analysis) ในการอธิบายข้อมูลพื้นฐานทั่วไป บทบาทผู้นำท้องถิ่นในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ในการรวบรวมข้อมูลและจัดการระบบข้อมูล ตรวจสอบความถูกต้องและหาค่าร้อยละ (percentage) ในการวิเคราะห์และอธิบายข้อมูลมาสนับสนุนการศึกษาวิจัย

บทที่ 4

ข้อมูลพื้นฐานของตำบลบางน้ำผึ้ง

สภาพทั่วไปของตำบลบางน้ำผึ้ง

ข้อมูลจากจังหวัดสมุทรปราการ, สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอพระประแดง (2549, หน้า 7) อธิบายว่า ตำบลบางน้ำผึ้ง เป็น 1 ใน 6 ตำบลในกิ่งกระเพาะหมู อยู่ในเขต อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ เหตุที่เรียกว่ากิ่งกระเพาะหมู เพราะว่าพื้นที่สีเขียวในกิ่งที่มีรูปร่างคล้ายกระเพาะหมูหรือแอกว้าวส่วนใหญ่เป็นพื้นที่เกษตรกรรม ท่ามกลางความเจริญเติบโตของกรุงเทพมหานคร มีเนื้อที่รวมทั้งสิ้น 1,727 ไร่ ยังคงมีความอุดมสมบูรณ์ตามรูปแบบเกษตรดั้งเดิมที่มีอยู่เพียงผืนเดียวและเป็นผืนสุดท้ายที่อยู่ติดกับกรุงเทพมหานครมากที่สุด คณะรัฐมนตรีจึงได้มีมติให้อนุรักษ์พื้นที่สีเขียวใน 6 ตำบลนี้ ตั้งแต่เมื่อปี พ.ศ. 2520 ให้เป็นปอดของคนกรุงเทพมหานคร ช่วยกรองฝุ่นละออง และมลพิษทางอากาศที่เกิดจากโรงงานอุตสาหกรรมที่มีอยู่มากมาย

นอกจากประโยชน์ทางด้านสิ่งแวดล้อมแล้ว เพื่อคงสภาพของพื้นที่สีเขียวไว้ อย่างยั่งยืนชุมชนหน่วยราชการ และราชการส่วนท้องถิ่น โดยความร่วมมือจากองค์กรวิชาชีพอิสระหลายหน่วยงาน จึงมีโครงการพัฒนาพื้นที่ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว แบบผสมผสานเชิงอนุรักษ์ (eco-tourism) ระหว่างสวนเกษตรซึ่งเป็นอาชีพหลักของคนในพื้นที่ และศึกษาวิถีชีวิตชุมชนไทย เพื่อให้กิ่งกระเพาะหมูแห่งนี้เป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ ศึกษาหาความรู้ ความเพลิดเพลิน และเปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัสกับความงามตามธรรมชาติ การดำเนินชีวิตของชาวบ้านที่ยังคงเป็นแบบเศรษฐกิจพอเพียง มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ซึ่งกันและกัน รวมทั้งสภาพอากาศที่บริสุทธิ์

ลักษณะที่ตั้ง

อำเภอพระประแดงเป็นอำเภอหนึ่งของจังหวัดสมุทรปราการ ตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกของจังหวัดสมุทรปราการ มีพื้นที่ครอบคลุมบริเวณริมสองฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยา ตอนปลายเหนืออ่าวไทยห่างจากตัวจังหวัดสมุทรปราการประมาณ 10 กิโลเมตร ซึ่งอำเภอพระประแดง มีพื้นที่ทั้งหมด ประมาณ 73.37 ตารางกิโลเมตร โดยมีอาณาเขตติดต่อคือ (จังหวัดสมุทรปราการ, สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอพระประแดง, 2549, หน้า 1-2)

ทิศเหนือ	ติดต่อกับ เขตยานนาวาและเขตพระโขนง กรุงเทพมหานคร
ทิศใต้	ติดต่อกับ อำเภอพระสมุทรเจดีย์ จังหวัดสมุทรปราการ
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับ อำเภอเมืองสมุทรปราการ จังหวัดสมุทรปราการ
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับ เขตราชบุรีบูรณะ

ลักษณะภูมิประเทศ สภาพพื้นที่โดยทั่วไปเป็นที่ราบลุ่ม ไม่มีภูเขา มีแม่น้ำเจ้าพระยาไหลผ่านกลางแยกพื้นที่ออกเป็นสองฝั่ง ด้านตะวันออกและด้านตะวันตกมีลำคลองค่อนข้างมาก

พื้นที่และการใช้ประโยชน์ จากการที่เป็นพื้นที่อยู่ริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยาเหนืออ่าวไทย เรือสินค้าขนาดใหญ่สามารถแล่นเข้าออกได้ พื้นที่ส่วนใหญ่จึงกลายเป็นแหล่งลงทุนภาคอุตสาหกรรมมีโรงงานอุตสาหกรรมตั้งอยู่เป็นจำนวนมากถึงประมาณร้อยละ 60 พื้นที่ส่วนที่เหลือโดยเฉพาะด้านทิศเหนือ หรือพื้นที่บางกะเจ้าซึ่งมีแม่น้ำเจ้าพระยาล้อมรอบอยู่เป็นรูปคล้ายกระเพาะหมู ประชาชนในพื้นที่ยังคงประกอบอาชีพทำสวนผลไม้เป็นส่วนใหญ่ และพื้นที่บริเวณนี้ทั้งหมด ภาครัฐได้ประกาศให้เป็นพื้นที่สีเขียว พร้อมทั้งได้จัดพื้นที่บางส่วนทำเป็นสวนสาธารณะ เพื่อให้ประชาชนใช้ประโยชน์เป็นสถานที่ท่องเที่ยวและพักผ่อนหย่อนใจ (จังหวัดสมุทรปราการ, สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอพระประแดง, 2549, หน้า 2)

สภาพทางด้านเศรษฐกิจ

ข้อมูลจากจังหวัดสมุทรปราการ, สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอพระประแดง (2549, หน้า 3-4) ได้รวบรวมรายละเอียดเกี่ยวกับสภาพทางด้านเศรษฐกิจไว้ดังนี้ คือ

ด้านเกษตรกรรม สถานการณ์ด้านเกษตรกรรมของอำเภอพระประแดง ผลผลิตค่อนข้างน้อย เนื่องจากเกษตรกรประสบปัญหาอุทกน้ำท่วม น้ำเน่า ดินเค็ม เกษตรกรบางรายขายที่ดินหนีไปประกอบอาชีพภาคอุตสาหกรรม ปัจจุบันยังคงมีพื้นที่ด้านเกษตรกรรม ประมาณ 12,669 ไร่ สภาพดินส่วนใหญ่เหมาะแก่การปลูกพืชไม้ผล ซึ่งผลไม้เศรษฐกิจในพื้นที่ ได้แก่ มะม่วง มะพร้าว โดยเฉพาะมะม่วงน้ำดอกไม้เป็นผลไม้ที่ขึ้นชื่อของอำเภอพระประแดง

ด้านอุตสาหกรรม อำเภอพระประแดง มีพื้นที่อุตสาหกรรมประมาณร้อยละ 60 มีโรงงานอุตสาหกรรมที่ได้รับอนุญาตดำเนินการและประกอบการ จำนวน 1,201 แห่ง การพาณิชย์และการบริการ มีสถานบริการน้ำมันเชื้อเพลิงขนาดใหญ่ จำนวน 12 แห่ง มีธนาคาร จำนวน 25 แห่ง และมีโรงแรม จำนวน 10 แห่ง

การท่องเที่ยว มีสถานที่ท่องเที่ยวที่สำคัญ 2 แห่ง ได้แก่ (1) ป้อมแผลงไฟฟ้า เป็นป้อมปราการเก่าที่เคยใช้ป้องกันต่อผู้ข้าศึกที่อาจยกมารุกรานทางทะเล ตั้งอยู่ริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยา ฝั่งอำเภอพระประแดง ซึ่งเทศบาลเมืองพระประแดง ได้บูรณะเป็นที่พักผ่อนหย่อนใจของประชาชน (2) สวนศรีนครเขื่อนขันธ์ เป็นโครงการซึ่งรัฐบาลดำเนินการจัดสร้างเพื่อให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติสำหรับประชาชนใช้พักผ่อนหย่อนใจ ตั้งอยู่ในพื้นที่ด้านทิศเหนือของอำเภอพระประแดง ซึ่งมีแม่น้ำเจ้าพระยาล้อมรอบเป็นรูปคล้ายกระเพาะหมู มีต้นไม้ร่มรื่น เปิดให้เที่ยวชมได้

สภาพทางด้านสังคม

ด้านการศึกษา มีโรงเรียนทั้งหมด 58 โรงเรียน แยกตามสังกัดได้ดังนี้ (1) กรมสามัญศึกษา จำนวน 4 โรงเรียน (2) สำนักงานการประถมศึกษาแห่งชาติ จำนวน 30 โรงเรียน (3) เทศบาล จำนวน 3 โรงเรียน (4) เอกชน จำนวน 21 โรงเรียน และระบบการศึกษานอกโรงเรียนได้แก่ (1) กลุ่มสนใจ 6 กลุ่ม (2) วิชาชีพพระยาศรี 6 กลุ่ม (3) ที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน 18 แห่ง (4) ห้องสมุดประชาชน 2 แห่ง

การสาธารณสุข มีสถานพยาบาลให้บริการด้านสาธารณสุข ดังนี้ (1) สถาบันราชประชาสมาสัยพระประแดง (โรคเรื้อรัง) ขนาด 1,300 เตียง จำนวน 1 แห่ง (2) โรงพยาบาลพระประแดง (กรมควบคุมโรคติดต่อ) ขนาด 100 เตียง จำนวน 1 แห่ง (3)

โรงพยาบาลบางจาก ขนาด 30 เตียง จำนวน 1 แห่ง (4) สถานีอนามัยประจำตำบล/หมู่บ้าน จำนวน 13 แห่ง (5) ศูนย์บริการสาธารณสุขเทศบาลเมืองพระประแดง จำนวน 1 แห่ง (6) โรงพยาบาลเอกชน ขนาด 100 เตียง จำนวน 1 แห่ง (7) โรงพยาบาลโพลีคลินิก จำนวน 8 แห่ง

การสังคมสงเคราะห์ มีสถานฝึกอบรมอาชีพแก่ผู้พิการ ทูพลภาพในภาครัฐบาล จำนวน 2 แห่ง คือ (1) ศูนย์ฟื้นฟูอาชีพคนพิการอำเภอพระประแดง (2) สถานสงเคราะห์คนพิการทูพลภาพพระประแดง

ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน มีสถานีตำรวจภูธรอำเภอ/ตำบล จำนวน 2 แห่ง ดังนี้ (1) สถานีตำรวจภูธรอำเภอพระประแดง (2) สถานีตำรวจภูธรตำบลสำโรงใต้ (จังหวัดสมุทรปราการ, สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอพระประแดง, 2549, หน้า 4)

ระบบบริการพื้นฐาน

จังหวัดสมุทรปราการ, สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอพระประแดง (2549, หน้า 6-7) ได้รวบรวมรายละเอียดเกี่ยวกับระบบบริการพื้นฐานไว้ดังนี้ คือ

การคมนาคม ติดต่อกันระหว่างอำเภอและจังหวัด รวมทั้งการคมนาคมภายในตำบลและหมู่บ้านมีรายละเอียด ดังนี้ ทางบก (1) ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 3113 (ถนนปู่เจ้าสมิงพราย) (2) ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 303 (ถนนสุขสวัสดิ์) ทางน้ำ (ท่าเทียบเรือที่สำคัญ) (1) ท่าเรือขนส่งคนโดยสาร จำนวน 4 แห่ง (2) ท่าแพขนานยนต์ จำนวน 1 แห่ง

การโทรคมนาคมติดต่อสื่อสาร (1) มีที่ทำกาไปรษณีย์โทรเลข จำนวน 2 แห่ง (2) การให้บริการติดต่อสื่อสารทางโทรศัพท์ ในพื้นที่ด้านฝั่งตะวันออกของแม่น้ำเจ้าพระยา อยู่ในความรับผิดชอบของชุมสายโทรศัพท์ปู่เจ้าสมิงพราย ส่วนพื้นที่ด้านฝั่งตะวันตกของแม่น้ำเจ้าพระยา อยู่ในความรับผิดชอบของสำนักงานบริการโทรศัพท์เขตราชบุรีบูรณะ

การสาธารณสุขปโภค (1) การไฟฟ้า การให้บริการด้านไฟฟ้าในพื้นที่อำเภอพระประแดงฝั่งตะวันตก อยู่ในความรับผิดชอบความคุมดูแลของการไฟฟ้านครหลวง สำนักงานเขตราชบุรีบูรณะ กรุงเทพมหานคร ส่วนพื้นที่ฝั่งตะวันออกอยู่ในความรับผิดชอบควบคุมดูแลของการไฟฟ้านครหลวง สำนักงานเขต สมุทรปราการ ปัจจุบัน

ไฟฟ้าขยายทั่วถึงแล้วในทุกหมู่บ้าน (2) การประปา การให้บริการด้านการประปาในพื้นที่อำเภอพระประแดง ฝั่งตะวันตกอยู่ในเขตการควบคุมของการประปานครหลวง สาขาดากสิน สำหรับพื้นที่ฝั่งตะวันออกอยู่ในเขตการควบคุมของการประปานครหลวง สาขาพระโขนง การให้บริการในพื้นที่เขตเทศบาล มีน้ำประปาใช้อย่างทั่วถึง ส่วนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบล การประปายังขยายเขตไปไม่ทั่วถึง ต้องใช้น้ำบ่อบาดาลและจากแหล่งน้ำประเภทอื่นเป็นบางส่วน

ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (1) ทรัพยากรดิน สภาพดิน โดยทั่วไปเป็นดินเหนียว ประกอบด้วยแร่ธาตุอันอุดมสมบูรณ์เหมาะแก่การเพาะปลูกเนื่องจากเป็นพื้นที่ราบลุ่มติดแม่น้ำเจ้าพระยา (2) ทรัพยากรน้ำ มีแม่น้ำเจ้าพระยาไหลผ่านกลาง มีคูคลองใหญ่ย่อยจำนวนมาก ซึ่งมีผลอย่างยิ่งต่อการดำรงชีวิตของประชาชนในพื้นที่

สถานที่ท่องเที่ยวที่สำคัญในตำบลบางน้ำผึ้ง

จังหวัดสมุทรปราการ, อำเภอพระประแดง, องค์การบริหารส่วนตำบลบางน้ำผึ้ง (2549, หน้า 5-6) ได้รวบรวมรายละเอียดไว้ดังนี้ ตลาดน้ำบางน้ำผึ้งมีแนวความคิดมาจากตลาดน้ำซึ่งเป็นวิถีชาวบ้านที่มีมาเมื่อประมาณ 40 กว่าปีที่ผ่านมาในสมัยก่อนการคมนาคมจะใช้การสัญจรทางน้ำเป็นเส้นทางสำคัญ เนื่องจากสภาพพื้นที่เป็นที่ราบลุ่มริมแม่น้ำเจ้าพระยา มีลำคลองอยู่ทั่วไป ซึ่งแต่ละคลองจะเชื่อมต่อกับแม่น้ำเจ้าพระยา ในอดีตชาวบ้านส่วนใหญ่มีอาชีพทำสวนผลไม้ ดินจะมีความอุดมสมบูรณ์มาก น้ำทำบริสุทธิ์ดี ทำให้ผลผลิตออกมาจำนวนมากมาย อาทิ มะม่วง มะพร้าว หนาก กัลย มะนาว เป็นต้น ชาวบ้านจึงได้รวมตัวนำสินค้าใส่เรือมาจำหน่ายที่ปากคลองทำให้เกิดเป็นตลาดน้ำขึ้นมา ต่อมาเมื่อการคมนาคมเปลี่ยนเป็นทางบกที่มีความสะดวกกว่า จึงทำให้การสัญจรทางน้ำลดความสำคัญลงตามลำดับ วิถีชุมชนริมน้ำและตลาดน้ำจึงเกิดการเปลี่ยนแปลง

ต่อมาเมื่อเกิดน้ำท่วมสาเหตุเกิดจากน้ำเหนือไหลบ่าและน้ำทะเลหนุนทำให้น้ำท่วมพื้นที่เพาะปลูกของชาวบ้านเสียหาย พื้นที่สวนถูกปล่อยให้รกร้างและบางส่วนเปลี่ยนมือไปอยู่กับนายทุน หน่วยงานราชการจึงยื่นมือเข้ามาช่วยเหลือโดยสร้างเขื่อน

ล้อมรอบชุมชนกระเพาะหมู เมื่อน้ำไม่ท่วมชาวบ้านบางส่วนจึงกลับมาประกอบอาชีพ
เพาะปลูกตามเดิม พื้นที่กว้างเปล่าได้รับการฟื้นฟูให้กลับมามีชีวิตชีวาอีกครั้งหนึ่ง

ตำบลบางน้ำผึ้ง เป็น 1 ใน 6 ตำบลในกิ่งกระเพาะหมู อยู่ในเขตอำเภอ

พระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ เหตุที่เรียกว่ากิ่งกระเพาะหมู เพราะว่าเป็นพื้นที่สี
เขียวในกิ่งที่มีรูปร่างคล้ายกับกระเพาะหมูหรือแอกวู เป็นพื้นที่เกษตรกรรมท่ามกลาง

ความเจริญเติบโตของกรุงเทพมหานคร โดยมีอาณาเขตครอบคลุมพื้นที่ 6 ตำบล คือ

ตำบลทรงคนอง ตำบลบางยอ ตำบลบางกะเจ้า ตำบลบางน้ำผึ้ง ตำบลบางกอบัว และ

ตำบลบางกระสอบ มีเนื้อที่รวม 1,189 ไร่ พื้นที่กว่าร้อยละ 85 ถูกโอบล้อมด้วยแม่น้ำ

เจ้าพระยาและยังคงความสมบูรณ์ตามรูปแบบสวนเกษตรดั้งเดิม ที่มีอยู่เพียงผืนเดียว

และเป็นผืนสุดท้ายที่อยู่ใกล้กรุงเทพมหานครมากที่สุด คณะรัฐมนตรีจึงได้มีมติให้

อนุรักษ์พื้นที่สีเขียวในบริเวณ 6 ตำบลนี้ ตั้งแต่เมื่อปี พ.ศ. 2520 บริเวณนี้จึงเป็นแหล่ง

ผลิตอากาศบริสุทธิ์ให้กับประชาชนในเขตจังหวัดสมุทรปราการ และกรุงเทพมหานคร

ช่วยกรองฝุ่นละอองและมลพิษทางอากาศที่เกิดจากโรงงานอุตสาหกรรมที่มีอยู่มากมาย

นอกจากประโยชน์ทางด้านสิ่งแวดล้อมแล้วเพื่อคงสภาพของพื้นที่สีเขียวไว้อย่าง

ยั่งยืน ชุมชนและหน่วยราชการท้องถิ่น โดยความร่วมมือจากองค์กรวิชาการอิสระ

หลายหน่วยงาน จึงมีโครงการพัฒนาพื้นที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวแบบผสมผสานเชิง

อนุรักษ์ (Eco-Tourism) ระหว่างสวนเกษตรซึ่งเป็นอาชีพหลักของคนในพื้นที่ และ

การศึกษาวิถีชีวิตชุมชนไทย เพื่อให้กิ่งกระเพาะหมูแห่งนี้เป็นสถานที่พักผ่อนให้ความรู้

ความเพลิดเพลิน เปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัสกับความงามตามธรรมชาติที่ไม่

ไกลจากเมืองหลวง อาทิcityไหนอยากได้อากาศบริสุทธิ์ก็สามารถแวะมาได้ในพื้นที่

ตลาดน้ำบางน้ำผึ้งเกิดจากแนวความคิดขององค์การบริหารส่วนตำบลบางน้ำผึ้ง

และประชาชนในพื้นที่ มีความเห็นพ้องต้องกันว่าต้องการสร้างตลาดน้ำขึ้นมา ทั้งนี้

ในเบื้องต้น ต้องการจัดทำเป็นศูนย์จำหน่ายผลิตผลทางการเกษตรเท่านั้น แต่เมื่อนำเอา

แนวความคิดดังกล่าวเข้าสู่ที่ประชุมประชาคมตำบล กลับได้รับการตอบรับและขยาย

กรอบการดำเนินงานให้กว้างขึ้นในลักษณะศูนย์จำหน่ายสินค้าของชุมชน องค์การ

บริหารส่วนตำบลบางน้ำผึ้งได้รับเอาแนวทางดังกล่าวมาดำเนินการโดยการประสานกับ

กลุ่มองค์กร กลุ่มอาชีพ หน่วยงานราชการในพื้นที่ รวมทั้ง ขอรับการสนับสนุน

งบประมาณจากองค์การบริหารส่วนจังหวัดสมุทรปราการ ร่วมกับงบประมาณของ องค์การบริหารส่วนตำบลบางน้ำผึ้งที่มีอยู่ ออกแบบสร้างศูนย์จำหน่ายสินค้าชุมชน ตลาดน้ำบางน้ำผึ้ง โดยการจัดสร้างซุ้มสำหรับขายของ ซุ้มจำหน่ายสินค้าโอท็อป และ สะพานปูนริมคลอง ปรับปรุงสภาพภูมิทัศน์พื้นที่โดยรอบ จัดหาสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ รวมไปถึงระยะเวลาในการดำเนินงานกว่า 3 ปี จึงสามารถเปิดดำเนินการได้ ซึ่งปัจจุบันนี้ชาวบ้านในตำบลบางน้ำผึ้งและตำบลใกล้เคียงได้นำเอาพืชผัก ผลไม้ที่มีอยู่ในสวน อาหารหวานคาวพื้นเมือง งานฝีมือ มาจำหน่าย ซึ่งเป็นนโยบายหลักของผู้ดำเนินการที่จะเน้นการท่องเที่ยวแบบผสมผสานเชิงอนุรักษ์ ซึ่งเป็นแนวคิดในการดำเนินการและเอกลักษณ์ที่สำคัญของตลาดน้ำบางน้ำผึ้ง (จังหวัดสมุทรปราการ, อำเภอพระประแดง, องค์การบริหารส่วนตำบลบางน้ำผึ้ง, 2549 หน้า 6-7)

ตลาดน้ำบางน้ำผึ้งประกอบไปด้วยพื้นที่ 3 ส่วน โดยมีรายละเอียดดังนี้ (องค์การบริหารส่วนตำบลบางน้ำผึ้ง อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ, 2549 หน้า 7)

1. ซุ้มจำหน่ายสินค้าชุมชนซึ่งจะเป็นประชาชนในพื้นที่ตำบลบางน้ำผึ้งและในเกาะกระเพาะหมู ซึ่งจะจำหน่ายผลิตผลของชาวบ้านมีทั้งผลไม้ตามฤดูกาล อาทิเช่น กัญชุน้ำว่า กัญชุนหอม มะพร้าวอ่อน ชมพู่มะเหมี่ยว มะม่วงน้ำดอกไม้ (ผลไม้ที่ขึ้นชื่อของตำบลบางน้ำผึ้งเพราะมีรสชาติดีและกลิ่นหอม) ผัก อาทิเช่น ผักตำลึง ผักบุ้ง ผักกระถิน พริกขี้หนูสวน มะแว้ง มะเขือพวง ตะไคร้ ไม้ดอก-ไม้ประดับ กัญชุนานาชนิด และมีของกินซึ่งเป็นฝีมือของชาวบ้านมีให้เลือกมากมาย เช่น ขนมกล้วย ขนมจาก ลูกจากเชื่อม ม้าฮ่อ ข้าวต้มมัด น้ำตาลสด ฟรังแช่บัว ทอดมัน ไข่ปลาหมึกย่าง ปลาแอม ไข่กรอกโบราณ แกงบอน หอยทอด ผัดไทย หมี่กะทิ หมี่กรอบ ข้าวตู เมี่ยงคำ เป็นต้น

2. ซุ้มจำหน่ายสินค้า 1 ตำบล 1 ผลิตภัณฑ์ (One tambon, One product--OTOP) มีสินค้าโอท็อป สินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์มาให้ท่านได้เลือกซื้อหาอย่างมากมาย เช่น ดอกไม้ไผ่บัว ดอกไม้เกล็ดปลา รูปหอมสมุนไพร กระจกกัดลาย ภาพประดิษฐ์ จากรกมะพร้าว ปลาสลิดบางบ่อ กุ้งเหยียด หอยคอง ขนมเกสรลำเจียก ทองม้วนสมุนไพร น้ำพริก เป็นต้น

3. เรือจำหน่ายสินค้า มีก๋วยเตี๋ยวหมูต้มยำ ก๋วยเตี๋ยวเย็นตาโฟ ก๋วยเตี๋ยวเนื้อ ก๋วยเตี๋ยวเป็ด ส้มตำ ขนมหุ้นน้ำพริก น้ำยา

ผลิตภัณฑ์สินค้า 1 ตำบล 1 ผลิตภัณฑ์ (One tambon, One product--OTOP)

จังหวัดสมุทรปราการ, สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอพระประแดง (2549, หน้า 11) ได้รวบรวมรายละเอียดเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์สินค้า 1 ตำบล 1 ผลิตภัณฑ์ มีรายละเอียด ดังนี้ คือ

มุมศิลปะในสวน มุมศิลปะในสวนแห่งนี้จะเป็นแหล่งรวมของเด็ก ๆ เนื่องจากกิจกรรมระบายสีผ้าบาร์ติก เป็นแหล่งรวมความสนใจของเด็ก ๆ โดยจะมีพี่ซา คุณเมธาภรณ์ เมธาสถิตย์สุข เป็นเจ้าของร้านซึ่งกล่าวว่า “ศิลปะเป็นเรื่องละเอียดอ่อน ที่มาทำตรงนี้เพราะใจรัก ได้อยู่กับงานที่ชอบอยู่กับเด็ก ๆ ทำให้เขามีโลกของเขาเอง ได้สร้างให้เขามีความคิดสร้างสรรค์งานศิลปะ ทำให้สามารถฝึกสมาธิไปในตัวทำให้เป็นคนใจเย็น มีหลายคนที่มาที่นี่แล้วใจเย็นลงเยอะ สีแต่ละสีก็มีความหมายในตัวเอง เช่น สีฟ้า ความสงบเยือกเย็น สีแดง ตื่นตัว สีเหลืองชีวิต นี้คือพลังแห่งสี และที่สำคัญที่นี่คือ ที่สำหรับครอบครัว ที่จะให้เวลาแก่กันในวันสุดสัปดาห์ มีหลายครอบครัว มากันทุกอาทิตย์ ได้เฝ้าดูพัฒนาการของเด็ก ๆ ก็มีความสุขแล้ว” เมื่อผ่านมุมนี้แล้วแต่เห็นเด็ก ๆ ก็ทำให้ทุกคนพลอยมีความสุขไปกับเด็ก ๆ ด้วย

กลุ่มนวดบางน้ำผึ้ง หลังจากเหน็ดเหนื่อยกับการเดินชมรอบตลาดน้ำแล้ว หากท่านเมื่อยก็เชิญแวะที่แห่งนี้จะมีบริการทั้งนวดเท้าและนวดตัว ซึ่งจะมีเจ้าหน้าที่ซึ่งเป็นสมาชิกของกลุ่มนวดบางน้ำผึ้งไว้คอย แต่ที่น่าประทับใจคือจะมีป้าฉลาซึ่งตาบอดสามารถนวดตัวได้เก่งมาก ๆ

กลุ่มสตรีบางน้ำผึ้ง ในช่วงเช้าวันเสาร์จะมีการทำขนมไทย เช่น ฝอยทอง ฝอยเงิน เม็ดขนุน ทองหยอด โดยเฉพาะฝอยเงินซึ่งท่านหาชมได้ยากในปัจจุบัน

เวทีดนตรีในสวน ท่านจะได้ร้องเพลงโปรดของท่านและชมการแสดงของเด็ก ๆ ซึ่งจะมีเด็กในโรงเรียนต่าง ๆ เข้ามาร่วมกิจกรรม

ขี้จักรยาน ชมทัศนียภาพตำบลบางน้ำผึ้ง ซึ่งทางตลาดน้ำจะมีเจ้าหน้าที่คอยอำนวยความสะดวก ตามเส้นทางขี้จักรยานจะมีจุดแวะชมต่าง ๆ อาทิเช่น วัดบางน้ำผึ้ง

นอก ซึ่งวัดบางน้ำผึ้งนอกจะมีลักษณะโดดเด่นเนื่องจากอยู่ติดริมแม่น้ำเจ้าพระยาและมีโบสถ์ 2 โบสถ์ ซึ่งโบสถ์เก่าจะมีพระประธานที่สวยงามมากสร้างสมัยรัชกาลที่ 2 ติดกับโบสถ์เก่าจะมีต้นลีลาวดีอายุมากกว่าร้อยปี พอออกจากวัดบางน้ำผึ้งนอกจะเข้าสู่เส้นทางจักรยานซึ่งได้รับงบประมาณสนับสนุนจากจังหวัดสมุทรปราการ ซึ่งเส้นทางจักรยานจะอยู่ริบกับแม่น้ำเจ้าพระยาตามเส้นทางจะมีต้นจาก ต้นลำพู ต้นตีนเป็ด ซึ่งเป็นต้นไม้ที่ทรงคุณค่าของชาวบ้านเนื่องจากช่วยรักษาสภาพแวดล้อมและช่วยรักษาดินไม่ให้ถูกทำลายจากน้ำ จุดที่สองคือบ้านรูปสมุนไพรมีซึ่งเป็นผลิตภัณฑ์โอท็อปของตำบลบางน้ำผึ้งเป็นจุดการเรียนรู้ของเด็ก ๆ ในตำบลและเป็นจุดพักของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ ที่เข้ามาขี่จักรยานที่ อ. พระประแดง ต่อจากนั้นก็จะมีมาตามทางเรื่อย ๆ เข้าสู่ตลาดน้ำบางน้ำผึ้ง นอกจากนี้มีการพายเรือชมทัศนียภาพ ทางตลาดน้ำจะมีเรือพายไว้คอยบริการ มีหมวกสวย ๆ เสื้อชูชีพ ร่มและพายอันเล็ก ๆ สำหรับเด็กไว้คอยบริการ ในปัจจุบันนี้จะหาเรือพายได้ยากเนื่องจากการคมนาคมจะใช้ถนนเป็นเส้นทางคมนาคมเป็นหลักเรือพายเป็นเสน่ห์และสีสันของตลาดน้ำบางน้ำผึ้ง

ผลิตภัณฑ์โอท็อป ผลิตภัณฑ์โอท็อปของตำบลบางน้ำผึ้ง ได้แก่ กลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านรูปสมุนไพรมีกลุ่มผลิตภัณฑ์จากผักตบชวา บ้านโฮมสเตย์บางน้ำผึ้ง กลุ่มบางน้ำผึ้งแผนไทย-ลูกประคบ กลุ่มผลิตภัณฑ์จากกะลามะพร้าวและลูกตีนเป็ด เมียงคำ กลุ่มดอกไม้เกสรคปลา ผลิตภัณฑ์จากลูกไม้และวัสดุธรรมชาติ และผลิตภัณฑ์กระเป๋าผ้าจากผ้าและเศษผ้า

ตลาดน้ำเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นชาวบ้าน เรียนรู้วิถีชีวิตชุมชนเป็นแหล่งเรียนรู้ที่ทรงคุณค่า จะมีนักเรียนระดับประถม มัธยม นักศึกษาระดับปริญญาตรี ปริญญาโทเข้ามาเรียนรู้ ข้อมูลนักท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวที่ตลาดน้ำบางน้ำผึ้งแบ่งได้เป็นกลุ่มดังนี้ ชาวบ้านในตำบลบางน้ำผึ้งและในอำเภอพระประแดง นักท่องเที่ยวจากกรุงเทพและปริมณฑล นักท่องเที่ยวที่ชอบท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และนักท่องเที่ยวที่ชอบเที่ยวตลาดน้ำ ชาวต่างชาติซึ่งจะมีบริษัททัวร์นำนักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวชม

วัดบางน้ำผึ้งนอก เป็นวัดเก่าแก่มิโบราณวัตถุที่น่าสนใจ มีภาพเขียนเก่าแก่ในวิหาร ซึ่งสันนิษฐานว่า สร้างตั้งแต่ยุคต้นแห่งกรุงรัตนโกสินทร์ ตั้งอยู่ริมแม่น้ำ

เจ้าพระยา การเดินทางไปได้ทั้งทางน้ำและทางบก ทางบกไปตามถนนเพชรหิรัญ เลี้ยวขวาตามถนนสายบัวฝั่งพัฒนา จะมองเห็นซุ้มประตูวัดบางน้ำผึ้งนอก อยู่ติดเขตตำบลบางกอบัว หรือถ้ามาทางน้ำโดยข้ามฝั่งจากท่าเรือวัดบางนา นอก เขตกรุงเทพฯ มาทำเรือวัดบางน้ำผึ้งนอก มีภาพฝาผนังภายในวิหารวัดบางน้ำผึ้งนอก และโบสถ์เก่าแก่ ที่สร้างตั้งแต่ปี พ.ศ. 2454 (ThaiTambon.com)

บ้านรูปสมุนไพรม เป็นหนึ่งในผลิตภัณฑ์ที่ขึ้นชื่อของตลาดน้ำแห่งนี้ และเป็นที่ยู๊จักของไค้ค นักท่องเที่ยวต่างประเทศเป็นจำนวนมากคือ รูปหอมกันยุง จากบ้านรูปสมุนไพรม หรือที่รู้จักกันในนาม บ้านรูป เป็นบ้านเรือนไทยหลังสูง ใต้ถุนบ้านมีกิจกรรมคือ เอกลักษณะของบ้านรูปที่นักท่องเที่ยวรู้จัก เพราะที่นี่เปิดบ้านรับนักท่องเที่ยวให้เป็นที่ยู๊รับประทานอาหารกลางวัน ร่วมทำกิจกรรมปั้นรูป ในทุกวันเสาร์หรืออาทิตย์ อาจารย์สุวัฒน์ นวลสะอาด (การสัมภาษณ์ส่วนบุคคล, 15 กรกฎาคม 2550) เจ้าของบ้านรูปปัจจุบันเป็นอาจารย์สอนใน โรงเรียนของ กทม. โดยเล่าย้อนให้ฟังว่าก่อนที่จะเปิดบ้านทำรูปนั้น นอกจากจะรับราชการแล้ว ยังมีอาชีพทำสวน แต่เนื่องจากต้องรอสภาพดินฟ้าอากาศอยู่ตลอด จนเมื่อปี พ.ศ. 2543 ได้ตกลงกับนางกัญญาพร ภรรยา เปิดบ้านเป็นที่อบสมุนไพรม ทำได้สักพัก สถานที่ก็ไม่อำนวยอีก ลูกค้าน้อยลง ผนวกกับเมื่อปี พ.ศ. 2544 ภรรยาไปเรียนวิธีการทำรูป เมื่อมาลองฝึกทำ โดยแรก ๆ ไม่ประสบความสำเร็จเนื่องจากที่เรียนมานั้น วัสดุที่นำมาใช้หาได้ค่อนข้างยากเพราะไม่มีในพื้นที่ ทำให้มีค่าใช้จ่ายค่อนข้างสูง

หลังจากที่ลองผิดลองถูกอยู่สักพักใหญ่ จึงเริ่มมองหาวัสดุรอบตัวมาประยุกต์ใช้ แต่มาลงตัวที่รูปไม้ยูง เพราะมองว่าเป็นของใช้ที่ทุกคนทุกครัวเรือนต้องใช้ จึงลองนำของที่มีอยู่ในสวน อย่าง ตะไคร้ มะกรูด สะเดา ขมิ้นชัน เปลือกส้ม และมะนาว มาใช้เป็นส่วนผสม เมื่อทำเสร็จแล้วก็แจกชาวบ้านให้ไปลองใช้ เพื่อฟังเสียงติชม แล้วนำกลับมาปรับปรุง โดยผ่านไปได้ซัก 6 เดือน หลังจากลองอยู่หลายครั้ง จึงมาลงตัวที่รูปทรงกรวยใหญ่ เนื่องจากคิดไปง่าย จุดแล้วยุงหนีไว เพราะแรง ใช้ดีในที่โล่งแจ้ง ก็มาคิดต่ออีกว่า จะทำอย่างไรให้เบา เพื่อใช้ในห้อง ในบ้าน จึงทำเป็นแบบเส้น เนื่องจากได้ตั้งเป็นกลุ่มแม่บ้านจึงใช้คนทำ จะให้เส้นรูปออกมาสวยเหมือนใช้เครื่องจักรคงเป็นเรื่อง

ยาก จึงทำเป็นเส้นยาวคล้าย ๆ รูปแต่ใหญ่กว่า แล้วปั้นด้วยมือ ตั้งแต่นั้นมา การตอบรับจากตลาดก็ดีขึ้นเรื่อย ๆ จนกระทั่งเป็นสินค้าโอท็อป 4 ดาว เมื่อปี พ.ศ. 2547

บ้านโฮมสเตย์ (Home Stay) โครงการ โฮมสเตย์ เกิดขึ้นเนื่องจากตอนที่มีการเปิดตลาดน้ำนั้น มีนักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวชมตลาดน้ำบางน้ำผึ้ง โดยมีการจับจ่ายซื้อของเป็นจำนวนมาก และนักท่องเที่ยวที่รักธรรมชาติ ชอบบรรยากาศสบาย ๆ ริมน้ำ จึงอยากพักค้างคืน นายกองค้ำการบริหารส่วนตำบลบางน้ำผึ้งและชาวบ้าน หมู่ที่ 3 ตำบลบางน้ำผึ้ง จึงมีแนวคิดที่จะเปิด บ้านโฮมสเตย์ เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวแบบครบวงจร คือพักผ่อนในบ้านริมน้ำ ส่วนรายที่ไม่ต้องการเข้าพักในบ้าน จะกางเต็นท์นอนก็ยังสามารถ เพราะมีการเตรียมสถานที่ไว้แล้ว ซึ่งจะใกล้ชิดกับธรรมชาติ จะเห็นได้ว่าตลาดน้ำบางน้ำผึ้งเป็นตลาดน้ำที่มีความเป็นเอกลักษณ์ของตัวเองเนื่องจากว่าจะคงวิถีชีวิตดั้งเดิม ตั้งแต่สมัยบรรพบุรุษ โดยยังคงความเป็นธรรมชาติ ถึงแม้ว่าบริเวณรอบจะเป็นพื้นที่อุตสาหกรรม และห้างสรรพสินค้า ซึ่งชาวบ้านส่วนใหญ่พยายามที่จะรักษาวิถีชีวิตดั้งเดิม จะเห็นได้จากกิจกรรมที่มีในพื้นที่ไม่ว่าจะเป็นการผลิตสินค้าโอท็อป ซึ่งล้วนเป็นวัสดุที่หาได้ในพื้นที่เช่น ลูกดินเป็ด ผักตบชวา เป็นต้น

กล่าวโดยสรุปได้ว่า จากสภาพความอุดมสมบูรณ์ของสิ่งแวดล้อม แม้จะล้อมรอบด้วยเมืองใหญ่ที่มีการเจริญเติบโตของภาคอุตสาหกรรม และมีการหลั่งไหลเข้ามาของคนนอกพื้นที่ ทำให้ประชาชนส่วนใหญ่ที่เป็นคนพื้นที่ดั้งเดิมทั้งผู้นำและชาวบ้านมีความต้องการร่วมกันที่จะรักษาและคงสภาพเดิมของพื้นที่ไว้ให้ได้มากที่สุด เพื่อตัดโอกาสที่จะพัฒนาไปสู่การเป็นส่วนหนึ่งของภาคอุตสาหกรรม โดยต้องการพัฒนาให้พื้นที่ตำบลบางน้ำผึ้งกลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวแบบผสมผสานเชิงอนุรักษ์ระหว่างสวนเกษตรที่เป็นคนในพื้นที่ และรักษาวัฒนธรรมประเพณีของชุมชนเพื่อให้ตลาดน้ำบางน้ำผึ้งกลายเป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ ขณะเดียวกันยังได้ให้ความรู้ ความเพลิดเพลินแก่นักท่องเที่ยวได้สัมผัสกับความงามของธรรมชาติและวัฒนธรรมดั้งเดิมที่ล้อมรอบด้วยเขตอุตสาหกรรม

บทที่ 5

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเรื่องบทบาทผู้นำท้องถิ่นในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ: ศึกษาเฉพาะกรณี ตลาดน้ำบางน้ำผึ้ง อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ ผู้ศึกษาได้ทำการแบ่งการเก็บข้อมูลออกเป็น 2 กลุ่ม คือ

1. การสุ่มตัวอย่างจากกลุ่มเป้าหมายที่เป็นประชาชนในเขตตลาดบางน้ำผึ้ง หรือเขตองค์การบริหารส่วนตำบลบางน้ำผึ้ง เป็นกลุ่มเป้าหมายในการเก็บข้อมูลนำเสนอข้อมูลในรูปแบบของตาราง พร้อมการวิเคราะห์ประมวลผล

2. กลุ่มเป้าหมายที่เป็นผู้นำ โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์ผู้นำท้องถิ่น ที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ

ทั้งนี้ผู้ศึกษาได้แบ่งเนื้อหาการศึกษาออกเป็น

1. ข้อมูลพื้นฐานทั่วไปของกลุ่มประชาชน
2. ความสัมพันธ์ระหว่างผู้นำท้องถิ่นกับประชาชนท้องถิ่น
3. บทบาทของผู้นำท้องถิ่นในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ข้อมูลพื้นฐานทั่วไปของกลุ่มประชาชน

จากการศึกษาข้อมูลพื้นฐานทั่วไปของชุมชนในท้องถิ่นที่อยู่ในเขตตลาดน้ำบางน้ำผึ้ง อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ ได้ส่งแบบสอบถามจำนวนทั้งหมด 300 ชุด ได้แบบสอบถามกลับคืนมาจำนวน 264 ชุด มีข้อมูลดังต่อไปนี้

ตาราง 1

เพศของประชากรในชุมชน

เพศ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ชาย	76	28.80
หญิง	188	71.20
รวม	264	100.00

จากตาราง 1 พบว่าประชากรในตลาดน้ำบางน้ำผึ้ง อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการนั้น ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงร้อยละ 71.2 เป็นเพศชายร้อยละ 28.8

ตาราง 2

อายุของประชากรในชุมชน

อายุ (ปี)	จำนวน (คน)	ร้อยละ
11-20	17	6.40
21-30	57	21.60
31-40	61	23.10
41-50	50	18.90
51-60	65	24.60
61 ปีขึ้นไป	14	5.30
รวม	264	100.00

จากตาราง 2 พบว่าประชากรในตลาดน้ำบางน้ำผึ้ง อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ จะมีอายุระหว่าง 51-60 ปี มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 24.6 รองลงมา คือ อายุ 31-40 คิดเป็นร้อยละ 23.1 และอายุ 21-30 ปี คิดเป็นร้อยละ 21.6 ตามลำดับ

ตาราง 3

สถานภาพของประชากรในชุมชน

สถานภาพ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
โสด	103	39.00
แต่งงาน	124	47.00
หย่า	10	3.80
หม้าย	27	10.20
รวม	264	100.00

จากตาราง 3 พบว่า ประชากรในตลาดน้ำบางน้ำผึ้ง อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ มีสถานภาพแต่งงาน คิดเป็นร้อยละ 47.0 ซึ่งมากที่สุด รองลงมาคือ โสด คิดเป็นร้อยละ 39.0 และหม้ายคิดเป็นร้อยละ 10.2 ตามลำดับ

ตาราง 4

ระดับการศึกษาของประชากรในชุมชน

ระดับการศึกษา	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ประถมศึกษา	59	22.30
มัธยมศึกษาหรือเทียบเท่า	71	26.90
อนุปริญญา	33	12.50
ปริญญาตรี	90	34.10
สูงกว่าปริญญาตรี	11	4.20
รวม	264	100.00

จากตาราง 4 จะพบว่า ประชากรในตลาดน้ำบางน้ำผึ้ง อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ สำเร็จการศึกษาในระดับปริญญาตรีมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 34.1 รองลงมาคือมัธยมศึกษาหรือเทียบเท่า คิดเป็นร้อยละ 26.9 และระดับประถมศึกษา คิดเป็นร้อยละ 22.3 ตามลำดับ

ตาราง 5

อาชีพของประชาชน

อาชีพ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
เกษตรกรรม	17	6.40
ธุรกิจส่วนตัว	100	37.90
รับราชการ	31	11.70
รับจ้างทั่วไป	62	23.50
อื่น ๆ	54	20.50
รวม	264	100.00

จากตาราง 5 พบว่า ประชากรในตำบลบางน้ำผึ้งและตลาดน้ำบางน้ำผึ้ง อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ มีอาชีพธุรกิจส่วนตัว คิดเป็นร้อยละ 37.9 ซึ่งเป็นอาชีพหลักของคนในท้องถิ่น ได้แก่ ผลผลิตสินค้า ค้าขาย รองลงมาคือ รับจ้างทั่วไป คิดเป็นร้อยละ 23.5 และอื่น ๆ คิดเป็นร้อยละ 20.5

ตาราง 6

รายได้ปัจจุบันของประชากรในชุมชน

รายได้ (บาท/เดือน)	จำนวน (คน)	ร้อยละ
0-5,000	38	14.40
5,001-10,000	117	44.30
10,001-15,000	62	23.50
15,001-20,000	32	12.10
20,001 ขึ้นไป	15	5.70
รวม	264	100.00

จากตาราง 6 พบว่า ประชากรในตำบลบางน้ำผึ้งและตลาดน้ำบางน้ำผึ้ง อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ มีรายได้เฉลี่ย 5,001-10,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 44.3 มากที่สุด จากการศึกษาค้นพบว่ารายได้ของชุมชนค่อนข้างสูงเพราะจะมีการค้าขาย

ในตลาดน้ำบางน้ำผึ้ง (อาชีพเสริมเพราะขายเฉพาะวันเสาร์-วันอาทิตย์) ซึ่งจะมี
นักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวในตลาดทั้งปี รองลงมาคือ 10,001-15,000 บาท คิดเป็นร้อยละ
23.5 และอันดับสุดท้าย 0-5,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 14.4 ตามลำดับ

ตาราง 7

พื้นที่ดั้งเดิมของประชากรในชุมชน

พื้นที่	จำนวน (คน)	ร้อยละ
เป็นคนในตำบลบางน้ำผึ้งแต่กำเนิด	149	56.40
เป็นคนที่อื่นย้ายมาอยู่	115	43.60
รวม	264	100.00

จากตาราง 7 พบว่า ประชากรในตำบลบางน้ำผึ้ง อำเภอพระประแดง
จังหวัดสมุทรปราการ ส่วนมากเป็นคนในตำบลบางน้ำผึ้งแต่กำเนิดคิดเป็นร้อยละ 56.4
ส่วนคนอื่นที่ย้ายมาอยู่ และมาประกอบอาชีพ คิดเป็นร้อยละ 43.6

ตาราง 8

ระยะเวลาที่อาศัยของประชากรในชุมชน

ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ (ปี)	จำนวน (คน)	ร้อยละ
0-10	48	18.20
11-20	28	10.60
21-30	53	20.10
31-40	61	23.10
41-50	26	9.80
51-60	36	13.60
61 ปีขึ้นไป	12	4.50
รวม	264	100.00

จากตาราง 8 พบว่าประชากรในตำบลบางน้ำผึ้ง อ.พระประแดง
จ.สมุทรปราการ ส่วนใหญ่ของชุมชนอาศัยอยู่ที่ชุมชนตั้งแต่ระหว่าง 31-40 ปี

มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 23.1 รองลงมาคือ 21-30 ปี คิดเป็นร้อยละ 20.1 และอันดับสุดท้าย 0-10 ปี คิดเป็นร้อยละ 18.2

ตาราง 9

ความเป็นสมาชิกขององค์กรในชุมชน

ความเป็นสมาชิก	จำนวน (คน)	ร้อยละ
เป็น	183	69.30
ไม่เป็น	81	30.70
รวม	264	100.00

จากตาราง 9 พบว่าประชากรในตำบลบางน้ำผึ้ง อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ ส่วนใหญ่มีส่วนร่วมในองค์กรของชุมชน เช่นการเป็นสมาชิกตลาดน้ำบางน้ำผึ้ง เป็นสมาชิกในตำบลบางน้ำผึ้ง คิดเป็นร้อยละ 69.3 ซึ่งจะเห็นได้ว่าประชาชนในตำบลบางน้ำผึ้งส่วนมากมีส่วนร่วมในท้องถิ่น

คุณลักษณะที่สำคัญของผู้นำท้องถิ่นในความคิดของประชาชน

ตาราง 10

ความเชื่อถือของประชาชนในท้องถิ่นต่อผู้นำท้องถิ่นที่มาจากการแต่งตั้ง (ปลัด อบต.)

ความเชื่อถือ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
เชื่อถือมาก	113	42.80
เชื่อถือปานกลาง	138	52.30
เชื่อถือน้อย	13	4.90
รวม	264	100.00

จากตาราง 10 พบว่าประชากรในตำบลบางน้ำผึ้ง อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการส่วนใหญ่มีความเชื่อถือผู้นำที่มาจากการแต่งตั้งจากทางราชการ อยู่ใน

ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 52.3 รองลงมาคือ เชื่อถือมาก คิดเป็นร้อยละ 42.8 และเชื่อกน้อย คิดเป็นร้อยละ 4.9

ตาราง 11

ความเชื่อถือของประชาชนในท้องถิ่นต่อผู้นำท้องถิ่นที่มาจากการเลือกตั้ง (นายก อบต.)

ความเชื่อถือ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
เชื่อถือมาก	173	65.50
เชื่อถือปานกลาง	79	29.90
เชื่อถือน้อย	12	4.50
รวม	264	100.00

จากตาราง 11 พบว่าประชากรในตำบลบางน้ำผึ้ง อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ ส่วนใหญ่มีความเชื่อถือต่อผู้นำท้องถิ่นที่มาจากการเลือกตั้ง อยู่ในระดับมีความเชื่อถือมาก คิดเป็นร้อยละ 65.5 รองลงมาคือ เชื่อถือปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 29.9 และเชื่อกน้อย คิดเป็นร้อยละ 4.5 ตามลำดับ

ตาราง 12

ความเชื่อถือของประชาชนในท้องถิ่นต่อ กำนัน

ความเชื่อถือ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
เชื่อถือมาก	166	62.90
เชื่อถือปานกลาง	94	35.60
เชื่อถือน้อย	4	1.50
รวม	264	100.00

จากตาราง 12 พบว่าประชากรในตำบลบางน้ำผึ้ง อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ ส่วนใหญ่มีความเชื่อถือต่อกำนันตำบลบางน้ำผึ้ง อยู่ในระดับมีความเชื่อถือมาก คิดเป็นร้อยละ 62.9 รองลงมาคือ เชื่อถือปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 35.6 และเชื่อกน้อย คิดเป็นร้อยละ 1.5 ตามลำดับ

ตาราง 13

ความเชื่อถือของประชาชนในท้องถิ่นต่อ ผู้ใหญ่บ้าน

ความเชื่อถือ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
เชื่อถือมาก	146	55.30
เชื่อถือปานกลาง	102	38.60
เชื่อถือน้อย	16	6.10
รวม	264	100.00

จากตาราง 13 พบว่าประชากรในตำบลบางน้ำผึ้ง อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ ส่วนใหญ่มีความเชื่อถือต่อผู้ใหญ่บ้าน ตำบลบางน้ำผึ้ง (11 หมู่บ้าน) อยู่ในระดับมีความเชื่อถือมาก คิดเป็นร้อยละ 55.3 รองลงมาคือ เชื่อถือปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 38.6 และเชื่อถือน้อย คิดเป็นร้อยละ 6.1 ตามลำดับ

ตาราง 14

ความเชื่อถือของประชาชนในท้องถิ่นต่อ พระ

ความเชื่อถือ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
เชื่อถือมาก	138	52.30
เชื่อถือปานกลาง	113	42.80
เชื่อถือน้อย	13	4.90
รวม	264	100.00

จากตาราง 14 พบว่าประชากรในตำบลบางน้ำผึ้ง อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ ส่วนใหญ่มีความเชื่อถือต่อพระ อยู่ในระดับมีความเชื่อถือมาก คิดเป็นร้อยละ 52.3 รองลงมาคือ เชื่อถือปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 42.8 และเชื่อถือน้อย คิดเป็นร้อยละ 4.9 ตามลำดับ

ตาราง 15

ความเชื่อถือของประชาชนในท้องถิ่นต่อ ครู

ความเชื่อถือ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
เชื่อถือมาก	119	45.10
เชื่อถือปานกลาง	139	52.70
เชื่อถือน้อย	6	2.30
รวม	264	100.00

จากตาราง 15 พบว่าประชากรในตำบลบางน้ำผึ้ง อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ ส่วนใหญ่มีความเชื่อถือต่อครู อยู่ในระดับมีความเชื่อถือปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 52.70 รองลงมาคือ เชื่อถือมาก คิดเป็นร้อยละ 45.10 และเชื่อถือน้อย คิดเป็นร้อยละ 2.30 ตามลำดับ

ความเชื่อถือของประชาชนที่มีต่อผู้นำท้องถิ่น

ตาราง 16

ความเห็นของชุมชนที่มีต่อผู้นำท้องถิ่นในเรื่องการมีแนวความคิดที่จะพัฒนาและมุ่งมั่นในการที่จะปรับปรุงสภาพชีวิตในชุมชนให้ดีขึ้น

ความคิดที่จะพัฒนาและปรับปรุงชุมชน	จำนวน (คน)	ร้อยละ
มี	244	92.40
ไม่มี	20	7.60
รวม	264	100.00

จากตาราง 16 พบว่าประชากรในตำบลบางน้ำผึ้ง อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ ส่วนใหญ่เห็นว่าผู้นำท้องถิ่นมีแนวความคิดที่จะพัฒนาและมุ่งมั่นในการที่จะปรับปรุงสภาพชีวิตในชุมชนให้ดีขึ้น คิดเป็นร้อยละ 92.40 จากการสัมภาษณ์

ประชาชนในตลาดน้ำบางน้ำผึ้ง และบริเวณใกล้เคียง พบว่าส่วนใหญ่จะให้ความเห็นว่า ผู้นำท้องถิ่นให้ความสำคัญต่อการพัฒนาและปรับปรุงสภาพชีวิตในชุมชนให้น่าอยู่ขึ้น

ตาราง 17

ความเห็นของชุมชนต่อผู้นำท้องถิ่น ในเรื่องการมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์

ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์	จำนวน (คน)	ร้อยละ
มี	253	95.80
ไม่มี	11	4.20
รวม	264	100.00

จากตาราง 17 พบว่าประชากรในตลาดน้ำบางน้ำผึ้ง อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ มีความเห็นว่าผู้นำท้องถิ่นเป็นบุคคลที่มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ทำสิ่งใหม่ ๆ ที่จะช่วยให้ชุมชนมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น คิดเป็นร้อยละ 95.80 และเห็นว่า เป็นบุคคลที่ไม่มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ คิดเป็นร้อยละ 4.20

ตาราง 18

ความเห็นของชุมชนต่อผู้นำท้องถิ่น ในเรื่องการเป็นผู้แนะนำแนวทางในการแก้ปัญหา หรือความต้องการในชุมชน

การแก้ปัญหาในชุมชน	จำนวน (คน)	ร้อยละ
มี	248	93.90
ไม่มี	16	6.10
รวม	264	100.00

จากตาราง 18 พบว่าประชากรในตลาดน้ำบางน้ำผึ้ง อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ มีความเห็นว่าผู้นำท้องถิ่นเป็นผู้ที่มีความสามารถแนะนำแนวทาง ในการแก้ปัญหา หรือความต้องการของคนในชุมชนเพื่อให้ชุมชนพัฒนาในทิศทาง

ที่ถูกต้องคิดเป็นร้อยละ 93.90 และเห็นว่าไม่มีความสามารถแก้ปัญหาในชุมชนได้ คิดเป็นร้อยละ 6.10

ตาราง 19

ความเห็นของชุมชนต่อผู้นำท้องถิ่น ในเรื่องการเป็นผู้เสียสละ เพื่อประโยชน์ของชุมชน

ความเสียสละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
มี	244	92.40
ไม่มี	20	7.60
รวม	264	100.00

จากตาราง 19 พบว่าประชากรในตำบลน้ำบางน้ำผึ้ง อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ ส่วนใหญ่เห็นว่าผู้นำท้องถิ่นเป็นผู้ที่เสียสละ มุ่งมั่นทำงานเพื่อประโยชน์ของชุมชน โดยคิดเป็นร้อยละ 92.40 และเห็นว่าไม่มีความเสียสละ คิดเป็นร้อยละ 7.60

ตาราง 20

ความเห็นของชุมชนต่อผู้นำท้องถิ่น ในเรื่องการสื่อสารกับสมาชิกในชุมชน

การสื่อสาร	จำนวน (คน)	ร้อยละ
มี	246	93.20
ไม่มี	18	6.80
รวม	264	100.00

จากตาราง 20 พบว่าประชากรในตำบลน้ำบางน้ำผึ้ง อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ มีความเห็นว่าผู้นำท้องถิ่นเป็นผู้ที่มีความสามารถในการสื่อสารกับสมาชิกในชุมชน เพื่อทำให้เกิดการรวมกลุ่มของคนในชุมชนในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ของชุมชนได้เป็นอย่างดี คิดเป็นร้อยละ 93.20 และเห็นว่าไม่มีความสามารถในการสื่อสารกับสมาชิกในชุมชน คิดเป็นร้อยละ 6.80

ตาราง 21

ความเห็นของชุมชนต่อผู้นำท้องถิ่น ในเรื่องการประสานงานกับหน่วยงานต่าง ๆ

การประสานงาน	จำนวน (คน)	ร้อยละ
มี	250	94.70
ไม่มี	14	5.30
รวม	264	100.00

จากตาราง 21 จะพบว่าประชากรในตลาดน้ำบางน้ำผึ้ง อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ มีความเห็นว่าผู้นำท้องถิ่นมีความสามารถในการประสานงานกับหน่วยงานต่าง ๆ ซึ่งมีจุดมุ่งหมายที่จะพัฒนาคนในท้องถิ่น คิดเป็นร้อยละ 94.70 และเห็นว่าไม่มีความสามารถในการประสานงานกับหน่วยงานต่าง ๆ คิดเป็นร้อยละ 5.30 ตามลำดับ

ตาราง 22

ความเห็นของชุมชนต่อผู้นำท้องถิ่น ในเรื่องการสนใจในเรื่องของท้องถิ่นและของชุมชน

การสนใจ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
มี	259	98.10
ไม่มี	5	1.90
รวม	264	100.00

จากตาราง 22 พบว่าประชากรในตลาดน้ำบางน้ำผึ้ง อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ มีความเห็นว่าผู้นำท้องถิ่นเป็นผู้ที่สนใจในเรื่องของท้องถิ่นและของชุมชน ไม่ว่าจะเป็นเรื่องเล็กน้อยแค่ไหนก็ตาม คิดเป็นร้อยละ 98.10 และเห็นว่าเป็นผู้ไม่ให้ความสนใจในเรื่องท้องถิ่นและของชุมชน คิดเป็นร้อยละ 1.90

ตาราง 23

ความเห็นของชุมชนต่อผู้นำท้องถิ่น ในเรื่องการเข้าใจการเปลี่ยนแปลงของสังคม โดยรวม ที่มีผลต่อท้องถิ่น

การเข้าใจการเปลี่ยนแปลง	จำนวน (คน)	ร้อยละ
มี	241	91.30
ไม่มี	23	8.70
รวม	264	100.00

จากตาราง 23 พบว่าประชากรในตลาดน้ำบางน้ำผึ้ง อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ มีความเห็นว่าผู้นำท้องถิ่นเข้าใจกระบวนการเปลี่ยนแปลงของสังคมโดยรวมที่มีผลต่อท้องถิ่น คิดเป็นร้อยละ 91.30 และเห็นว่าไม่มีความเข้าใจในการเปลี่ยนแปลงของสังคมโดยรวม ที่มีผลต่อท้องถิ่น คิดเป็นร้อยละ 8.70

ตาราง 24

ความเห็นของชุมชนต่อผู้นำท้องถิ่น ในเรื่องความซื่อตรงต่อหน้าที่ สุภาพเรียบร้อย และอยู่ในศีลธรรมอันดี

ความซื่อตรง	จำนวน (คน)	ร้อยละ
มี	244	92.40
ไม่มี	20	7.60
รวม	264	100.00

จากตาราง 24 พบว่าประชากรในตลาดน้ำบางน้ำผึ้ง อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ ส่วนใหญ่มีความเห็นว่าผู้นำท้องถิ่นเป็นบุคคลที่มีความซื่อตรงต่อหน้าที่ สุภาพเรียบร้อย และอยู่ในศีลธรรมอันดี คิดเป็นร้อยละ 92.40 รองลงมาเห็นว่าผู้นำท้องถิ่นไม่มีความซื่อตรงต่อหน้าที่ คิดเป็นร้อยละ 7.60 ตามลำดับ

บทบาทของผู้นำต่อการพิจารณาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่ มีผลกระทบต่อชุมชน

ตาราง 25

ความเห็นของชุมชนต่อผู้นำท้องถิ่น ในเรื่องการชี้แจงกับชุมชนท้องถิ่นถึงความจำเป็นที่
ต้องมีการพัฒนาการท่องเที่ยวในชุมชน

การชี้แจง	จำนวน (คน)	ร้อยละ
มี	257	97.30
ไม่มี	7	2.70
รวม	264	100.00

จากตาราง 25 พบว่าประชากรในตำบลน้ำบางน้ำผึ้ง อำเภอพระประแดง
จังหวัดสมุทรปราการ เห็นว่าผู้นำท้องถิ่นได้ชี้แจงกับชุมชนท้องถิ่นถึงความจำเป็นที่
จะต้องมีการพัฒนาการท่องเที่ยวในชุมชน คิดเป็นร้อยละ 97.30 และเห็นว่าไม่มีการ
ชี้แจงกับชุมชนท้องถิ่นถึงความจำเป็นที่จะต้องมีการพัฒนาการท่องเที่ยวในชุมชน คิด
เป็นร้อยละ 2.70 ตามลำดับ

ตาราง 26

ความเห็นของชุมชนต่อผู้นำท้องถิ่น ในเรื่องการชี้แจงถึงจุดหมายของการพัฒนาการ
ท่องเที่ยวเชิงนิเวศในชุมชนอย่างชัดเจน

การชี้แจง	จำนวน (คน)	ร้อยละ
มี	248	93.90
ไม่มี	16	6.10
รวม	264	100.00

จากตาราง 26 พบว่า ประชากรในตำบลน้ำบางน้ำผึ้ง อำเภอพระประแดง
จังหวัดสมุทรปราการ เห็นว่าผู้นำท้องถิ่นได้ชี้แจงกับชุมชนถึงจุดหมายของการ

พัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในชุมชนอย่างชัดเจน คิดเป็นร้อยละ 93.90 และเห็นว่าไม่มีการชี้แจงกับชุมชนถึงจุดหมายของการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในชุมชนอย่างชัดเจน คิดเป็นร้อยละ 6.10 ตามลำดับ

ตาราง 27

ความเห็นของชุมชนต่อผู้นำท้องถิ่น ในการอธิบายให้ชุมชนเข้าใจถึงบทบาทของชุมชนว่ามีอะไรบ้าง เช่น การช่วยดูแลรักษา แหล่งท่องเที่ยวในชุมชน

การอธิบาย	จำนวน (คน)	ร้อยละ
มี	246	93.20
ไม่มี	18	6.80
รวม	264	100.00

จากตาราง 27 พบว่า ประชากรในตำบลน้ำบองน้ำผึ้ง อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ เห็นว่าผู้นำท้องถิ่นได้อธิบายให้ชุมชนเข้าใจถึงบทบาทของชุมชนว่ามีอะไรบ้าง เช่น การช่วยดูแลรักษา แหล่งท่องเที่ยวในชุมชน คิดเป็นร้อยละ 93.2 และเห็นว่าไม่มีการอธิบายให้ชุมชนเข้าใจถึงบทบาทของชุมชน คิดเป็นร้อยละ 6.8 ตามลำดับ

ตาราง 28

ความเห็นของชุมชนต่อผู้นำท้องถิ่น ในการชี้แจงให้เห็นถึงผลประโยชน์ที่ชุมชนได้รับจากการท่องเที่ยว

การชี้แจง	จำนวน (คน)	ร้อยละ
มี	255	96.60
ไม่มี	9	3.40
รวม	264	100.00

จากตาราง 28 พบว่า ประชากรในตำบลน้ำบองน้ำผึ้ง อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ เห็นว่าผู้นำท้องถิ่นได้ชี้แจงให้เห็นถึงผลประโยชน์ที่ชุมชนได้รับ

จากการท่องเที่ยว คิดเป็นร้อยละ 96.60 และเห็นว่าไม่มีการชี้แจงให้เห็นถึงผลประโยชน์ที่ชุมชนได้รับจากการท่องเที่ยว คิดเป็นร้อยละ 3.40 ตามลำดับ

ตาราง 29

ความเห็นของชุมชนต่อผู้นำท้องถิ่น ในเรื่องของการโน้มน้าว ชักจูงให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนเพื่อรองรับการท่องเที่ยว เช่น จัดตั้งคณะกรรมการชุมชน เพื่อให้ร่วมในการวางแผน ร่วมตัดสินใจ และร่วมดำเนินการ

การชักจูงให้ชุมชนมีส่วนร่วม	จำนวน (คน)	ร้อยละ
มี	254	96.20
ไม่มี	10	3.80
รวม	264	100.00

จากตาราง 29 พบว่า ประชากรในตลาดน้ำบางน้ำผึ้ง อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ เห็นว่าผู้นำท้องถิ่นได้มีการโน้มน้าว ชักจูงให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนเพื่อรองรับการท่องเที่ยว เช่น จัดตั้งคณะกรรมการชุมชน เพื่อให้ร่วมในการวางแผน ร่วมตัดสินใจ และร่วมดำเนินการ โดยคิดเป็นร้อยละ 96.20 และเห็นว่าไม่มีการโน้มน้าว ชักจูงให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนเพื่อรองรับการท่องเที่ยว คิดเป็นร้อยละ 3.80 ตามลำดับ

ตาราง 30

ความเห็นของชุมชนต่อผู้นำท้องถิ่น ในเรื่องของการชี้แจงให้เห็นถึงผลกระทบจากการท่องเที่ยวหากชุมชนไม่มีความเข้าใจเรื่องการท่องเที่ยวอย่างชัดเจน

การชี้แจงถึงผลกระทบของการท่องเที่ยว	จำนวน (คน)	ร้อยละ
มี	237	89.80
ไม่มี	27	10.20
รวม	264	100.00

จากตาราง 30 พบว่า ประชากรในตลาคน้ำบางน้ำผึ้ง อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ เห็นว่าผู้นำท้องถิ่นได้มีการชี้แจงให้เห็นถึงผลกระทบจากการท่องเที่ยวหากชุมชนไม่มีความเข้าใจเรื่องการท่องเที่ยวอย่างชัดเจนคิดเป็นร้อยละ 89.80 และเห็นว่าไม่มีการชี้แจงให้เห็นถึงผลกระทบจากการท่องเที่ยวหากชุมชนไม่มีความเข้าใจเรื่องการท่องเที่ยวอย่างชัดเจน คิดเป็นร้อยละ 10.20 ตามลำดับ

ตาราง 31

ความเห็นของชุมชนต่อผู้นำท้องถิ่น ในการนำทรัพยากรทางวัฒนธรรมประเพณีของท้องถิ่นมาใช้เป็นทรัพยากรทางการท่องเที่ยว และอนุรักษ์ฟื้นฟูมรดกทางวัฒนธรรม

การนำทรัพยากรมาใช้	จำนวน (คน)	ร้อยละ
มี	235	89.00
ไม่มี	29	11.00
รวม	264	100.00

จากตาราง 31 พบว่า ประชากรในตลาคน้ำบางน้ำผึ้ง อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ เห็นว่าผู้นำท้องถิ่นได้นำทรัพยากรทางวัฒนธรรมประเพณีของท้องถิ่นมาใช้เป็นทรัพยากรทางการท่องเที่ยว และอนุรักษ์ฟื้นฟูมรดกทางวัฒนธรรม คิดเป็นร้อยละ 89.00 และเห็นว่าไม่มีการนำทรัพยากรทางวัฒนธรรมประเพณีของท้องถิ่นมาใช้เป็นทรัพยากรทางการท่องเที่ยว และอนุรักษ์ฟื้นฟูมรดกทางวัฒนธรรม คิดเป็นร้อยละ 11.00

ตาราง 32

ความเห็นของชุมชนต่อผู้นำท้องถิ่น ในเรื่องของการจัดทำแผนงานหรือโครงการเพื่อสนับสนุนการท่องเที่ยวเชิงนิเวศให้กับชุมชน

การจัดทำแผนงาน	จำนวน (คน)	ร้อยละ
มี	246	93.20
ไม่มี	18	6.80
รวม	264	100.00

จากตาราง 32 พบว่า ประชากรในตลาคน้ำบางน้ำผึ้ง อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ เห็นว่าผู้นำท้องถิ่นได้มีการจัดทำแผนงานหรือโครงการเพื่อสนับสนุนการท่องเที่ยวเชิงนิเวศให้กับชุมชน คิดเป็นร้อยละ 93.20 และเห็นว่าไม่มีการจัดทำแผนงานหรือโครงการเพื่อสนับสนุนการท่องเที่ยวเชิงนิเวศให้กับชุมชน คิดเป็นร้อยละ 6.80 ตามลำดับ

ตาราง 33

ความเห็นของชุมชนต่อผู้นำท้องถิ่น ในเรื่องของการปลูกฝังค่านิยมที่ถูกต้องในเรื่องของการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้กับเยาวชนในชุมชน

การปลูกฝังค่านิยม	จำนวน (คน)	ร้อยละ
มี	246	93.20
ไม่มี	18	6.80
รวม	264	100.00

จากตาราง 33 พบว่า ประชากรในตลาคน้ำบางน้ำผึ้ง อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ เห็นว่าผู้นำท้องถิ่นได้มีการปลูกฝังค่านิยมที่ถูกต้องในเรื่องของการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้กับเยาวชนในชุมชน คิดเป็นร้อยละ 93.20 และเห็นว่าไม่มีการปลูกฝังค่านิยมที่ถูกต้องในเรื่องของการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้กับเยาวชนในชุมชน คิดเป็นร้อยละ 6.80 ตามลำดับ

ตาราง 34

ความเห็นของชุมชนต่อผู้นำท้องถิ่น ในเรื่องของการจัดให้ชุมชนเข้าร่วมการประชุมพูดคุยถึงปัญหาของสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้น

การจัดประชุม	จำนวน (คน)	ร้อยละ
มี	237	89.80
ไม่มี	27	10.20
รวม	264	100.00

จากตาราง 34 พบว่า ประชากรในตำบลน้ำบางน้ำผึ้ง อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ เห็นว่าผู้นำท้องถิ่น ได้มีการจัดให้ชุมชนเข้าร่วมการประชุมพูดคุยถึงปัญหาของสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้น คิดเป็นร้อยละ 89.80 และเห็นว่าไม่มีการจัดให้ชุมชนเข้าร่วมการประชุมพูดคุยถึงปัญหาของสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้น คิดเป็นร้อยละ 10.20 ตามลำดับ

ตาราง 35

ความเห็นของชุมชนต่อผู้นำท้องถิ่น ในเรื่องของการส่งเสริมการประกอบอาชีพด้านการผลิตสินค้าที่ระลึก และการบริการด้านการท่องเที่ยวเพื่อสร้างรายได้และส่งเสริมให้ชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชน ได้ดีขึ้น

การส่งเสริมการประกอบอาชีพ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
มี	249	94.30
ไม่มี	15	5.70
รวม	264	100.00

จากตาราง 35 พบว่า ประชากรในตำบลน้ำบางน้ำผึ้ง อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ เห็นว่าผู้นำท้องถิ่นมีการส่งเสริมการประกอบอาชีพด้านการผลิตสินค้าที่ระลึก และการบริการด้านการท่องเที่ยวเพื่อสร้างรายได้และส่งเสริมให้ชีวิตความ

เป็นอยู่ของประชาชน ได้ดีขึ้น คิดเป็นร้อยละ 94.30 และเห็นว่าไม่มีการส่งเสริมการประกอบอาชีพด้านการผลิตสินค้าที่ระลึก และการบริการด้านการท่องเที่ยวเพื่อสร้างรายได้และส่งเสริมให้ชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชน ได้ดีขึ้น คิดเป็นร้อยละ 5.70 ตามลำดับ

ตาราง 36

ความเห็นของชุมชนต่อผู้นำท้องถิ่น ในเรื่องการพัฒนาปรับปรุงแหล่งท่องเที่ยวทั้งทางธรรมชาติ ให้มีความพร้อมในการบริการนักท่องเที่ยว

การปรับปรุงแหล่งท่องเที่ยว	จำนวน (คน)	ร้อยละ
มี	243	92.00
ไม่มี	21	8.00
รวม	264	100.00

จากตาราง 36 พบว่า ประชากรในตำบลน้ำบางน้ำผึ้ง อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ เห็นว่าผู้นำท้องถิ่นมีการพัฒนาปรับปรุงแหล่งท่องเที่ยวทั้งทางธรรมชาติ ให้มีความพร้อมในการบริการนักท่องเที่ยว คิดเป็นร้อยละ 92.00 และเห็นว่าไม่มีการพัฒนาปรับปรุงแหล่งท่องเที่ยวทั้งทางธรรมชาติ ให้มีความพร้อมในการบริการนักท่องเที่ยว คิดเป็นร้อยละ 8.00 ตามลำดับ

การแสดงบทบาทของผู้นำต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศมีผลกระทบต่อชุมชน

ตาราง 37

ความเห็นของชุมชนต่อผลกระทบจากการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ต่อเศรษฐกิจของชุมชนในเรื่องของการท่องเที่ยวทำให้ชุมชนมีรายได้เพิ่มขึ้น

ชุมชนมีรายได้เพิ่มขึ้น	จำนวน (คน)	ร้อยละ
มี	256	97.00
ไม่มี	8	3.00
รวม	264	100.00

จากตาราง 37 พบว่า ประชากรในตำบลน้ำบองน้ำผึ้ง อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ เห็นว่าผู้นำท้องถิ่นได้มีการแสดงบทบาทต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทำให้ชุมชนมีรายได้เพิ่มขึ้น คิดเป็นร้อยละ 97.00 จากการสัมภาษณ์ทำให้ทราบว่า การท่องเที่ยวเชิงนิเวศไม่มีผลกระทบต่อเศรษฐกิจชุมชน แต่ตรงกันข้ามนักท่องเที่ยวได้เข้ามาจับจ่ายสินค้าเกษตร ของที่ระลึกจากชุมชน ทำให้ชุมชนมีรายได้เพิ่มขึ้น

ตาราง 38

ความเห็นของชุมชนต่อผลกระทบจากการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ต่อเศรษฐกิจของชุมชน ในเรื่องของการท่องเที่ยวกระตุ้นให้เกิดการผลิตและนำเอาทรัพยากรของชุมชนท้องถิ่นมาใช้ให้เกิดประโยชน์

การเอาทรัพยากรของท้องถิ่นมาใช้	จำนวน (คน)	ร้อยละ
มี	250	94.70
ไม่มี	14	5.30
รวม	264	100.00

จากตาราง 38 พบว่า ประชากรในตลาคน้ำบางน้ำผึ้ง อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ เห็นว่าผู้นำท้องถิ่นได้มีการแสดงบทบาทต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้กระตุ้นให้เกิดการผลิตและนำเอาทรัพยากรของชุมชนท้องถิ่นมาใช้ให้เกิดประโยชน์ คิดเป็นร้อยละ 94.70 จากการสัมภาษณ์ ทำให้ทราบว่า การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ส่งผลให้เกิดการผลิตและนำเอาทรัพยากรของชุมชนท้องถิ่นมาใช้ให้เกิดประโยชน์ อาทิ การเก็บผักตบชวา กะลามะพร้าว นำมาประดิษฐ์ผลิตภัณฑ์ สามารถก่อให้เกิดรายได้ อีกทางหนึ่ง

ตาราง 39

ความเห็นของชุมชนต่อผลกระทบจากการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ต่อเศรษฐกิจของชุมชน ในเรื่องของการท่องเที่ยวเป็นธุรกิจที่มีรายได้สม่ำเสมอตลอดปี

การท่องเที่ยวเป็นธุรกิจที่มีรายได้สม่ำเสมอ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
มี	213	80.70
ไม่มี	51	19.30
รวม	264	100.00

จากตาราง 39 พบว่า ประชากรในตลาคน้ำบางน้ำผึ้ง อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ เห็นว่าผู้นำท้องถิ่นได้มีการแสดงบทบาทต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ในเรื่องของการทำให้การท่องเที่ยวเป็นธุรกิจที่มีรายได้สม่ำเสมอตลอดปี คิดเป็นร้อยละ 80.70 จากการสัมภาษณ์ ทำให้ทราบว่า การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ส่งผลให้นักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวตลาคน้ำบางน้ำผึ้งตลอดทั้งปี ทำให้มีรายได้สม่ำเสมอ

ตาราง 40

ความเห็นของชุมชนต่อผลกระทบจากการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ต่อเศรษฐกิจของชุมชน ในเรื่องของการท่องเที่ยวทำให้แรงงานของชุมชนท้องถิ่นอื่นเข้ามาทำงานในแหล่งท่องเที่ยว

แรงงานชุมชนอื่นเข้ามาทำงาน	จำนวน (คน)	ร้อยละ
มี	215	81.40
ไม่มี	49	18.60
รวม	264	100.00

จากตาราง 40 พบว่า ประชากรในตำบลน้ำบองน้ำผึ้ง อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ เห็นว่าผู้นำท้องถิ่นได้มีการแสดงบทบาทต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ทำให้แรงงานของชุมชนท้องถิ่นอื่นเข้ามาทำงานในแหล่งท่องเที่ยว คิดเป็นร้อยละ 81.40 จากการสัมภาษณ์ ทำให้ทราบว่า การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ส่งผลให้มีพ่อค้า แม่ค้า จากพื้นที่บริเวณใกล้เคียงเข้ามาจำหน่ายสินค้าในตลาดน้ำบองน้ำผึ้ง แต่ส่วนใหญ่พ่อค้า แม่ค้า ในพื้นที่ยินดีให้พ่อค้า แม่ค้า พื้นที่ใกล้เคียงเข้ามาจำหน่ายสินค้า เพราะถือว่าเป็นคนในพระประแดงเหมือนกัน

ตาราง 41

ความเห็นของชุมชนต่อผลกระทบจากการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ต่อเศรษฐกิจของชุมชน ในเรื่องของการท่องเที่ยวทำให้ชุมชนท้องถิ่นได้รับส่วนแบ่งผลประโยชน์น้อยกว่าพวกที่เข้ามาลงทุนจากต่างถิ่น

แรงงานชุมชนอื่นเข้ามาทำงาน	จำนวน (คน)	ร้อยละ
มี	180	68.20
ไม่มี	84	31.80
รวม	264	100.00

จากตาราง 41 พบว่า ประชากรในตลาคน้ำบางน้ำผึ้ง อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ เห็นว่าการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ทำให้ชุมชนท้องถิ่นได้รับส่วนแบ่งผลประโยชน์น้อยกว่าพวกที่เข้ามาลงทุนจากต่างถิ่น คิดเป็นร้อยละ 68.20 และเห็นว่า การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ไม่ทำให้ชุมชนท้องถิ่นได้รับส่วนแบ่งผลประโยชน์น้อยกว่าพวกที่เข้ามาลงทุนจากต่างถิ่น คิดเป็นร้อยละ 31.80

ตาราง 42

ความเห็นของชุมชนต่อผลกระทบจากการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ต่อสังคมของชุมชน ในเรื่องของการท่องเที่ยวทำให้นักท่องเที่ยวกับประชาชนท้องถิ่น ไปมาหาสู่กัน ก่อให้เกิดสัมพันธภาพที่ดี

ความคิดเห็นของชุมชน	จำนวน (คน)	ร้อยละ
มี	246	93.20
ไม่มี	18	6.80
รวม	264	100.00

จากตาราง 42 พบว่า ประชากรในตลาคน้ำบางน้ำผึ้ง อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ เห็นว่าการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ทำให้นักท่องเที่ยวกับประชาชนท้องถิ่น ไปมาหาสู่กัน ก่อให้เกิดสัมพันธภาพที่ดี คิดเป็นร้อยละ 93.20 จากการสัมภาษณ์ ทำให้ทราบว่าเมื่อนักท่องเที่ยวมาเที่ยวในตลาคน้ำส่วนมากจะกลับมาอีกครั้งเนื่องจากชอบบรรยากาศของพ่อค้า แม่ค้าของที่นี่ และสินค้ามีราคาถูก

ตาราง 43

ความเห็นของชุมชนต่อผลกระทบจากการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ต่อสังคมของชุมชน
ในเรื่องของการท่องเที่ยวสร้างสามัคคี ร่วมมือร่วมใจ เพื่อพัฒนาและอนุรักษ์
ทรัพยากรการท่องเที่ยว

ความคิดเห็นของชุมชน	จำนวน (คน)	ร้อยละ
มี	246	93.20
ไม่มี	18	6.80
รวม	264	100.00

จากตาราง 43 พบว่า ประชากรในตำบลน้ำบองน้ำผึ้ง อำเภอพระประแดง
จังหวัดสมุทรปราการ เห็นว่าการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ทำให้การท่องเที่ยวสร้างสามัคคี
ร่วมมือร่วมใจ เพื่อพัฒนาและอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยว คิดเป็นร้อยละ
93.20 และเห็นว่าไม่มีการสร้างสามัคคี ร่วมมือร่วมใจ เพื่อพัฒนาและอนุรักษ์
ทรัพยากรการท่องเที่ยว คิดเป็นร้อยละ 6.80

ตาราง 44

ความเห็นของชุมชนต่อผลกระทบจากการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ต่อสังคมของชุมชน
ในเรื่องของการท่องเที่ยว ก่อให้เกิดประโยชน์ในการใช้วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นเป็น
สิ่งดึงดูดใจนักท่องเที่ยว

ความคิดเห็นของชุมชน	จำนวน (คน)	ร้อยละ
มี	249	94.30
ไม่มี	15	5.70
รวม	264	100.00

จากตาราง 44 พบว่า ประชากรในตำบลน้ำบองน้ำผึ้ง อำเภอพระประแดง
จังหวัดสมุทรปราการ เห็นว่าการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ก่อให้เกิดประโยชน์ในการใช้
วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นเป็นสิ่งดึงดูดใจนักท่องเที่ยว คิดเป็นร้อยละ 94.30

และเห็นว่า ไม่ก่อให้เกิดประโยชน์ในการใช้วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นเป็นสิ่งที่ดึงดูดใจนักท่องเที่ยว คิดเป็นร้อยละ 5.70

ตาราง 45

ความเห็นของชุมชนต่อผลกระทบจากการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ต่อสังคมของชุมชนในเรื่องของการท่องเที่ยว ก่อให้เกิดประโยชน์ในสร้างความเข้าใจแก่นักท่องเที่ยวเกี่ยวกับวัฒนธรรมของชุมชน

ความคิดเห็นของชุมชน	จำนวน (คน)	ร้อยละ
มี	253	95.80
ไม่มี	11	4.20
รวม	264	100.00

จากตาราง 45 พบว่า ประชากรในตลาดน้ำบางน้ำผึ้ง อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ เห็นว่าการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ก่อให้เกิดประโยชน์ในสร้างความเข้าใจแก่นักท่องเที่ยวเกี่ยวกับวัฒนธรรมของชุมชน คิดเป็นร้อยละ 95.80 และเห็นว่าไม่ก่อให้เกิดประโยชน์ในสร้างความเข้าใจแก่นักท่องเที่ยวเกี่ยวกับวัฒนธรรมของชุมชน คิดเป็นร้อยละ 4.20 ตามลำดับ

ตาราง 46

ความเห็นของชุมชนต่อผลกระทบจากการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ต่อสังคมของชุมชนในเรื่องของการท่องเที่ยว ก่อให้เกิดประโยชน์ในการช่วยฟื้นฟูสืบทอดวัฒนธรรมของชุมชนท้องถิ่น

ความคิดเห็นของชุมชน	จำนวน (คน)	ร้อยละ
มี	251	95.10
ไม่มี	13	4.90
รวม	264	100.00

จากตาราง 46 พบว่า ประชากรในตลาดน้ำบางน้ำผึ้ง อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ เห็นว่าการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ก่อให้เกิดประโยชน์ในการช่วยฟื้นฟู สืบต่อวัฒนธรรมของชุมชนท้องถิ่น คิดเป็นร้อยละ 95.10 และเห็นว่าไม่ก่อให้เกิด ประโยชน์ในการช่วยฟื้นฟูสืบต่อวัฒนธรรมของชุมชนท้องถิ่น คิดเป็นร้อยละ 4.90

ตาราง 47

ความเห็นของชุมชนต่อผลกระทบจากการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ต่อวัฒนธรรมของชุมชน ในเรื่องของการท่องเที่ยวทำให้เกิดความรัก ห่วงเห่น และความภาคภูมิใจในวัฒนธรรม แก่ชุมชนท้องถิ่น

ความคิดเห็นของชุมชน	จำนวน (คน)	ร้อยละ
มี	252	95.50
ไม่มี	12	4.50
รวม	264	100.00

จากตาราง 47 พบว่า ประชากรในตลาดน้ำบางน้ำผึ้ง อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ เห็นว่าการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทำให้เกิดความรัก ห่วงเห่น และ ความภาคภูมิใจในวัฒนธรรมแก่ชุมชนท้องถิ่น คิดเป็นร้อยละ 95.50 และเห็นว่า การท่องเที่ยวไม่ทำให้เกิดความรัก ห่วงเห่น และความภาคภูมิใจในวัฒนธรรมแก่ชุมชน ท้องถิ่น คิดเป็นร้อยละ 4.50

ตาราง 48

ความเห็นของชุมชนต่อผลกระทบจากการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ต่อวัฒนธรรมของชุมชน ในเรื่องของการท่องเที่ยวให้เกิดการส่งเสริมการผลิตและจำหน่ายงานศิลปวัฒนธรรม

ความคิดเห็นของชุมชน	จำนวน (คน)	ร้อยละ
มี	253	95.80
ไม่มี	11	4.20
รวม	264	100.00

จากตาราง 48 พบว่า ประชากรในตลาดน้ำบางน้ำผึ้ง อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ เห็นว่าการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ทำให้เกิดการส่งเสริมการผลิตและจำหน่ายงานศิลปวัฒนธรรม คิดเป็นร้อยละ 95.80 และเห็นว่าการท่องเที่ยว ไม่ทำให้เกิดการส่งเสริมการผลิตและจำหน่ายงานศิลปวัฒนธรรม คิดเป็นร้อยละ 4.20

ตาราง 49

ความเห็นของชุมชนต่อผลกระทบจากการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ต่อสิ่งแวดล้อมของชุมชน ในเรื่องของการท่องเที่ยวก่อให้เกิดประโยชน์ในการสร้างความตระหนักถึงคุณค่าสิ่งแวดล้อมของชุมชน

ความคิดเห็นของชุมชน	จำนวน (คน)	ร้อยละ
มี	250	94.70
ไม่มี	14	5.30
รวม	264	100.00

จากตาราง 49 พบว่า ประชากรในตลาดน้ำบางน้ำผึ้ง อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ มีความเห็นว่าการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ก่อให้เกิดประโยชน์ในการสร้างความตระหนักถึงคุณค่าสิ่งแวดล้อมของชุมชน คิดเป็นร้อยละ 94.70 และเห็นว่าการท่องเที่ยว ไม่ก่อให้เกิดประโยชน์ในการสร้างความตระหนักถึงคุณค่าสิ่งแวดล้อมของชุมชน คิดเป็นร้อยละ 5.30

ตาราง 50

ความเห็นของชุมชนต่อผลกระทบจากการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ต่อสิ่งแวดล้อมของชุมชน ในเรื่องของการท่องเที่ยวทำให้ชุมชนท้องถิ่นเห็นคุณค่าของสิ่งแวดล้อมที่เป็นทรัพยากรการท่องเที่ยว

ความคิดเห็นของชุมชน	จำนวน (คน)	ร้อยละ
มี	252	95.50
ไม่มี	12	4.50
รวม	264	100.00

จากตาราง 50 พบว่า ประชากรในตำบลน้ำบางน้ำผึ้ง อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ มีความเห็นว่าการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทำให้ชุมชนท้องถิ่นเห็นคุณค่าของสิ่งแวดล้อมที่เป็นทรัพยากรการท่องเที่ยว คิดเป็นร้อยละ 95.50 และเห็นว่าการท่องเที่ยวไม่ทำให้ชุมชนท้องถิ่นเห็นคุณค่าของสิ่งแวดล้อมที่เป็นทรัพยากรการท่องเที่ยว คิดเป็นร้อยละ 4.50

ตาราง 51

ความเห็นของชุมชนต่อผลกระทบจากการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ต่อสิ่งแวดล้อมของชุมชน ในเรื่องของการท่องเที่ยวทำให้ชุมชนท้องถิ่นช่วยกันฟื้นฟูและส่งเสริมคุณค่าของสิ่งแวดล้อมให้ดีขึ้น

ความคิดเห็นของชุมชน	จำนวน (คน)	ร้อยละ
มี	257	97.30
ไม่มี	7	2.70
รวม	264	100.00

จากตาราง 51 พบว่า ประชากรในตำบลน้ำบางน้ำผึ้ง อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ มีความเห็นว่าการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทำให้ชุมชนท้องถิ่นช่วยกัน

ฟื้นฟูและส่งเสริมคุณค่าของสิ่งแวดล้อมให้ดีขึ้น คิดเป็นร้อยละ 97.30 และเห็นว่าการ
ท่องเที่ยวไม่ช่วยฟื้นฟูและส่งเสริมคุณค่าของสิ่งแวดล้อมให้ดีขึ้น คิดเป็นร้อยละ 2.70

ตาราง 52

ความเห็นของชุมชนต่อผลกระทบจากการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ต่อสิ่งแวดล้อมของชุมชน
ในเรื่องของการท่องเที่ยว ก่อให้เกิดประโยชน์ในการพัฒนาและปรับปรุงสิ่งแวดล้อม

ความคิดเห็นของชุมชน	จำนวน (คน)	ร้อยละ
มี	244	92.40
ไม่มี	20	7.60
รวม	264	100.00

จากตาราง 52 พบว่า ประชากรในตลาดน้ำบางน้ำผึ้ง อำเภอพระประแดง
จังหวัดสมุทรปราการ มีความเห็นว่าการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ก่อให้เกิดประโยชน์ในการ
พัฒนาและปรับปรุงสิ่งแวดล้อม คิดเป็นร้อยละ 92.40 และเห็นว่าการท่องเที่ยว
ไม่ก่อให้เกิดประโยชน์ในการพัฒนาและปรับปรุงสิ่งแวดล้อม คิดเป็นร้อยละ 7.60

ตาราง 53

ความเห็นของชุมชนต่อผลกระทบจากการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ต่อสิ่งแวดล้อมของชุมชน
ในเรื่องของการท่องเที่ยวทำให้ชุมชนหาแนวทางในการรักษาสิ่งแวดล้อมของชุมชนให้
ดีขึ้น

ความคิดเห็นของชุมชน	จำนวน (คน)	ร้อยละ
มี	249	94.30
ไม่มี	15	5.70
รวม	264	100.00

จากตาราง 53 พบว่า ประชากรในตลาดน้ำบางน้ำผึ้ง อำเภอพระประแดง
จังหวัดสมุทรปราการ มีความเห็นว่าการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทำให้ชุมชนหาแนวทาง

ในการรักษาสิ่งแวดล้อมของชุมชนให้ดีขึ้น คิดเป็นร้อยละ 94.30 และเห็นว่า การท่องเที่ยว ไม่ทำให้ชุมชนหาแนวทางในการรักษาสิ่งแวดล้อมของชุมชนให้ดีขึ้นคิดเป็น ร้อยละ 5.70

ความคิดเห็นของชุมชนต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ตาราง 54

ความต้องการของชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
มี	248	93.90
ไม่มี	16	6.10
รวม	264	100.00

จากตาราง 54 พบว่า ประชากรในตำบลน้ำบางน้ำผึ้ง อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ ส่วนใหญ่เห็นว่าต้องการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ คิดเป็นร้อยละ 93.90 จากการสัมภาษณ์ ทำให้ทราบว่าชุมชนส่วนใหญ่ต้องการให้มีการพัฒนาการท่องเที่ยว เพื่อความสะดวกสบาย ในด้านสาธารณูปโภคพื้นฐานต่าง ๆ เช่น การสร้างที่จอดรถให้กับนักท่องเที่ยว และเห็นว่าไม่ต้องการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ คิดเป็นร้อยละ 6.10 ตามลำดับ

ตาราง 55

ความร่วมมือของชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ความร่วมมือในการพัฒนา	จำนวน (คน)	ร้อยละ
มี	251	95.10
ไม่มี	13	4.90
รวม	264	100.00

จากตาราง 55 พบว่า ประชากรในตลาดน้ำบางน้ำผึ้ง อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ ส่วนใหญ่ จะให้ความร่วมมือในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ คิดเป็นร้อยละ 95.10 และไม่ร่วมมือในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ คิดเป็นร้อยละ 4.90

ตาราง 56

ความคิดเห็นของชุมชนเกี่ยวกับการท่องเที่ยวที่มีแต่ได้เพราะไม่ต้องลงทุน

ความคิดเห็นของชุมชน	จำนวน (คน)	ร้อยละ
มี	85	32.20
ไม่มี	179	67.80
รวม	264	100.00

จากตาราง 56 พบว่า ประชากรในตลาดน้ำบางน้ำผึ้ง อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ ส่วนใหญ่เห็นว่า การท่องเที่ยวของชุมชนไม่ได้มีแต่ต้องอาศัยการลงทุน คิดเป็นร้อยละ 67.80

ตาราง 57

ความต้องการของชุมชนต่อผู้นำ เรื่องการหันไปพัฒนาเรื่องอื่นมากกว่าการท่องเที่ยว

ความคิดเห็นของชุมชน	จำนวน (คน)	ร้อยละ
มี	141	53.40
ไม่มี	123	46.60
รวม	264	100.00

จากตาราง 57 พบว่า ประชากรในตลาดน้ำบางน้ำผึ้ง อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ ส่วนใหญ่เห็นว่า ต้องการให้ผู้นำ หันไปสนใจหรือพัฒนาเรื่องอื่นไปพร้อม ๆ กับการท่องเที่ยว เช่น ระบบสาธารณูปโภค คิดเป็นร้อยละ 53.40

ตาราง 58

ความคิดเห็นของชุมชนต่อผู้นำเรื่อง การสอบถามถึงความต้องการของชุมชน

ความคิดเห็นของชุมชน	จำนวน (คน)	ร้อยละ
มี	224	84.80
ไม่มี	40	15.20
รวม	264	100.00

จากตาราง 58 พบว่า ประชากรในตำบลน้ำบางน้ำผึ้ง อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ ส่วนใหญ่เห็นว่า ผู้นำเคยสอบถามถึงความต้องการของชุมชน คิดเป็นร้อยละ 84.80

ตาราง 59

ความคิดเห็นของชุมชนต่อการพูดคุยกับผู้นำท้องถิ่น เรื่องปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นภายในชุมชน

ความคิดเห็นของชุมชน	จำนวน (คน)	ร้อยละ
มี	222	84.10
ไม่มี	42	15.90
รวม	264	100.00

จากตาราง 59 พบว่า ประชากรในตำบลน้ำบางน้ำผึ้ง อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ ส่วนใหญ่เห็นว่า ชุมชนเคยบอกถึงปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นภายในชุมชนแก่ผู้นำ คิดเป็นร้อยละ 84.10

ตาราง 60

สมาชิกในชุมชนเดียวกับท่านได้ให้ความสนใจเรื่องการท่องเที่ยว

ความคิดเห็นของชุมชน	จำนวน (คน)	ร้อยละ
มี	244	92.40
ไม่มี	20	7.60
รวม	264	100.00

จากตาราง 60 พบว่า ประชากรในตลาดน้ำบางน้ำผึ้ง อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ ส่วนใหญ่เห็นว่าสมาชิกในชุมชนเดียวกันได้ให้ความสนใจเรื่องการท่องเที่ยว คิดเป็นร้อยละ 92.40

จากการศึกษาบทบาทผู้นำท้องถิ่นในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ พบว่ามีบทบาทในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ดังต่อไปนี้

นายสำเนา รัศมีทัต (การสัมภาษณ์ส่วนบุคคล, 15 กรกฎาคม 2550) นายก อบต. ได้กล่าวว่า ตลาดน้ำบางน้ำผึ้งเกิดจากสาเหตุ ดังต่อไปนี้คือ

1. เมื่อ พ.ศ. 2540 ได้เกิดสภาวะฟองสบู่แตก คนในชุมชนที่เคยไปทำงานอยู่นอกพื้นที่ กลับเข้ามาอาศัยในชุมชน และทาง อบต. ได้มีนโยบายให้คนทำสวนกัน ปรากฏว่าผลผลิตที่ได้มีจำนวนมากทำให้มีราคาตกต่ำ และหาที่จำหน่ายสินค้าไม่ได้ จึงได้มีแนวคิดที่จะจัดตั้งตลาดน้ำขึ้นมา

2. ต้องการที่จะพัฒนาชุมชนตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ประกอบกับพื้นที่ของชุมชนที่เป็นพื้นที่ที่มีความเป็นธรรมชาติสูง ซึ่งต้องการพัฒนาชุมชนให้มีความเจริญและยั่งยืน ตามแนวพระราชดำริของในหลวง และการดำเนินงานของมูลนิธิชัยพัฒนา จึงอยากจัดตั้งตลาดน้ำขึ้นมา

3. เพื่อแสดงให้เห็นถึงเอกลักษณ์ ของคนในชุมชน นอกจากนี้ยังต้องการที่จะรักษามรดกด้านวิถีชีวิตชนบท ที่ปู่ย่าตายายให้ไว้ ให้อยู่ต่อไปยังรุ่นลูกรุ่นหลาน ซึ่งพื้นที่ดั้งเดิมนั้นเคยเป็นตลาดน้ำมาก่อนเมื่อประมาณ 40 กว่าปีที่ผ่านมา แต่ได้เลือนหายไปตามเวลา

หลังจากที่ได้แนวความคิดในการจัดตั้งตลาดน้ำบางน้ำผึ้งขึ้นมานั้น ได้มีการทำประชาคมหมู่บ้าน โดยให้มีการลงมติในที่ประชุม ผลปรากฏว่า ประชาชนในตำบลบางน้ำผึ้งทั้ง 11 หมู่บ้านยินดีให้มีการจัดตั้งตลาดน้ำบางน้ำผึ้งขึ้นมา โดยมีหน่วยงานภาครัฐที่ให้ความช่วยเหลือ คือ ส่วนราชการระดับจังหวัด การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย และกระทรวงมหาดไทยซึ่งดูแลกำกับชุมชน เป็นต้น ส่วนงบประมาณ แม้ว่าตลาดน้ำจะมีเงินหมุนเวียนถึง 50-60 ล้านบาท แต่ยังคงงบประมาณในการพัฒนาสถานที่ เช่น การทำที่จอดรถ นอกจากนี้ ผลกระทบจากการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เป็นประโยชน์มากกว่า อย่างน้อยก็ทำให้ชุมชนมีเงินหมุนเวียน รายได้ที่เป็นกำไรก็เอาไปพัฒนาด้านสังคม เช่น เอาไปเป็นทุนการศึกษา สงเคราะห์คนชรา แต่จะมีปัญหาที่ปัจจุบันมีนักท่องเที่ยวเข้ามา มาก จึงทำให้ที่จอดรถไม่พอกับความต้องการ

อาภรณ์ พานทอง (การสัมภาษณ์ส่วนบุคคล, 15 กรกฎาคม 2550)

ผู้ใหญ่บ้านหมู่ 3 ผู้ใหญ่เป็นผู้มีส่วนร่วมในการบุกเบิกก่อตั้งตลาดน้ำบางน้ำผึ้ง สืบเนื่องจากว่า แถวบางน้ำผึ้งเป็นพื้นที่เพาะปลูกผลไม้ เช่น มะม่วงน้ำดอกไม้ (ขึ้นชื่อมากในเรื่องความหอมหวาน) ถั่วฝักทอง ถั่ว ฯลฯ แต่พอมาระยะหลังผลผลิตไม่มีที่วางจำหน่ายจึงคิดขึ้นมาว่า เมื่อสมัยก่อนประมาณ 40 กว่าปีที่ผ่านมานั้น รุ่งปู่ยา ตายาย ได้เคยขายเรือขายผลผลิตที่ปากคลอง (ปัจจุบันคือแถวท่าเรือคลองเตย) จึงนำประเด็นในการฟื้นฟูตลาดน้ำขึ้นมาอีกครั้งและนำเข้าประชาคมเพื่อขอมติจากชาวบ้านในการจัดตั้งตลาดน้ำขึ้นมารองรับผลผลิตของชาวบ้านที่ปลูกผลไม้ เมื่อทางประชาคมลงมติเห็นชอบในการที่จะจัดตั้งจึงได้เริ่มลงมือที่จะสร้างตลาดน้ำขึ้นมาโดยมีนาย ก อบต. บางน้ำผึ้ง และชาวบ้าน ในท้องถิ่นเป็นหัวเรี่ยวหัวแรงในการผลักดันให้เห็นเป็นรูปเป็นร่างขึ้นมา เมื่อตลาดน้ำเกิดขึ้นมา ทาง อบจ. ได้เห็นว่าชุมชนบางน้ำผึ้งมีความเข้มแข็ง และสามารถสร้างให้เป็นสถานที่ท่องเที่ยว โดยยังคงเอกลักษณ์วิถีชุมชนของชาวบ้านเอาไว้ จึงได้จัดสรรงบประมาณช่วยเหลือลงมา นอกจากงบประมาณของ อบจ. แล้วยังมีงบประมาณของ CEO (งบประมาณของจังหวัด) ลงมาช่วย

ในระยะแรกของการจัดตั้งตลาดน้ำขึ้นมาได้ประสบปัญหาแม่ค้าน้อย ยังไม่เป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยว แต่สามารถแก้ปัญหาได้เนื่องจากว่าทุกสองสัปดาห์จะมีการประชุมประชาคม โดยมีการสร้างกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ขึ้นมา และที่สำคัญคือชาวบ้านในพื้นที่จะรักใคร่สามัคคีกลมเกลียวกันจึงทำให้ประสบความสำเร็จ

การจัดตั้งตลาดน้ำเนื่องจากเป็นตลาดของชุมชน พื้นที่ส่วนใหญ่ในการสร้างเป็นพื้นที่ของเอกชน (ชาวบ้าน 3 หลังคาเรือน) ซึ่งเจ้าของยินยอมให้จัดตั้งตลาด โดยทาง อบต. ไม่ได้เสียดำเนินพื้นที่แต่อย่างใด เพียงแต่มีการแสดงน้ำใจเช่นวันปีใหม่ อาจจะมีของขวัญจากตลาดน้ำมอบให้

การจัดตั้งตลาดน้ำขึ้นมาทำให้เศรษฐกิจในชุมชนดีขึ้น เช่น จากที่เมื่อก่อน ผลไม้ ฝัก ถัก กล้วย ให้นำเสียดำเนินก็สามารถเก็บมาขายได้ทุกอย่าง เช่น ตำลึง ฝักบัว พริก มะนาว ใบยอ ฯลฯ นอกจากการค้าขายสินค้าแล้วยังมีบริการรับจ้างให้ชาวบ้านมีรายได้เพิ่มอีกทางหนึ่ง

การขายสินค้าจะเป็นการขายในวันเสาร์-วันอาทิตย์ และวันนักษัตรฤกษ์ ซึ่งชาวบ้านที่ขายสินค้านั้นส่วนใหญ่จะมีอาชีพประจำกันอยู่แล้ว เช่น ทหาร ครู หรือพนักงานบริษัท จึงกำหนดให้ขายสินค้าเฉพาะวันหยุดเท่านั้น เพื่อให้ผู้ขายมีเวลาอยู่กับครอบครัว

การขายสินค้าในตลาดน้ำบางน้ำผึ้งส่วนใหญ่จะเป็นทำเป็นครอบครัว โดยมีแม่บ้านซึ่งเป็นตัวขี้นในการขายสินค้าส่วนพ่อบ้าน และลูก ๆ จะเข้ามาช่วยขายในวันหยุด จึงทำให้ความสัมพันธ์ในครอบครัวแน่นแฟ้นยิ่งขึ้น และเป็นการสอนลูกให้รู้จักอดออม และขยันทำงาน ไม้มีข้าวสุ่ม

ตลาดน้ำบางน้ำผึ้งได้รับการประชาสัมพันธ์จากนักท่องเที่ยวที่เข้ามาเที่ยวในตลาดน้ำ คือ ใช้กันบอกแบบปากต่อปากจนทำให้มีชื่อเสียง ทำให้มีรายการโทรทัศน์ขอเข้ามาทำการช่วยประชาสัมพันธ์จนทำให้นักท่องเที่ยวรู้จักตลาดน้ำเพิ่มมากยิ่งขึ้น

ส่วนในเรื่องของสินค้า ได้มีผู้เชี่ยวชาญทางด้านอาหารเข้ามาตรวจสอบว่าปนเปื้อนสารพิษหรือไม่ เพื่อให้ผู้บริโภคมั่นใจกับสินค้าในตลาดน้ำ

นอกจากตลาดน้ำบางน้ำผึ้งซึ่งเป็นจุดขายแล้ว ยังมีบ้านพักโฮมสเตย์ บ้านรูปหอม บ้านเกล็ดปลา การนวดแผนไทย การประดิษฐ์ลูกดินเป็ดให้เป็นของใช้ และของที่ระลึกแปลกเกศตรสชาติ ฯลฯ ซึ่งเป็นสินค้าโอท็อป ของตำบลบางน้ำผึ้ง

นางมันธิกา วาจาสิทธิ์ (การสัมภาษณ์ส่วนบุคคล, 15 กรกฎาคม, 2550) ผู้จัดการตลาดน้ำบางน้ำผึ้ง

ตลาดน้ำบางน้ำผึ้ง เปิดเมื่อวันที่ 6 มีนาคม พ.ศ. 2547 เกิดจากผลผลิตทางการเกษตรของประชาชนไม่มีพื้นที่จำหน่าย หรือมีเพียงเล็กน้อยเวลาจะนำไปขายต้องเสียค่ารถ ค่าน้ำมัน พอไปขายมันไม่คุ้ม บุคคลที่ริเริ่มแนวคิดตลาดน้ำบางน้ำผึ้ง คือ นายกอบต. (นายสำเนา รัสมิทัต) เพราะเมื่อก่อนนี่คือ ประมาณ 40 กว่าปีมานี้ก็มี ตลาดน้ำ จึงอยากจะย้อนวิถีชีวิตขึ้นมา

เริ่มแรกได้มีการทำประชาคมหมู่บ้าน เกิดจากชาวบ้านกับผู้นำท้องถิ่น ซึ่งมาจากความต้องการของชาวบ้านที่มองปัญหาของตนเอง และเกิดขึ้นมาเป็นนโยบาย ซึ่งในปัจจุบันก็ยังมีประชาคมหมู่บ้าน เวลาประชาคมก็จะมีหนังสือออกไป เพื่อเชิญชวนประชาชนให้มาประชุมร่วมมือกัน โดยทำเป็นหนังสือ ถึงผู้ใหญ่บ้าน หรือ อบต. ส่งไปถึงลูกบ้าน ซึ่งกำหนดวันเวลาประชุมลงไปเพื่อพูดคุยถึงปัญหา ข้อเสนอแนะ และหา

ข้อสรุปเพื่อนำไปปฏิบัติเป็นนโยบายต่อไป ซึ่งการดำเนินการ ในระยะแรก ไม่มีคนมาซื้อ แม้คำลำบากมากของบางวันก็ขายได้ บางวันก็ขายไม่ได้ บางวันก็ขาดทุน ก็ลำบาก เพราะทางเข้ามาลึกและลำบาก เพราะยังไม่มีสิ่งอำนวยความสะดวกและการประชาสัมพันธ์ที่ดี แต่ยังมีความเข้มแข็งในการดำเนินงานเพราะมีการประชุมประชาคมเดือนละ 2 ครั้ง ทำให้ทราบถึงปัญหาและแนวทางแก้ไข ส่วนงบประมาณและหน่วยงานที่เข้ามาช่วยเหลือ ได้แก่ อบต. อำเภอ และงบประมาณจากจังหวัด คือ ผู้ว่า CEO

การประชุมประชาคม ชุมชนที่ตลาดน้ำบางน้ำผึ้งมีผลิตภัณฑ์ OTOP ถ้ามีงานที่หนักก็ไปโปรโมต พร้อมไปปลิว พร้อมกับประชาสัมพันธ์ตลาดน้ำบางน้ำผึ้ง โดยมีหน่วยงานของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ภาคกลางเขต จังหวัด ทำการประชุมประชาคมให้อย่างต่อเนื่อง

สรุป การเกิดขึ้นของตลาดน้ำบางน้ำผึ้งมาจากแนวคิดของผู้นำท้องถิ่น คือ นายกอบต. และได้มีการทำประชาคมหมู่บ้าน เพื่อจัดตั้งตลาดน้ำบางน้ำผึ้ง โดยการรวมพลังกันในกลุ่ม เพื่อทำการผลิต การตลาด การจัดการ ซึ่งจะให้ความสำคัญกับการรวมกลุ่มของชาวบ้าน โดยกลุ่มชาวบ้านจะเป็นผู้ดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจ โดยครอบคลุมเกษตรแบบผสมผสาน หัตถกรรมการแปรรูปอาหาร การทำธุรกิจค้าขาย การท่องเที่ยวระดับชุมชน ฯลฯ เมื่อกลุ่มชาวบ้านได้รับการพัฒนาให้เข้มแข็ง มีเครือข่ายกว้างขวาง เกษตรกรในชุมชนก็จะได้รับการดูแลให้มีรายได้เพิ่ม เมื่อเป็นเช่นนี้ เศรษฐกิจของประเทศก็จะสามารถโตได้อย่างมั่นคงและยั่งยืน พร้อมกับการกระจายรายได้ที่ดีขึ้น

เป็นการจัดตั้งจากภาคประชาชนเอง โดยมีการลงประชาคมของชุมชน ซึ่งทางอบต. ได้รับนโยบายไปปฏิบัติเพื่อให้เกิดการจัดตั้งตลาดน้ำบางน้ำผึ้งขึ้นมา เมื่อตลาดน้ำเกิดขึ้นมาแล้วในระยะแรกได้ประสบปัญหาตลาดน้ำบางน้ำผึ้งไม่เป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยวแต่ทาง อบต. และชาวบ้านบางน้ำผึ้ง มีความเข้มแข็งสามารถแก้วิกฤตปัญหาได้ โดยการประชุมประชาคม ทุก 2 สัปดาห์ เพื่อแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น ทำให้ทาง อบจ.เห็นว่าตลาดน้ำบางน้ำผึ้งเข้มแข็งพอและสามารถสร้างเป็นสถานที่ท่องเที่ยวได้ จึงได้ตัดคิดใจที่จะสนับสนุนงบประมาณ

ประเด็นที่น่าสนใจคือ การกำหนดนโยบายจะเป็นการกำหนดจากภาครัฐบาลโดยที่ทาง อบต.เป็นผู้รับนโยบายมาปฏิบัติ แต่การจัดตั้งตลาดน้ำนั้น ทางภาครัฐไม่ได้

กำหนดนโยบายขึ้นมา แต่ชาวบ้านบางน้ำผึ้งและ อบต. มองเห็นถึงปัญหาและความ
ต้องการ จึงได้กำหนดเป็นนโยบายขึ้นมาเอง โดยได้นำเรื่องส่งต่อไปยัง อบจ.

กล่าวได้ว่าความสำเร็จในการจัดตั้งตลาดน้ำบางน้ำผึ้ง เป็นความสำเร็จที่มาจาก
การมีผู้นำที่เข้มแข็งและการมีส่วนร่วมของชาวบ้านในท้องถิ่นอย่างจริงจัง

บทที่ 6

สรุป และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องบทบาทผู้นำท้องถิ่นในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ: ศึกษาเฉพาะกรณี ตลาดน้ำบางน้ำผึ้ง อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา พัฒนาการของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ของตลาดน้ำบางน้ำผึ้ง เพื่อศึกษาบทบาทของผู้นำท้องถิ่นในการพัฒนา การท่องเที่ยว เชิงอนุรักษ์ เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างผู้นำท้องถิ่นกับประชาชนท้องถิ่นในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

สรุป

ในการวิจัยครั้งนี้ใช้หลักการศึกษางเชิงคุณภาพ ร่วมไปกับการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ โดยใช้วิธีการศึกษา 2 รูปแบบ คือ

1. การศึกษาจากเอกสารในส่วนของแนวคิดทฤษฎี เกี่ยวกับผู้นำและการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ศึกษาจากเอกสารวิชาการต่าง ๆ
2. การศึกษาภาคสนามใช้วิธีสัมภาษณ์แบบเจาะลึก กับผู้นำท้องถิ่น และประชาชนในท้องถิ่น

กลุ่มประชากรที่ทำการศึกษา ได้แก่ ผู้นำท้องถิ่นจำนวน 3 คนและประชาชนในอบต. บางน้ำผึ้ง อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ มีจำนวนแบบสอบถามที่ใช้ในการแจกให้กับกลุ่มตัวอย่าง 300 ชุด แต่เก็บข้อมูลเพื่อเป็นข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาวิเคราะห์จำนวน 264 ชุด

ผลการศึกษาพบว่า ตลาดน้ำบางน้ำผึ้งนั้นเกิดจากแนวคิดของผู้นำท้องถิ่น คือนายก อบต. ผู้ใหญ่บ้าน และประชาชนในพื้นที่ที่มีความเห็นพ้องต้องกันว่าต้องการทำตลาดน้ำขึ้นมา ทั้งนี้ในเบื้องต้น ต้องการจัดทำเป็นศูนย์จำหน่ายผลิตผลทางการเกษตรเท่านั้น แต่เมื่อนำเอาแนวความคิดดังกล่าวเข้าสู่ที่ประชุม ประชาคมตำบล จนทำให้เกิด

ลักษณะศูนย์จำหน่ายสินค้าของชุมชนและเผยแพร่ ศิลปวัฒนธรรมของชุมชนท้องถิ่น ได้แก่ นักท่องเที่ยว พร้อมทั้งอนุรักษ์ระบบนิเวศหรือสิ่งแวดล้อมดั้งเดิมของชุมชนไว้ด้วย โดยอาศัย หลักเศรษฐกิจแบบพอเพียง มาดำเนินการ

1. บทบาทผู้นำท้องถิ่นกับความสัมพันธ์ในชุมชน ผู้นำท้องถิ่นได้ชี้แจงกับชุมชนถึงความจำเป็น จุดมุ่งหมายให้ชุมชนเข้าใจถึงประโยชน์ที่ชุมชนจะได้จากการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และ บทบาทของชุมชนช่วยเหลือรักษาแหล่งท่องเที่ยวในชุมชน ผู้นำท้องถิ่นได้มีการเชิญชวน ให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน เพื่อรองรับการท่องเที่ยว ได้แก่ จัดตั้งคณะกรรมการชุมชน เพื่อให้ร่วมในการวางแผน ร่วมตัดสินใจ และร่วมดำเนินการ รวมทั้งมีการชี้แจงให้เห็นถึงผลกระทบจากการท่องเที่ยว หากชุมชนยังไม่มี ความเข้าใจในเรื่องของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างเพียงพอ

ทั้งยังนำทรัพยากรทางวัฒนธรรมประเพณีของท้องถิ่นมาใช้เป็นทรัพยากรทางการท่องเที่ยว อนุรักษ์ฟื้นฟูมรดกทางวัฒนธรรมและส่งเสริมการประกอบอาชีพด้านการผลิตสินค้าที่ระลึก การบริการด้านการท่องเที่ยวเพื่อสร้างรายได้ ได้จัดทำแผนหรือโครงการมาสนับสนุนการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และมีการจัดให้ชุมชนเข้าร่วมการประชุมพูดคุยถึงปัญหาต่าง ๆ เช่น ปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม เป็นต้น

2. บทบาทของผู้นำท้องถิ่นต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่มีผลกระทบต่อชุมชน มีการแสดงบทบาทต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้กระตุ้นให้เกิดการผลิตและนำเอาทรัพยากรของชุมชนท้องถิ่นมาใช้ให้เกิดประโยชน์ ทำให้การท่องเที่ยวเป็นธุรกิจที่มีรายได้สม่ำเสมอตลอดปี สามารถดึงแรงงานชุมชนท้องถิ่นอื่นเข้ามาทำงานให้แหล่งท่องเที่ยว นำไปสู่ความสัมพันธ์อันดีกับท้องถิ่นอื่น ๆ สร้างความสามัคคี ร่วมมือร่วมใจ เพื่อพัฒนาและอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยว ก่อให้เกิดประโยชน์ในการใช้วัฒนธรรม ชุมชนท้องถิ่น เป็นสิ่งดึงดูดใจนักท่องเที่ยว และสร้างความเข้าใจแก่นักท่องเที่ยวเรื่องวัฒนธรรมชุมชน เช่น ในการฟื้นฟูสืบทอดวัฒนธรรมชุมชน ให้เกิดความรักหวงแหน และความภูมิใจในวัฒนธรรม ทั้งยังเป็นการส่งเสริมการผลิตและจำหน่ายงานศิลปวัฒนธรรม

นอกจากนี้ การแสดงบทบาทของผู้นำท้องถิ่นยังทำให้ชุมชนตระหนักถึงคุณค่าสิ่งแวดล้อมที่เป็นทรัพยากรท่องเที่ยว ส่งเสริมคุณค่าและฟื้นฟูสิ่งแวดล้อม ก่อให้เกิดการ

พัฒนาและปรับปรุงสิ่งแวดล้อม พร้อมทั้ง ช่วยกันหาแนวทางในการรักษาสิ่งแวดล้อมของชุมชน ให้ดีขึ้น

3. ความคิดเห็นของชุมชนต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ชุมชนมีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่า พวกเขาต้องการที่จะพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยจะให้ความร่วมมือในการพัฒนาการท่องเที่ยว และเห็นว่า การท่องเที่ยวของชุมชนต้องอาศัยการลงทุนและต้องการให้ผู้นำท้องถิ่นพัฒนาเรื่องอื่น ๆ ไปพร้อม ๆ กับ การท่องเที่ยว เช่น ระบบสาธารณูปโภค เป็นต้น

นอกจากนี้ผู้นำท้องถิ่น ยังได้มีการสอบถามถึงความต้องการของชุมชน ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นภายในชุมชนซึ่ง ชุมชนเคยบอกถึงปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นภายในชุมชนแก่ผู้นำ และ สมาชิกในชุมชนเดียวกันได้ให้ความสนใจเรื่องการท่องเที่ยวเป็นอย่างดี

ข้อเสนอแนะ

ควรปลูกฝังค่านิยมอนุรักษ์วัฒนธรรมการดูแลท้องถิ่นและสังคมของตนเอง ให้แก่เยาวชนในท้องถิ่น เพื่อให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนต่อไป ทั้งนี้ผู้นำท้องถิ่นควรจะมีการฝึกอบรม ถ่ายทอด สร้างผู้นำรุ่นใหม่ เพื่อสืบทอดเจตนารมณ์ให้คงอยู่ โดยรัฐควรมีบทบาทเป็นผู้สนับสนุน ประชาสัมพันธ์ เพื่อเป็นการกระตุ้นให้ชุมชนเข้มแข็งและดำเนินนโยบายการพัฒนาตนเองได้อย่างต่อเนื่อง

ภาคผนวก

แบบสอบถาม

เรื่อง บทบาทผู้นำท้องถิ่นในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ตอนที่ 1: รายละเอียดทั่วไปเกี่ยวกับสถานภาพทางด้านสังคม เศรษฐกิจของชุมชน

1. เพศ

- ชาย หญิง

2. อายุ

- 11-20 ปี 21-30 ปี
 31-40 ปี 41-50 ปี
 51-60 ปี 61 ปีขึ้นไป

3. สถานภาพ

- โสด แต่งงาน
 หย่า หม้าย

4. ระดับการศึกษา

- ประถมศึกษา มัธยมศึกษา หรือเทียบเท่า
 อนุปริญญา ปริญญาตรี
 สูงกว่าปริญญาตรี อื่น ๆ .....

5. อาชีพ

- เกษตรกรรม ได้แก่ทำสวน เลี้ยงสัตว์ ฯ
 ธุรกิจส่วนตัว ได้แก่ เจ้าของที่พัก พ่อค้า - แม่ค้า
 รับราชการ
 รับจ้างทั่วไป
 อื่น ๆ .....

6. รายได้เฉลี่ยต่อเดือน

- ( ) ต่ำกว่า 5,000 บาท/เดือน   ( ) 5,000-10,000 บาท/เดือน
 ( ) 10,001-15,000 บาท/เดือน   ( ) 15,001-20,000 บาท/เดือน
 ( ) สูงกว่า 20,000 บาท/เดือน

7. พื้นเพดั้งเดิมของท่าน

- ( ) เป็นคนในตำบลบางน้ำผึ้งแต่กำเนิด
 ( ) เป็นคนที่อื่น ย้ายเข้ามาอยู่ เช่น มาจากจังหวัดอื่น หรือพื้นที่อื่น

8. ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในตำบลบางน้ำผึ้ง อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ

- ( ) 0-10 ปี   ( ) 11-20 ปี
 ( ) 21-30 ปี   ( ) 31-40 ปี
 ( ) 41-50 ปี   ( ) 51-60 ปี
 ( ) 61 ปีขึ้นไป

9. ปัจจุบันท่านเป็นสมาชิกตลาดน้ำบางน้ำผึ้ง หรือสมาชิกในตำบลบางน้ำผึ้ง หรือไม่

- ( ) เป็น
 ( ) ไม่เป็น

ตอนที่ 2: คุณลักษณะที่สำคัญของผู้นำท้องถิ่นในความคิดของประชาชน

1. ท่านให้ความเชื่อถือผู้นำท้องถิ่นดังต่อไปนี้ในระดับใด

ผู้นำท้องถิ่น	ระดับความเชื่อถือ		
	มาก	ปานกลาง	น้อย
1. ปลัด อบต.			
2. นายก อบต.			
3. กำนัน			
4. ผู้ใหญ่บ้าน			
5. พระ			
6. ครู			
7. อื่น ๆ			

2. ผู้นำท้องถิ่นที่ท่านเชื่อถือมากมีคุณสมบัติดังต่อไปนี้หรือไม่

คุณสมบัติ	มี	ไม่มี
1. เป็นผู้ที่มีแนวคิดที่จะพัฒนาและมุ่งมั่นในการที่จะปรับปรุงสภาพชีวิตในชุมชนให้ดีขึ้นเรื่อย ๆ		
2. เป็นผู้ที่มีความเชื่อมั่นในตนเองและประชาชนว่ามีความสามารถในการปกครองตนเองได้เป็นอย่างดี		
3. เป็นผู้ที่มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ทำสิ่งใหม่ ๆ ที่จะช่วยให้ชุมชนมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น		
4. เป็นผู้แนะนำแนวทางในการแก้ปัญหาหรือความต้องการของคนในชุมชนเพื่อให้ชุมชนพัฒนาไปในทิศทางที่ถูกต้อง		
5. เป็นผู้เสียสละ มุ่งมั่นทำงานเพื่อประโยชน์ของชุมชน		
6. เป็นผู้ที่มีความสามารถในการสื่อสารกับสมาชิกในชุมชน เพื่อให้เกิดการรวมกลุ่มของคนในชุมชนในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ของชุมชน		
7. เป็นผู้ที่มีความสามารถในการประสานงานกับหน่วยงานต่าง ๆ ซึ่งมีจุดมุ่งหมายที่จะพัฒนาคนในท้องถิ่น		
8. เป็นผู้ที่ทำให้ความสนใจในเรื่องของท้องถิ่น และชุมชนของตน		
9. เป็นผู้ที่เข้าใจกระบวนการเปลี่ยนแปลงของสังคมโดยรวม ที่มีผลต่อท้องถิ่น		
10. เป็นผู้ที่มีความซื่อตรงต่อหน้าที่ สุภาพเรียบร้อย อยู่ในศีลธรรมอันดี		

ตอนที่ 3: บทบาทผู้นำท้องถิ่นกับความสัมพันธ์ในชุมชน

1. ผู้นำท้องถิ่นของท่าน ได้ให้ความรู้ เพื่อสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในชุมชนดังต่อไปนี้หรือไม่

ข้อความ	มี	ไม่มี
1. ได้มีการชี้แจงกับชุมชนท้องถิ่นถึงความจำเป็นที่ต้องมีการพัฒนาการท่องเที่ยวในชุมชน		
2. ได้มีการชี้แจงถึงจุดหมายของการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในชุมชนอย่างชัดเจน		
3. ได้อธิบายให้ชุมชนเข้าใจถึงบทบาทของชุมชนว่ามีอะไรบ้าง เช่น การช่วยดูแลรักษาแหล่งท่องเที่ยวในชุมชน		
4. ได้มีการชี้แจงให้เห็นถึงผลประโยชน์ที่ชุมชนได้รับจากการท่องเที่ยว		
5. มีการโน้มน้าว ชักจูง ผลักดันให้ชุมชนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนเพื่อรองรับการท่องเที่ยว เช่น จัดตั้งคณะกรรมการชุมชน เพื่อให้ร่วมในการวางแผนร่วมตัดสินใจ และร่วมดำเนินการ		
6. ได้มีการชี้แจงให้เห็นถึงผลกระทบจากการท่องเที่ยวหากชุมชนไม่มีความเข้าใจเรื่องการท่องเที่ยวอย่างชัดเจน		

2. ท่านคิดว่าผู้นำท้องถิ่นได้ทำอะไร และมีส่วนช่วยส่งเสริมสนับสนุนการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในชุมชน

ข้อความ	มี	ไม่มี
1. นำทรัพยากรทางวัฒนธรรมประเพณีของท้องถิ่นมาใช้เป็นทรัพยากรทางการท่องเที่ยว และอนุรักษ์ฟื้นฟูมรดกทางวัฒนธรรม		
2. ได้มีการจัดทำแผนงานหรือโครงการเพื่อสนับสนุนการท่องเที่ยวเชิงนิเวศให้กับชุมชน		
3. ได้มีการปลูกฝังค่านิยมที่ถูกต้องในเรื่องของการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้กับเยาวชนในชุมชน		
4. ได้มีการจัดให้ชุมชนเข้าร่วมประชุมพูดคุยถึงปัญหาของสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้น		
5. ส่งเสริมการประกอบอาชีพด้านการผลิตสินค้าที่ระลึก และการบริการด้านการท่องเที่ยวเพื่อสร้างรายได้และส่งเสริมชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนได้ดีขึ้น		
6. พัฒนาปรับปรุงแหล่งท่องเที่ยวทั้งทางธรรมชาติ ให้มีความพร้อมในการบริการนักท่องเที่ยว		

ตอนที่ 4: การแสดงบทบาทของผู้นำต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศมีผลกระทบต่อชุมชน

1. ผลกระทบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศต่อ เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมของชุมชนท้องถิ่น

ข้อความ	มี	ไม่มี
1. การท่องเที่ยวทำให้ชุมชนมีรายได้เพิ่มขึ้น		
2. การท่องเที่ยวกระตุ้นให้เกิดการผลิตและนำเอาทรัพยากรของชุมชนท้องถิ่นมาใช้ให้เกิดประโยชน์		
3. การท่องเที่ยวเป็นธุรกิจที่ไม่มีรายได้สม่ำเสมอตลอดปี		
4. การท่องเที่ยวทำให้แรงงานของชุมชนท้องถิ่นอื่นเข้ามาทำงานในแหล่งท่องเที่ยว		
5. การท่องเที่ยวทำให้ชุมชนท้องถิ่นได้รับส่วนแบ่งผลประโยชน์น้อยกว่าพวกที่เข้ามาลงทุนจากต่างถิ่น		
6. การท่องเที่ยวทำให้นักท่องเที่ยวกับประชาชนท้องถิ่นไปมาหาสู่กันก่อให้เกิดสัมพันธภาพที่ดี		
7. การท่องเที่ยวสร้างความสามัคคี ร่วมมือร่วมใจ เพื่อพัฒนาและอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยว		
8. การท่องเที่ยวก่อให้เกิดประโยชน์ในการใช้วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นเป็นสิ่งดึงดูดใจนักท่องเที่ยว		
9. การท่องเที่ยวก่อให้เกิดประโยชน์ในการสร้างความเข้าใจแก่นักท่องเที่ยวเกี่ยวกับวัฒนธรรมของชุมชน		
10. การท่องเที่ยวก่อให้เกิดประโยชน์ในการช่วยฟื้นฟูสืบทอดวัฒนธรรมของชุมชนท้องถิ่น		
11. การท่องเที่ยวทำให้เกิดความรัก ห่วงเห่น และความภาคภูมิใจในวัฒนธรรมแก่ชุมชนท้องถิ่น		

ข้อความ	มี	ไม่มี
12. การท่องเที่ยวทำให้เกิดการส่งเสริมการผลิตและจำหน่ายงานศิลปวัฒนธรรม		
13. การท่องเที่ยวก่อให้เกิดประโยชน์ในการสร้างความตระหนักถึงคุณค่าสิ่งแวดล้อมของชุมชนท้องถิ่น		
14. การท่องเที่ยวทำให้ชุมชนท้องถิ่นเห็นคุณค่าของสิ่งแวดล้อมที่เป็นทรัพยากรการท่องเที่ยว		
15. การท่องเที่ยวทำให้ชุมชนท้องถิ่นช่วยกันฟื้นฟูและเสริมคุณค่าของสิ่งแวดล้อมให้ดีขึ้น		
16. การท่องเที่ยวก่อให้เกิดประโยชน์ในการพัฒนาและปรับปรุงสิ่งแวดล้อม		
17. การท่องเที่ยวทำให้ชุมชนหาแนวทางในการรักษาสิ่งแวดล้อมของชุมชนให้ดีขึ้น		

บรรณานุกรม

- กมลรัตน์ หล้าสุวงษ์. (2527). *จิตวิทยาสังคม*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- กรมพัฒนาชุมชน. (2530). *หลักและวิธีการปฏิบัติ*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์บางกอกบลิ๊อค.
- กิติ ดยัคคานนท์. (2543). *เทคนิคการสร้างภาวะผู้นำ (พิมพ์ครั้งที่ 10)*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์เปลวอักษร.
- จังหวัดสมุทรปราการ, สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอพระประแดง. (2549). *หมู่บ้าน smart village หมู่ที่ 10 ตำบลบางน้ำผึ้ง อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ*. สมุทรปราการ: ผู้แต่ง.
- จังหวัดสมุทรปราการ, องค์การบริหารส่วนตำบลบางน้ำผึ้ง. (2549). *หมู่บ้านหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ ปี พ.ศ. 2549 OTOP Village Champion จังหวัดสมุทรปราการ*. สมุทรปราการ: ผู้แต่ง.
- จิตจำนงค์ กิติเกียรติ และชัยวัฒน์ สิทธิภราดร. (2533). *การพัฒนาชุมชน: การมีส่วนร่วมของประชาชนในงานพัฒนาชุมชน เพิ่มแนวข้อสอบและข้อสอบพร้อมเฉลยทุกตำแหน่ง = Community development*. ม.ป.ท.
- จิรพรรณ กาญจนะจิตรา. (2545). *การพัฒนาชุมชน*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ทวี ทิมขำ. (2528). *การพัฒนาชุมชน*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์.
- พัฒน์ บุญรัตน์. (2517). *การสร้างพลังชุมชนโดยขบวนการพัฒนาชุมชน*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช.
- มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, คณะวนศาสตร์, ศูนย์วิจัยป่าไม้. (2538). *โครงการศึกษาการท่องเที่ยวนเพื่อการศึกษาระบบนิเวศ*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

- มิศรา สามารถ. (2543). *การมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แอล. ที. เพรส.
- มูลนิธิชัยพัฒนา. (2550). *เศรษฐกิจพอเพียง*. ค้นเมื่อ 4 กรกฎาคม 2550, จาก <http://www.chaipat.or.th/chaipat/content/porpeing.html#porpeing>
- รำไพพรรณ แก้วสุริยะ. (2544). *การท่องเที่ยวเชิงนิเวศและการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน*. กรุงเทพมหานคร: การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, กงออนูรักษ์.
- วิรัช วิรัชนิภาวรรณ. (2532). *หลักการพัฒนาชุมชน การพัฒนาชุมชนประยุกต์*. กรุงเทพมหานคร: โอ. เอส. พรินติ้งเฮาส์.
- สงวนศรี วิรัชชัย. (2527). *จิตวิทยาทางสังคมเพื่อการศึกษา*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ศึกษาพร.
- สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย. (2540). *รายงานขั้นสุดท้าย การดำเนินการเพื่อกำหนดนโยบายการท่องเที่ยวเพื่อรักษาระบบนิเวศ*. กรุงเทพมหานคร: การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.
- สัญญา สัญญาวิวัฒน์. (2523). *การพัฒนาชุมชน*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช.
- สุชา จันทร์อม และสุรางค์ จันทร์อม. (2520). *จิตวิทยาสังคม*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แพรววิทยา.
- สุนันทา พูนน้อย. (2543). *บทบาทของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยกับการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จังหวัดกาญจนบุรี*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- องค์การสหประชาชาติ. (2550). *Agenda 21*. ค้นเมื่อ 4 กรกฎาคม 2550, จาก <http://www.un.org/esa/sustdev/documents/agenda21/index.htm>
- อมร รักษาสัตย์ และยุวัฒน์ วุฒิเมธี. (2524). *การพัฒนาชนบทแบบผสมผสาน แนวความคิดและแนวทางปฏิบัติการพัฒนาประเทศ*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ไทยอนุเคราะห์ไทย.

Berlo, D. K. (1960). *The process of communication: An introduction to theory and practice*. New York: Holt, Rinehart and Winston.

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ-ชื่อสกุล	นางสาวจรรุวรรณ อ่องเอี่ยม
วัน เดือน ปีเกิด	4 กรกฎาคม 2525
สถานที่เกิด	จังหวัดสมุทรปราการ
วุฒิการศึกษา	สำเร็จการศึกษาประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นต้น โรงเรียนกรุงเทพการบัญชีวิทยาลัย ปีการศึกษา 2543 สำเร็จการศึกษาปริญญาศิลปศาสตรบัณฑิต (รัฐศาสตร์) จากมหาวิทยาลัยรามคำแหง ปีการศึกษา 2546
ตำแหน่งปัจจุบัน	
การงานปัจจุบัน	เจ้าหน้าที่ประสานงานการตลาดอาเซียน เอเชียใต้และแปซิฟิกใต้

